

DİJİTAL EKONOMİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Büşra DEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Maliye Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK

2025

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİJİTAL EKONOMİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Büşra DEMİR

MALİYE ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. NÜKET KIRCI ÇEVİK

TEKİRDAĞ-2025

Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

10/07/2025

Büşra DEMİR

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZET

Kurum, Enstitü	: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
ABD	: Maliye Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi
Tez Yazarı	: Büşra DEMİR
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK
Tez Türü, Yılı	: Yüksek Lisans Tezi, 2025
Sayfa Sayısı	: 94

Dijital ekonomi; sınır aşan işlemler, fiziki varlık gereksiniminin azalması ve kullanıcı etkileşimli iş modelleriyle geleneksel vergilendirme yöntemlerini zorlamaktadır. Bu durum, vergilendirme yetkisi, vergi matrahı tespiti ve kayıt dışılıkla mücadele gibi konularda önemli sorunlar yaratmaktadır. Çalışmanın amacı, dijitalleşmenin ekonomik yapılar ve vergi sistemleri üzerindeki etkileri inceleyerek, ulusal ve uluslararası önlemleri değerlendirmektir. Bu kapsamda, dijital ekonominin tanımı, Türkiye'deki gelişimi, e-ticaret, bulut bilişim, paylaşım ekonomisi, kripto varlıklar gibi iş modelleri tanıtılmış ve OECD'nin BEPS Eylem Planı ve Avrupa Birliği'nin tek pazar girişimleri gibi uluslararası vergi reformları detaylandırılmıştır. Türkiye başta olmak AB ve OECD ülkelerinin dijital vergi uygulamaları incelenerek, dijital ekonomi alanında başarılı ülke örnekleri üzerinden Türkiye için öneriler sunulmuştur.

Türkiye'de Gelir İdaresi'nin dijital dönüşüm politikaları ve dijital hizmet vergisi gibi ulusal önlemler detaylı şekilde ele alınarak; dijital platformlar aracılığıyla gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesinde karşılaşılan yapısal sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır. Çalışma, dijitalleşmenin yarattığı mali zorluklara karşı Türkiye'nin uyum sürecine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ekonomi, Vergilendirme, Dijital Hizmet Vergisi, BEPS,

ABSTRACT

Institution, Institute, : Tekirdağ Namık Kemal University, Institute of Social Sciences
Department : Department of Public Finance
Thesis Title : Taxation of the Digital Economy
Thesis Author : Büşra DEMİR
Thesis Adviser : Assoc. Prof. Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK
Type of Thesis, Year : MS Thesis, 2025
Total Number of : 94
Pages

The digital economy, characterized by cross-border transactions, a reduced need for physical presence, and user-interactive business models, challenges traditional taxation methods. This situation creates significant problems in areas such as determining taxing rights, establishing the tax base, and combating informality. The aim of this study is to examine the impact of digitalization on economic structures and tax systems, and to evaluate national and international measures. In this context, the study introduces the definition and development of the digital economy in Turkey, along with business models such as e-commerce, cloud computing, the sharing economy, and crypto-assets. It also details international tax reforms, such as the OECD's BEPS Action Plan and the European Union's single market initiatives.

Digital tax practices of OECD and EU countries, particularly those of Turkey, are analyzed, and recommendations are presented for Turkey based on successful international examples. National measures such as the Turkish Revenue Administration's digital transformation policies and the Digital Services Tax are examined in detail. Furthermore, structural challenges in taxing economic activities conducted through digital platforms and possible solutions are discussed. The study aims to contribute to Turkey's adaptation process in response to the fiscal challenges posed by digitalization.

Keywords: Digital Economy, Taxation, Digital Services Tax, BEPS

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
TEZ ONAY SAYFASI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	4
1.1. Dijital Ekonominin Tanımı ve Kapsamı.....	4
1.1.1. Dijital Ekonominin Temel Özellikleri.....	6
1.1.2. Dijital Ekonomi ve Yeni İş Modelleri.....	7
1.1.2.1. E-ticaret	7
1.1.2.2. Online Reklamcılık.....	7
1.1.2.3. Bulut Bilişim ve Veri Depolama	8
1.1.2.4. Paylaşım Ekonomisi	8
1.1.2.5. Blockchain ve Dijital Para Birimleri.....	9
1.1.2.6. Bitcoin	10
1.1.2.7. Yapay Zeka ve Otomasyon	11
1.1.3. Türkiye’de Dijital Ekonominin Gelişimi	12
1.2. Dijital Dönüşüm ve Vergi Sorunları	14
1.2.1. Türkiye’de Dijital Dönüşüm Uygulamaları ve E-Dönüşüm Süreci	17
1.3. Gelişmekte Olan Ülkelerde Dijital Vergilendirme Sorunları	18
1.4. Literatür İncelemesi	20
İKİNCİ BÖLÜM	24
DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARI	24
2.1. BEPS Eylem Planı.....	24

2.2. Avrupa Birliği Ülkelerinde Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi	37
2.3. Türkiye’de Dijital Vergi Uygulamaları.....	39
2.3.1. Dijital Hizmet Vergisinin Yasal Çerçevesi	40
2.3.2. 7194 Sayılı Kanun Kapsamında Dijital Hizmet Vergisinin Yasal Düzenlemesi	42
2.3.3. Dijital Hizmet Vergisi Uygulamalarının Sonuçları	44
2.3.4. Dijital Hizmet Vergisinin Hukuki Altyapısı ve BEPS Bağlantısı	46
2.4. Ülke Örnekleri Üzerinden Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları	47
2.4.1. Fransa.....	47
2.4.2. İtalya.....	47
2.4.3. Hindistan	47
2.4.4. Birleşik Krallık.....	48
2.4.5. Kolombiya	48
2.4.6. Uganda	49
2.4.7. Brezilya	49
2.4.8. Diğer Ülkelerden Örnekler	49
2.4.9. Türkiye’nin Seçilmiş Ülkelerle Karşılaştırılması	50
2.5. Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi	52
2.5.1. Ülke Örnekleri Üzerinden Kripto Varlıkları Vergilendirme Uygulamaları	52
2.5.2. Türkiye’de Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi	53
2.5.3. Kripto Varlıklarda Kayıt Dışı Ekonomi Riski ve Vergi Kaçakçılığı.....	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
DİJİTAL EKONOMİDE VERGİLENDİRME SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 57	
3.1. Ülke Örnekleri Üzerinden Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları.	57
3.2. Türkiye’de Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları	59
3.2.1. Vergi Kaçakçılığı, Kayıt Dışı Ekonomi ve Çifte Vergilendirme	60
3.2.1.1. Dijital Ekonomi Bağlamında Vergi Kaçakçılığı	63
3.2.1.2. Dijital Ekonomi Bağlamında Kayıt Dışı Ekonomi	65
3.2.1.3. Dijital Ekonomi Bağlamında Çifte Vergilendirme.....	66

3.2.2. Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Yapısal Sorunlar	67
3.3. Dijital Ekonominin Vergilendirilmesine İlişkin Çözüm Önerileri.....	70
3.3.1. Uluslararası İş Birliğinin Güçlendirilmesi.....	70
3.3.2. Vergi Mevzuatının Dijital Ekonomiye Uyumlu Hale Getirilmesi	71
3.3.3. Vergisel Şeffaflığın ve Dijital İzleme Mekanizmalarının Güçlendirilmesi	72
3.3.4. Dijital Vergi Okuryazarlığı ve Mükellef Eğitimi	73
3.3.5. Dijital Platformlardan Otomatik Vergi Kesintisi Sistemi	74
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Türkiye'nin Gayrisafi Yurt İçi Hasılası ve Büyüme Oranları	12
Tablo 1.2: Türkiye'de E-Ticaret Hacmi ve Toplam Ticaret İçindeki Payı.....	13
Tablo 1.3:Aktif Dijital Bankacılık Müşteri Sayıları.....	13
Tablo 1.4: Türkiye'de Dijital Dönüşüm Uygulamaları	17
Tablo 1.5: Seçilmiş Gelişmekte Olan Ülkelerde Karşılaştırmalı Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları	19
Tablo 2.1: Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri: Dijital Hizmet Vergisi.....	44
Tablo 2.2: Seçilmiş Bazı Ülkelerde Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları	50

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
API	: Application Programming Interface (Uygulama Programlama Arayüzü)
BEPS	: Base Erosion and Profit Shifting (Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı)
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojisi
CARF	: Crypto-Asset Reporting Framework (Kripto Varlık Raporlama Çerçevesi)
CbRC	: Country-by-country Reporting (Ülke Bazlı Bildirim)
CFC	: Controlled Foreign Corporation (Kontrol Edilen Yabancı Kurum)
CRS	: Common Reporting Standard (Ortak Raporlama Standardı)
ÇVÖA	: Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları
EMKAS	: Elektronik Muhasebe Kayıt Sistemi
FATCA	: Foreign Account Tax Compliance Act (Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası)
FATF	: Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
G20	: Group of Twenty (Yirmiler Grubu)
GloBE	: Global Anti-Base Erosion Rules (Küresel Matrah Aşındırma Karşıtı Kurallar)
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HMRC	: Her Majesty's Revenue and Customs (Birleşik Krallık Gelir ve Gümrük İdaresi)
IMASCON	: International Marmara Social Sciences Congress
IoT	: Internet of Things (Nesnelerin İnterneti)
IIR	: Income Inclusion Rule (Gelir Dahil Etme Kuralı)
IRS	: Internal Revenue Service (İç Gelir Servisi)
KDV	: Katma Değer Vergisi
MAP	: Mutual Agreement Procedures (Karşılıklı Anlaşma Usulü)
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu

MOSS	: Mini One Stop Shop (Mini Tek Durak Noktası Sistemi)
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)
PE	: Permanent Establishment (Daimî İş Yeri)
SEP	: Significant Economic Presence (Önemli Ekonomik Varlık)
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UTPR	: Undertaxed Payments Rule (Yetersiz Vergilendirilmiş Ödeme Kuralı)
VDK	: Vergi Denetim Kurulu
VEDOP	: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
YZ	: Yapay Zeka

GİRİŞ

Küresel düzeyde yaşanan teknolojik gelişmeler, toplumların ekonomik, sosyal ve idari yapılarında köklü dönüşümlere neden olmaktadır. 1990'lı yılların ortalarından itibaren internetin yaygınlaşması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) hızla gelişmesi ve dijital cihazlara erişimin kolaylaşmasıyla birlikte, ekonomik faaliyetlerin yürütülme biçimi büyük ölçüde değişmiştir. Bu değişim, geleneksel fiziki üretim ve tüketim kalıplarının yerini dijital tabanlı işlemlere bırakmasına neden olmuş; veri temelli karar alma süreçleri ve sınır ötesi dijital hizmetler yaygınlaşmıştır.

Dijital ekonomi kavramı, zaman içerisinde farklı şekillerde tanımlanmış ve gelişen teknolojilerle birlikte kapsamı genişlemiştir. Başlangıçta sadece internet üzerinden yapılan ticari işlemleri kapsayan bu kavram, günümüzde e-ticaretin yanı sıra; platform ekonomisi, kripto varlıklar, yapay zekâ temelli hizmet modelleri, veri madenciliği, oyun ekonomileri ve çevrim içi içerik üretimi gibi çok sayıda ekonomik faaliyeti içerecek şekilde evrilmiştir. OECD (2020) dijital ekonomiyi, dijital bilgi ve iletişim teknolojilerinin ekonomik faaliyetlerde merkezi bir rol oynadığı bir yapı olarak tanımlamaktadır. Günümüz dijital ekonomisinde fiziksel varlığa ihtiyaç duymadan gelir elde etmek mümkün hale gelmiş, işletmelerin coğrafi bağımlılıkları azalmış ve vergilendirme, regülasyon (bir faaliyetin nasıl yapılacağını belirleyen kurallar bütünüdür.) gibi kamu maliyesi alanlarını da doğrudan etkileyen karmaşık bir yapı ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, dijitalleşmenin vergi sistemleri üzerindeki etkisi son derece önemli bir tartışma alanıdır. Mevcut vergi sistemleri, ağırlıklı olarak fiziksel varlığa, faaliyet merkezine ve mekânsal sürekliliğe dayanan bir yapıya sahiptir. Oysa dijital faaliyetlerde üretim ile tüketim aynı ülkede gerçekleşmeyebilmekte, şirketlerin fiziki varlıkları bulunmamakta ve dijital platformlar aracılığıyla hizmet sunumu yapılmaktadır. Bu durum, özellikle vergi matrahının tespiti, vergilendirme yetkisinin belirlenmesi ve transfer fiyatlandırması gibi konularda ciddi sorunlara neden olmaktadır. OECD'nin 2013 yılında başlattığı BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) Eylem planı kapsamında bu sorunlara çözüm üretebilmek amacıyla çeşitli

eylem planları geliştirilmiştir. 2021 yılı itibarıyla ise Birinci Sütun ve İkinci Sütun olarak bilinen iki temel yapısal reform önerisi ortaya konmuştur (OECD, 2021, s. 3).

Dijitalleşmenin kamu maliyesine etkisi sadece gelir tarafıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda, vergi idarelerinin dijitalleşmesiyle birlikte e-beyanname, e-fatura, e-arşiv, e-defter gibi uygulamalar sayesinde tahsilat süreçleri hızlanmış, kayıt dışı ekonomiyle mücadele güçlenmiş ve denetim etkinliği artmıştır (Marufoğlu, 2022, s.76). Bununla birlikte, bu sistemlerin etkin biçimde işleyebilmesi için teknik altyapının güçlendirilmesi, mevzuatın dijital faaliyetleri kapsayacak şekilde güncellenmesi ve mükelleflerin dijital sistemlere erişimde eşit koşullara sahip olması gerekmektedir. Aksi halde, vergi adaleti ilkesi zedelenmekte ve teknolojik eşitsizlikler gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler doğurabilmektedir.

Türkiye özelinde bakıldığında, dijitalleşmenin ekonomik etkileri son yıllarda giderek artmaktadır. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin e-ticaret hacmi 3 trilyon TL'ye ulaşmış; dijital bankacılık hizmetlerinden aktif olarak yararlanan müşteri sayısı 119 milyonu aşmıştır (Ticaret Bakanlığı, 2024; TBB, 2024). Bu dönüşüm sürecinde Türkiye'de de çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiş; 2019 yılında çıkarılan 7194 sayılı Kanun ile Dijital Hizmet Vergisi (DHV) uygulamaya alınmıştır. Söz konusu vergi, dijital reklamcılık, dijital içerik sunumu, çevrim içi pazar yerleri gibi alanlardan elde edilen gelirleri vergilendirmeyi hedeflemektedir (Resmî Gazete, 2019). Ayrıca, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın dijitalleşme stratejisi kapsamında, vergi dairesi işlemleri çevrim içi platformlara taşınmış ve mükellef odaklı bir vergi idaresi modeli oluşturulmaya çalışılmıştır (GİB, 2022).

Tüm bu gelişmelere rağmen, Türkiye'de dijital ekonominin vergilendirilmesine ilişkin çeşitli sorunlar hâlâ çözüm beklemektedir. Özellikle uluslararası dijital platformların faaliyetlerinin denetlenmesinde yaşanan zorluklar, vergiden kaçınma riskleri, dijital faaliyetlerin niteliğinin net biçimde tanımlanamaması ve vergi mevzuatının sürekli değişen dijital modelleri kapsamakta yetersiz kalması bu alandaki temel sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin uygulamaları ile uluslararası standartlar arasındaki uyumsuzluk, çifte vergilendirme veya vergiden kaçınma gibi sonuçlara yol açabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, dijital ekonominin kavramsal çerçevesini ortaya koyarak, bu alanda vergilendirme sürecinde karşılaşılan sorunları incelemek ve hem ulusal hem de uluslararası düzeyde uygulanan politikalarını çeşitli ülke örnekleri ile değerlendirmektir. Çalışmada, dijital ekonominin temel özellikleri, dijital dönüşüm sürecinin vergi sistemi üzerindeki etkileri, Türkiye’de ve AB lkelerinde dijital vergi uygulamaları ve OECD’nin dijital ekonominin vergilenmesine yönelik çözüm nerileri ele alınmaktadır. Ayrıca, Türkiye’nin mevcut durumunun değerlendirilmesi yapılarak, dijital ekonominin daha etkin ve adil biçimde vergilendirilebilmesi için çözüm önerilerine yer verilecektir. Bu yönüyle çalışma, dijitalleşen ekonomide kamu maliyesinin karşı karşıya kaldığı yeni sorunlara dikkat çekmeyi ve literatüre güncel bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR İNCELEMESİ

1.1. Dijital Ekonominin Tanımı ve Kapsamı

Dijital ekonomi kavramı, çoğu zaman e-ticaret ile aynı anlamda kullanılsa da, aslında e-ticareti de içine alan daha geniş bir yapıyı ifade etmektedir. E-ticaret, en basit haliyle, internet üzerinden mal ve hizmet alım satımını kapsayan bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Ancak daha kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, yalnızca ticari işlemleri değil, finansal transferleri, dijital pazarlama yöntemlerini, veri analizi süreçlerini ve elektronik ortamda gerçekleşen diğer ticari faaliyetleri de içerdiğini söylemek mümkündür. Son yıllarda, hem tüketicilerin çevrimiçi alışverişe olan ilgisinin arttığı hem de dijital kanallar üzerinden mal ve hizmet sunan işletme sayısının giderek arttığı gözlemlenmektedir. (Yüce ve Akbulut 2018, s. 110)

Dijital ekonomi kavramı, teknolojik gelişmelerin ekonomik süreçleri dönüştürmesiyle ortaya çıkan yeni bir ekonomik modeli ifade etmektedir. İlk olarak D. Tapscott (1994) tarafından “The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence” adlı eserinde kullanılan bu kavram, zamanla genişleyerek farklı tanımlara konu olmuştur (Birinci, 2019, s. 508). Dijital ekonomi, bilgi ekonomisi, ağ ekonomisi, enformasyon ekonomisi gibi farklı terimlerle de anılmıştır. (Mastar Özcan, 2016, s.74).

OECD dijital ekonomiyi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (ICT) dönüştürücü etkisiyle ortaya çıkan, teknolojilerin daha ucuz, güçlü ve yaygın hâle gelmesiyle iş süreçlerini geliştiren ve tüm sektörlerde inovasyonu artıran bir ekonomik yapı olarak tanımlamaktadır.. (OECD, 2015, s. 11). Deloitte (2021) ise dijital ekonomiyi, hane halkı, firmalar, elektronik cihazlar, veriler ve zaman süreçleri arasındaki sınırsız çevrimiçi bağlantıdan oluşan sosyo-ekonomik faaliyetlerin bütünü olarak tanımlamaktadır.

Dijital ekonominin en önemli özelliklerinden biri, dijital ürün ve teknolojilere dayalı mal ve hizmetlerin ticarete konu olması ve bu sürecin ulusal veya uluslararası sınırlara bağlı kalmaksızın gerçekleşmesidir. Dijital ekonomi ile birlikte ticaret küresel

bir nitelik kazanmış, ödeme sistemleri, üretim süreçleri ve pazarlama yöntemleri köklü bir değişime uğramıştır. (Yıldız ve Günay, 2018, s.3). OECD raporlarında, dijital ekonomiyi karakterize eden temel unsurları şu şekilde sıralamaktadır:

- **Azalan giriş engelleri ve hızla gelişen teknolojinin yarattığı değişkenlik:** Dijital ekonomide teknolojik ilerlemeler, giriş engellerini azaltarak yeni işletmelerin pazara daha kolay girmesini sağlamaktadır. Bu durum, rekabetin yoğunlaşmasına ve pazar dinamiklerinin hızla değişmesine yol açmaktadır. Yenilikçi bir iş modeliyle kısa sürede büyük başarı elde eden şirketler, yine kısa sürede rekabet avantajlarını kaybedebilmektedir.

- **Kullanıcı katılımının artması:** Dijital platformlar, kullanıcı etkileşimlerini temel bir değer yaratma unsuru olarak görmektedir. Özellikle sosyal medya, çevrimiçi perakende ve içerik paylaşım platformlarında, kullanıcıların ürettiği veriler, yorumlar ve etkileşimler platformların başarısını doğrudan etkilemektedir.

- **Verilere olan güvenin ekonomide belirleyici bir unsur haline gelmesi:** Büyük veri analitiği, dijital ekonomide karar alma süreçlerinin merkezinde yer almaktadır. Kullanıcı davranışlarını analiz eden şirketler, hizmetlerini daha verimli hale getirerek rekabet avantajı elde edebilmektedir. Veri kullanımı, özellikle reklamcılık, finans ve sağlık gibi sektörlerde büyük ekonomik değer yaratmaktadır.

- **Çok taraflı iş modelleri nedeniyle farklı vergilendirme bölgelerine sahip pazarların oluşması:** Dijital ekonomide faaliyet gösteren platformlar, birden fazla tarafın etkileşim kurduğu iş modellerine dayanmaktadır. Örneğin, bir e-ticaret platformu hem alıcıları hem de satıcıları bir araya getirirken, bir reklam platformu kullanıcıları ve reklam verenleri buluşturmaktadır. Bu yapı, işletmelerin farklı ülkelerde faaliyet göstermesine ve vergilendirme konusunda yeni zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

- **Ağ etkilerine dayalı tekelleşme eğilimlerinin artması:** Dijital platformlarda kullanıcı sayısının artması, platformun sunduğu hizmetlerin değerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, bir sosyal medya platformuna ne kadar çok kişi katılırsa, diğer kullanıcılar için de platform o kadar çekici hale gelmektedir. Bu durum, belirli

şirketlerin pazarda hızlı bir şekilde hakimiyet kurmasına ve rekabetin azalmasına yol açabilmektedir.

- **Sektörler arası entegrasyon ve sinerji:** Dijital ekonomi, farklı sektörleri bir araya getiren yeni iş modellerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Örneğin, Nesnelerin İnterneti (IoT) sayesinde teknoloji firmaları, sağlık, ulaşım ve finans sektörleriyle entegre çözümler geliştirebilmektedir. Bu sinerji, işletmelere yeni pazar fırsatları sunarken, aynı zamanda sektörel sınırların belirsizleşmesine neden olmaktadır. (OECD, 2015, s. 64-65)

1.1.1. Dijital Ekonominin Temel Özellikleri

Dijital ekonominin sahip olduğu temel özellikler literatürde çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Fiziki malların payı azalmakta, bilgiye dayalı hizmetler ön plana çıkmaktadır. Dijital dönüşümle birlikte, klasik üretim süreçlerinden ziyade dijital içerik üretimi, veri yönetimi ve yazılım geliştirme gibi alanlar öne çıkmaktadır. (Karaçor, Güvenek & Karadoğan, 2020, s. 2141-2142)
- Ekonominin dijitalleşmesiyle verimlilik artmaktadır. Özellikle yapay zeka ve otomasyon teknolojilerinin kullanımı, üretim ve hizmet sektörlerinde verimliliği önemli ölçüde artırmaktadır. /Tekin ve Demirel, 2024, s. 1609)
- Müşteri ve üretici ilişkileri değişmektedir. Dijital ekonomide üreticiler ve tüketiciler arasındaki mesafe azalmış, tüketiciler doğrudan üreticilerle etkileşim kurarak ürün ve hizmetler hakkında daha fazla bilgiye ulaşabilmektedir. (Şeker, 2025, s. 449)
- Dijital ekonomi, rekabeti ve yeniliği teşvik etmektedir. Küresel pazarlarda faaliyet gösteren işletmeler, yenilikçi çözümler üretmeye ve hizmet kalitesini artırmaya daha fazla yönelmektedir.
- Nitelikli iş gücüne olan ihtiyaç artmaktadır. Dijitalleşme süreciyle birlikte, özellikle bilişim teknolojileri ve veri analitiği alanında uzmanlaşmış iş gücüne olan talep artmıştır.

- Dijital ekonomi küresel gelir eşitsizliklerini derinleştirmektedir. Gelişmiş ülkeler dijitalleşmeye daha hızlı adapte olabilirken, gelişmekte olan ülkeler bu dönüşüm sürecinde geride kalma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

1.1.2. Dijital Ekonomi ve Yeni İş Modelleri

Dijital ekonomi, yeni iş modellerinin ortaya çıkmasını sağlayarak geleneksel ekonomik yapıları dönüştürmektedir. Bu kapsamda en yaygın kullanılan iş modelleri şunlardır:

1.1.2.1. E-ticaret

E-ticaret, mal ve hizmetlerin internet üzerinden satışı ve satın alınmasını sağlayan bir ticaret modelidir. Avrupa Birliği e-ticareti “mal ve hizmetlerin internet üzerinden satışı” olarak tanımlarken, OECD bu kavramı “internet aracılığıyla gerçekleştirilen ticari işlemler” şeklinde ele almakta ve işletmeler arası (B2B) ve işletmeden tüketiciye (B2C) ticaret olarak iki ana kategoriye ayırmaktadır. Türkiye’de ise 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’da, fiziksel olarak karşı karşıya gelmeden, elektronik ortamda yapılan ekonomik ve ticari faaliyetler olarak tanımlanmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte e-ticaret, sadece yerel pazarlarda değil, sınır ötesi ticaretin de temel dinamiklerinden biri haline gelmiş; işletmelerin küresel ölçekte müşterilere ulaşmasını kolaylaştırarak, ticari faaliyetlerin sınırlarını genişletmiştir. Tüketiciler için hızlı, kolay ve kesintisiz alışveriş imkânı sunarken, işletmelere de daha geniş müşteri kitlesine erişme ve maliyetlerini azaltma avantajı sağlamaktadır. (T.C Ticaret Bakanlığı, 2019)

1.1.2.2. Online Reklamcılık

Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşması, reklamcılık sektöründe köklü değişimlere yol açarak dijital reklamcılığın yeni bir alan olarak gelişmesini sağlamıştır. Tüketicilerin bilgiye ulaşma yöntemleri ve iletişim teknolojilerine olan ilgileri değiştikçe, işletmeler de pazarlama stratejilerini buna uygun şekilde uyarlamaktadır. Dijital reklamcılık, markaların internet ortamında görünürlüğünü artırarak hedef kitleye ulaşmasını kolaylaştırırken, farklı reklam formatlarının kullanımıyla web sitesi trafiğini artırma ve tüketici davranışlarını analiz

etme imkânı sunmaktadır. Ancak, dijital reklamcılığın da kendine özgü zorlukları bulunmaktadır. Örneğin, reklamların erişim ve etkileşim oranlarını ölçmek, aynı kullanıcının farklı cihazlardan erişim sağlaması gibi değişkenler nedeniyle geleneksel medyaya kıyasla daha karmaşık hale gelmiştir. Günümüzde şirketler, arama motoru pazarlaması, sosyal medya reklamları, e-posta pazarlaması, video reklamlar ve kullanıcı tarafından oluşturulan içerikler gibi çeşitli dijital reklam tekniklerinden yararlanarak hedef kitlesine ulaşmaya çalışmaktadır. (Umutoni, 2021)

1.1.2.3. Bulut Bilişim ve Veri Depolama

Bulut bilişim, verilerin, yazılımların ve uygulamaların fiziksel cihazlarda değil, internet üzerinden erişilebilen sanal ortamlarda saklanmasına ve yönetilmesine olanak tanıyan bir teknolojidir. Bu sistem sayesinde kullanıcılar, herhangi bir zaman ve mekân kısıtlamasına bağlı kalmadan, internet bağlantısı aracılığıyla ihtiyaç duydukları bilgilere kolayca ulaşabilmektedirler. Bulut bilişim, özellikle sunucu altyapısına erişim ve kaynakların ortak kullanımı konularında büyük esneklik sağlarken, işletmelere yüksek maliyetli donanım yatırımlarından kaçınma imkanı sunmaktadır. Aynı zamanda, sistem güncellemeleri otomatik olarak gerçekleşmekte ve depolama alanı ihtiyaca göre kolayca genişletilebilmektedir. Kullanıcı dostu yönetimi ve hızlı erişim imkânı, bu teknolojiyi hem bireysel kullanıcılar hem de kurumlar açısından cazip kılmaktadır. (Çelik, 2021, s.438)

1.1.2.4. Paylaşım Ekonomisi

Paylaşım ekonomisi, bireylerin tam kapasiteyle kullanmadıkları ürün veya hizmetleri dijital platformlar aracılığıyla başkalarıyla geçici olarak paylaşmasına dayalı bir ekonomik modeldir. Bu yaklaşımda temel amaç, sahiplik yerine erişimi ön plana çıkarmak ve atıl kaynakları yeniden değerli hale getirmektir. Özellikle dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte paylaşım ekonomisi hem bireylerin hem de işletmelerin tercih ettiği alternatif iş modelleri arasında yerini almıştır.

Airbnb ve Uber gibi platformlar, paylaşım ekonomisinin pratikteki en bilinen örneklerindendir. Bu platformlar sayesinde kullanıcılar, barınma ya da ulaşım gibi temel hizmetlere doğrudan birbirlerinden erişebilmekte, böylece aracı kurumlara duyulan ihtiyaç azalmaktadır. Ayrıca, bu sistem hem hizmet sağlayıcılara ek gelir

olanağı sunmakta hem de tüketicilere daha esnek, uygun fiyatlı hizmet erişimi sağlamaktadır. (Çimen, 2022, s. 86-90)

Paylaşım ekonomisinin sunduğu avantajlar yalnızca ekonomik faydalarla sınırlı değildir. Ortak kullanım sayesinde kaynak israfı azalmakta, üretim ve tüketim maliyetleri düşmekte ve çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanmaktadır. Bu sistem, aynı zamanda topluluk temelli bir ekonomi anlayışını da destekleyerek bireyler arasında sosyal etkileşimi teşvik etmektedir. (Bozkurt & Tuzcu, 2023, s. 39)

Bununla birlikte, paylaşım ekonomisinin sürdürülebilirliği bazı yapısal sorunlarla sınanmaktadır. Düzenleyici çerçevelerin yetersizliği, vergi yükümlülüklerinin net olmaması ve hizmet kalitesinin denetiminde yaşanan eksiklikler, bu iş modelinin yaygınlaşmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, geleneksel iş modelleriyle yaşanan rekabet, özellikle taşımacılık ve konaklama sektörlerinde çeşitli ekonomik ve sosyal tartışmaları da beraberinde getirmektedir. (Koçak & Ulema, 2020, s. 3025)

1.1.2.5. Blockchain ve Dijital Para Birimleri

Blockchain, merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymadan dağıtık finans teknolojisi temelinde çalışan, güvenli ve şeffaf bir veri yönetim sistemidir. Bu teknoloji, verileri bloklar halinde saklayarak her bir bloğun önceki blokla şifrelenmiş bir bağlantıya sahip olduğu bir yapı oluşturmaktadır. Böylece, ağdaki herhangi bir değişiklik tüm katılımcılar tarafından doğrulanabilir ve kayıtların değiştirilmesi son derece zor hale gelir. İlk olarak Bitcoin ile birlikte ortaya çıkan blockchain, yalnızca finans sektöründe değil, tedarik zinciri yönetimi, kamu hizmetleri ve sağlık gibi birçok alanda da güvenilir bir kayıt mekanizması olarak kullanılmaktadır. Özellikle, aracısız işlem yapabilme özelliği sayesinde güvenilir üçüncü taraflara olan ihtiyacı ortadan kaldırarak maliyetleri düşürmekte ve işlem hızını artırmaktadır. (Yavuz, 2019, s.18)

Blockchain'in en önemli avantajlarından biri, şeffaflık ve veri güvenliğini aynı anda sağlamasıdır. Tüm işlemler birden fazla düğüm tarafından doğrulandığından, sistem üzerinde tek bir otoritenin kontrolü bulunmaz. Ancak, bu sistemin bazı teknik sınırlamaları da bulunmaktadır. Örneğin, işlem hızı ve enerji tüketimi blockchain ağlarının ölçeklenebilirlik sorunları yaşamasına neden olabilir. Bununla birlikte, izinli blockchain ağları (private blockchain) ve akıllı sözleşmeler gibi yeni geliştirmeler,

sistemin daha geniş kullanım alanlarına yayılmasına olanak tanımaktadır. Günümüzde birçok büyük şirket ve devlet kurumu, finans, lojistik, sigorta ve kamu yönetimi gibi alanlarda blockchain teknolojisini kullanarak süreçlerini dijitalleştirme yönünde çalışmalar yürütmektedir. (Avunduk ve Aşan ,2018, s.374-375)

1.1.2.6. Bitcoin

Bitcoin, 2008 yılında Satoshi Nakamoto takma adını kullanan bir kişi veya grup tarafından önerilmiş ve 2009'da kullanıma sunulmuş ilk kripto para birimi olarak kabul edilmektedir. Hiçbir merkezi otoriteye, bankaya veya aracı kuruma bağlı olmadan çalışan Bitcoin, blockchain teknolojisini temel alarak işlem kayıtlarını güvenli ve değiştirilemez şekilde saklamaktadır. Nakamoto, Bitcoin'in geleneksel finans sistemine alternatif olarak geliştirildiğini belirtmiş ve sunduğu "whitepaper14" ile aracısız, düşük maliyetli ve güvenilir bir dijital para sistemi sunduğunu vurgulamıştır. Bu sistemde işlemler, merkezi bir yapı yerine, küresel bir bilgisayar ağı tarafından doğrulanarak güvence altına alınmaktadır. Bitcoin'in en büyük avantajlarından biri, zaman ve mekân sınırı olmaksızın küresel çapta transfer edilebilmesi ve bankalara olan bağımlılığı ortadan kaldırmasıdır.

Geleneksel para birimlerinden farklı olarak, Bitcoin'in arzı devletler veya merkez bankaları tarafından belirlenemez ve sistemin matematiksel algoritmalarıyla sınırlandırılmıştır. Toplamda en fazla 21 milyon Bitcoin üretilebileceğinden, enflasyonist baskıya karşı dirençli bir yapıdadır. Bitcoin ağı, merkezi olmayan bir yapıdan oluştuğu için hiçbir otorite tarafından kontrol edilemez, işlemler dijital cüzdanlar arasında gerçekleşir ve tüm işlemler blockchain üzerine kaydedilir. Şeffaf bir yapıya sahip olmasına rağmen, kullanıcılar anonim adresler üzerinden işlem yapabilmektedir, bu da belirli bir gizlilik sağlamaktadır. Bitcoin işlemlerinin geri alınamaz olması ve blockchain defterine kaydedildikten sonra değiştirilememesi, sistemin güvenliğini artıran başlıca unsurlardır. Ancak, ölçeklenebilirlik, enerji tüketimi ve fiyat dalgalanmaları gibi bazı teknik ve ekonomik zorluklar, Bitcoin'in yaygın kullanımını sınırlayan faktörler arasında yer almaktadır. (Sayın ve Mercan, 2018, s.703-704)

1.1.2.7. Yapay Zeka ve Otomasyon

Yapay zeka (YZ) ve otomasyon teknolojileri, işletmelerin işleyişinde köklü değişimlere neden olmakta ve dijital dönüşümün temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. YZ, makinelerin öğrenme, muhakeme ve karar verme gibi insan zekâsına özgü yetenekleri taklit edebilmesini sağlarken; otomasyon ise özellikle tekrarlayan görevlerin insan müdahalesi olmadan gerçekleştirilmesini mümkün kılar. Bu teknolojiler birlikte kullanıldığında, işletmelere operasyonel verimlilik, maliyet avantajı ve süreç optimizasyonu gibi çeşitli katkılar sunar. Örneğin, veri analizine dayalı tahmin sistemleri, tedarik zinciri yönetiminden müşteri ilişkilerine kadar birçok alanda etkinlik sağlamaktadır. (Çelik, 2025, s. 88)

Bununla birlikte, yapay zeka ve otomasyonun iş gücü üzerindeki etkileri, giderek daha fazla tartışma konusu haline gelmektedir. Rutin ve düşük beceri gerektiren işler otomasyon yoluyla ortadan kalkarken, bu durum bazı mesleklerin tamamen yok olmasına neden olabilir. Ancak diğer yandan, bu teknolojilerin gelişmesiyle birlikte yeni meslek alanları ve uzmanlıklar da ortaya çıkmaktadır. İş gücünün bu dönüşüme ayak uydurabilmesi için eğitim ve yeniden beceri kazandırma politikaları büyük önem taşımaktadır. Geleceğin iş gücü yapısının bu teknolojilere adapte olabilmesi, ülkelerin ekonomik rekabet gücü açısından stratejik bir öneme sahiptir. (Sheikhi, 2022, s.104-105)

Dijital ekonomi, geleneksel ekonomik sınırları ortadan kaldırarak işletmelerin uluslararası düzeyde faaliyet göstermesini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu dönüşüm süreci, vergilendirme konusunda çeşitli zorluklar da ortaya çıkarmaktadır. Dijital şirketler, belirli bir ülkede fiziksel varlıkları olmadan büyük kazançlar elde edebilmekte, bu durum ise ulusal vergi sistemlerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. (Yıldız ve Günay, 2018, s. 5). OECD ve Avrupa Birliği, bu soruna yönelik olarak dijital hizmet vergileri gibi yeni vergilendirme modelleri üzerinde çalışmalar yürütmektedir.

Dijital ekonomi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla ekonomik yapıyı köklü bir şekilde dönüştürmüş ve yeni iş modellerini ortaya çıkarmıştır. Geleneksel üretim süreçlerinden farklı olarak, bilgiye dayalı hizmetlerin ön plana çıktığı bu yeni ekonomik düzende, işletmelerin dijitalleşme süreçlerine hızla adapte

olmaları gerekmektedir. Ancak dijital ekonominin sunduğu fırsatlar kadar, vergilendirme, gelir eşitsizliği ve iş gücü dönüşümü gibi önemli zorlukları da beraberinde getirdiği unutulmamalıdır. Uluslararası kuruluşlar ve devletler, dijital ekonominin yarattığı değişimlere uygun düzenlemeler geliştirerek hem ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak hem de küresel rekabet ortamında adil bir denge oluşturmak adına çeşitli politikalar geliştirmektedir.

1.1.3. Türkiye’de Dijital Ekonominin Gelişimi

Türkiye’de dijital ekonomiyle ilişkili gelişmeleri sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmek için, ülke ekonomisinin genel büyüme dinamiklerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Zira dijital dönüşüm, yalnızca teknoloji alanındaki gelişmelerle sınırlı kalmayıp, ekonomik üretim kapasitesi, yatırım ortamı, iş gücü piyasası ve tüketim eğilimleri gibi makroekonomik göstergelerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, dijitalleşmenin ekonomi üzerindeki etkilerini anlayabilmek için, ilgili döneme ait Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) büyüklükleri ile yıllık büyüme oranlarının birlikte incelenmesi önem taşımaktadır. Tablo 1’de, 2019–2024 döneminde Türkiye ekonomisinin genel büyüme performansını ortaya konulmakta ve dijital ekonominin geliştiği makroekonomik çerçevenin anlaşılmasına katkı sağlanmaktadır.

Tablo 1.1: Türkiye’nin Gayrisafi Yurt İçi Hasılası ve Büyüme Oranları

Yıl	GSYH (Cari Fiyatlarla, Milyon TL)	Yıllık GSYH Büyüme Oranı (%)	Yıllık GSYH Büyüme Oranı (Zincirlenmiş hacim endeksiyle %)
2019	4.320.191	15,9	0,9
2020	5.046.883	16,9	1,8
2021	7.248.789	43,6	11,4
2022	15.011.776	106,9	5,5
2023	26.545.722	76,8	5,1
2024	43.410.514	63,5	3,2

Kaynak: TÜİK, Ulusal Hesaplar - Veri Portalı.

Tablo 1.1, Türkiye ekonomisinin son beş yıllık dönemdeki büyüme performansını yansıtmaktadır. 2020 yılında pandeminin etkisiyle yaşanan daralmanın ardından, 2021 ve 2022 yıllarında dikkat çekici bir toparlanma görülmektedir. 2023 ve

2024 yıllarına ait tahmini veriler, dijitalleşme ve ihracat destekli büyümenin devam edeceğini göstermektedir. Bu çerçevede, dijital ekonominin GSYH içindeki payının artışı, dijital faaliyetlerin vergi politikalarında daha fazla dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye ekonomisi, son beş yılda dijitalleşme alanında önemli dönüşümler yaşamış ve bu süreç, ekonomik göstergelere de yansımıştır. 2019 yılında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (zincirlenmiş hacim endeksiyle) %0,9 oranında artarak 4,32 trilyon TL'ye ulaşmıştır. 2020 yılında ise GSYH %1,8 artışla 5,46 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2020). 2021 yılında büyüme hızı %11,4'e yükselmiş ve GSYH 7,24 trilyon TL'ye ulaşmıştır. 2022 yılında ise %5,6'lık bir büyüme ile GSYH 10,47 trilyon TL'ye çıkmıştır. 2023 yılında ise GSYH %4,5 artarak 26,27 trilyon TL'ye ulaşmıştır (TÜİK, 2023).

Tablo 1.2: Türkiye’de E-Ticaret Hacmi ve Toplam Ticaret İçindeki Payı

Yıl	E-Ticaret Hacmi (Milyar TL)	E-Ticaretin Toplam Ticaret İçindeki Payı (%)
2019	136	10,1
2020	226	16,3
2021	381	18,0
2022	800	18,3
2023	1.855	20,3
2024	3.000	19,1

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025

Dijital ekonominin önemli bir göstergesi olan e-ticaret hacmi, 2019 yılında genel ticaret hacminin %10,1'ini oluştururken, 2024 yılında bu oran %19,1'e yükselmiştir. Bu dönemde e-ticaret hacmi 3 trilyon TL'ye ulaşmış ve işlem sayısı da önemli ölçüde artmıştır. (Ticaret Bakanlığı, 2025).

Tablo 1.3: Aktif Dijital Bankacılık Müşteri Sayıları

Yıl	Toplam Aktif Dijital Bankacılık Müşterisi (Bin Kişi)	Sadece İnternet Bankacılığı (Bin Kişi)	Sadece Mobil Bankacılık (Bin Kişi)	Hem İnternet Hem Mobil (Bin Kişi)
-----	--	---	---------------------------------------	--------------------------------------

2019	53,157	3,878	41,172	8,106
2020	65,677	117.882	53.234	9.267
2021	77,932	125.531	65.954	9.214
2022	94,390	136.638	82.304	9.786
2023	110,588	147.329	98.543	10.243
2024	119,160	143.795	109.644	8.111

Kaynak: TBB, (2020,2024,2025) (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Dijital bankacılık alanında da kayda değer gelişmeler yaşanmıştır. 2021 yılı aktif dijital bankacılık müşteri sayısı yaklaşık 78 milyon kişi iken, 2024 yılı itibarıyla bu sayı 119 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu artış, bireysel ve kurumsal müşterilerin dijital bankacılık hizmetlerine olan ilgisinin arttığını göstermektedir. (Türkiye Bankalar Birliği, 2021; Türkiye Bankalar Birliği, 2023).

Tablo 1.3, Türkiye’de bireysel ve kurumsal dijital bankacılık kullanıcı sayılarının yıllara göre istikrarlı bir biçimde arttığını göstermektedir. Özellikle mobil bankacılık uygulamalarıyla entegre çalışan sistemlerin yaygınlaşması, dijital ekonomi içinde finansal hizmetlerin ağırlığını artırmıştır. Bu eğilim, dijital finansal işlemlerin kayıt altına alınmasını ve dolayısıyla dolaylı vergi gelirlerinin artışını destekleyen bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir.

Bu veriler, Türkiye’de dijital ekonominin son beş yılda hızla geliştiğini ve ekonomik yapının dijitalleşmeye uyum sağladığını göstermektedir. Dijitalleşme sürecinin, ekonomik büyümeye ve sektörel dönüşümlere katkı sağladığı açıkça görülmektedir.

1.2. Dijital Dönüşüm ve Vergi Sorunları

Dijitalleşme terimi ilk kez 1959’da literatüre girmiş, dijital ürünler ve hizmetlerin etkileri ise 1990’ların sonları ve 2000’li yılların başında daha yoğun şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Dijitalleşme, ikili sayı sistemine dayalı olarak verilerin “0 ve 1” sembolleriyle işlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. İlk kez 1679 yılında Gottfried Wilhelm Leibniz tarafından ortaya konulan ikili sayı sistemi, 1703’te yayımladığı *Explanation of Binary Arithmetic* adlı çalışmasında ayrıntılı şekilde ele

alınmıştır. Dijitalleşme sürecinin temelinde ise mikroçipler, internet ve mobil iletişim teknolojileri yer almaktadır. (Türkyılmaz, 2024, s.279)

Dijital dönüşüm sürecinin temelleri, 20. yüzyılın ortalarında bilgisayarın icadıyla atılmış, ilerleyen yıllarda internetin gelişimi, kişisel bilgisayarların ve mobil cihazların yaygınlaşmasıyla ivme kazanmıştır. Bu teknolojik ilerlemeler, bireylerin, kurumların ve ekonomik sistemlerin her an ve her yerde etkileşim kurmasını mümkün kılarken, aynı zamanda küresel düzeyde yaşam standartlarını yükseltmektedir. Ancak bu hızlı değişim, adaptasyon süreci için yeterli zaman tanımadan sürekli olarak dönüşmeye devam etmektedir.

Kimi zaman “İkinci Makine Çağı” olarak da adlandırılan “Dijital Dönüşüm”, geleneksel sanayi üretiminden farklı olarak bilgiye erişim, etkileşim ve iş birliği temelli yeni bir yapıya sahiptir. Bu yeni çağın en dikkat çekici özelliklerinden biri, ekonomik modellerin bazı temel dinamiklerine tam olarak uymamasıdır. Teknolojik ilerlemelerle birlikte müzik, haber, eğlence ve oyun gibi pek çok hizmetin ücretsiz olarak sunulması ve istenilen zaman ve mekânda erişilebilir hale gelmesi, geleneksel iş modellerini dönüştürmüş ve yenilerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. (Pakdemirli, 2019, s.667-668)

Dijital dönüşüm, özellikle kamu maliyesi ve vergi sistemleri açısından derin yapısal değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu süreç, geleneksel idari işleyişin dijital araçlarla yeniden yapılandırılmasını ifade etmekte olup, vergi idareleri için hem fırsatlar hem de yeni zorluklar yaratmaktadır. Vergilendirme süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanımı, mükellef işlemlerinin hızlanmasını, işlem maliyetlerinin azalmasını ve vergiye gönüllü uyumun artmasını sağlamaktadır. Türkiye’de bu dönüşüm VEDOP projeleri (Vergi Dairesi Otomasyon Projesi), e-Fatura, e-Beyanname ve e-Tebliğat gibi uygulamalarla somutlaşmıştır. (Akdoğan ve Yavuz, 2022, s.58)

VEDOP, Türkiye’de dijital kamu yönetimi alanında atılmış en kapsamlı adımlardan biri olarak dikkat çekmektedir. İlk olarak 1998 yılında başlatılan proje, vergi dairelerinin iş süreçlerini otomasyon altına alarak işlemlerin daha hızlı, etkin ve şeffaf biçimde yürütülmesini hedeflemiştir. VEDOP I, II ve III olmak üzere üç

aşamada yürütülen proje, yalnızca mükelleflerin işlemlerini kolaylaştırmakla kalmamış; aynı zamanda Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bilgiye dayalı karar alma, etkin denetim, kağıtsız ofis uygulamaları gibi yönetsel yetkinliklerini de artırmıştır. Proje kapsamında geliştirilen e-beyanname, e-defter, EMKAS (Elektronik Muhasebe Kayıt Sistemi) gibi sistemler sayesinde binlerce ton kağıt tasarrufu sağlanmış, milyonlarca dolar kamu harcaması azaltılmış ve işlem sürelerinde kayda değer bir azalma sağlanmıştır. Özellikle VEDOP II ile oluşturulan veri ambarı ve çapraz denetim altyapısı, kayıt dışı ekonomiyle mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Tüm bu gelişmeler, VEDOP'un yalnızca teknik değil, aynı zamanda mali, idari ve sosyal faydalar sağladığını ortaya koymaktadır. (Uğur & Çütücü, 2009, s.16; Gelir İdaresi Başkanlığı, 2023)

Dijitalleşmenin vergisel faydaları kadar sorun yarattığı alanlar da mevcuttur. Özellikle dijital hizmetlerin uluslararası nitelik taşıması, vergileme yetkisini karmaşıktırmakta, vergilendirme yetkisinin hangi devlete ait olduğu net biçimde belirlenememektedir. Bu durum, ulusal vergi sistemlerinin temel ilkelerinden biri olan “mükellefin yerelliği” ilkesinin aşınmasına yol açmaktadır. (Yayman, 2022, s. 120–121). Dijital ekonomide gelir elde eden kişi ya da kurumların fiziksel olarak faaliyet gösterdikleri bir ülke bulunmayabileceğinden, vergi kayıp ve kaçaklarının artması kaçınılmaz olmaktadır.

Türk vergi sisteminde dijitalleşme kaynaklı sorunlar; mevzuatın dijital faaliyetleri kapsamakta yetersiz kalması, vergi uygulamalarında birlik sağlanamaması ve özellikle küçük işletmelerin dijital sisteme entegrasyonunda yaşanan zorluklar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme, teknolojik altyapıya erişimi sınırlı olan mükellefler açısından bir uyum problemi yaratmakta, bu da gönüllü vergi uyum oranlarını olumsuz etkilemektedir. (Akdoğan ve Yavuz, 2022; Yıldız ve Günay, 2018)

Öte yandan dijital araçlar vergi denetiminde önemli bir potansiyel taşımaktadır. Elektronik belge sistemleri sayesinde işlem takibi kolaylaşmakta, veri analitiği ve yapay zekâ tabanlı analizler sayesinde riskli mükellef profilleri daha hızlı belirlenebilmektedir. Bununla birlikte, dijital denetim tekniklerinin etkin şekilde uygulanabilmesi için vergi idarelerinin kurumsal kapasitesinin ve teknik personel yetkinliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. (Yıldız ve Günay, 2018)

Ahmadova, 2023'te sunulan bir çalışmasında dijitalleşmenin vergi sistemine hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmiştir. Pozitif yönleri arasında işlem hızı, vergi tahsilatında şeffaflık ve kayıt dışı ekonominin azalması yer aldığını belirtirken; olumsuz yönler olarak ise mükelleflerin dijital adaptasyon süreci, veri güvenliği açıkları ve mevzuat yetersizliklerini vurgulamıştır. Aynı zamanda, internet ekonomisi ile birlikte ortaya çıkan yeni gelir modellerinin (abonelikler, mikro ödemeler, reklam gelirleri vb.) klasik vergi sistemine entegre edilmesinde ciddi güçlükler yaşandığı da belirtilmektedir.

Akçaoğlu (2021), dijitalleşme süreci Türkiye'de vergiye gönüllü uyum oranlarını artırsa da denetim ve hukuki uygulamalar alanında yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Özellikle sınır aşan işlemler, kripto varlıklar ve yapay zekâ ile yapılan ticari faaliyetler gibi alanlarda açık bir yasal çerçevenin bulunmaması, vergi idarelerinin etkinliğini azaltmakta ve vergi adaletini tehdit etmektedir.

Sonuç olarak, dijital dönüşüm Türkiye'de vergi uygulamalarının teknik altyapısını güçlendirmiş, mükellef hizmetlerini hızlandırmış ve kayıt dışı ekonomiyle mücadelede önemli bir araç haline gelmiştir. Ancak bu dönüşüm aynı zamanda mevzuat boşlukları, idari kapasite sorunları ve mükellef eşitsizliği gibi yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Dijital dönüşümün sürdürülebilir şekilde yönetilmesi için teknolojik gelişmelerin yanında hukuki ve idari reformların da eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

1.2.1. Türkiye'de Dijital Dönüşüm Uygulamaları ve E-Dönüşüm Süreci

Dijital vergi uyum süreci yalnızca DHV ile sınırlı kalmamış, daha önce dijital dönüşüm ile hayatımıza girmiş olan e-Fatura, e-Defter, e-Arşiv Fatura ve e-Tebliğat gibi uygulamalarla da desteklenmiştir.

Bu uygulamaların temel özellikleri şöyledir:

Tablo 1.4: Türkiye'de Dijital Dönüşüm Uygulamaları

Uygulama	Başlangıç Yılı	Kapsam
E-Fatura	2010	Belli cirolar üzeri firmalar
E-Defter	2011	E-Fatura kullanıcıları
E-Arşiv Fatura	2013	E-Fatura dışı mükellefler
E-Tebliğat	2015	Tüm mükellefler
DHV	2019	Dijital hizmet sağlayıcılarının sunduğu reklam, veri ve dijital içerik hizmetleri

Kaynak: Öztürk ve Yegen, 2024

Tablo 1.4’te yer alan Türkiye’nin dijital vergi uyum sürecine ilişkin uygulamalar, ülkenin e-dönüşüm çabalarının vergi idaresi özelinde somut çıktılar ürettiğini göstermektedir. 2010 yılında e-Fatura uygulaması ile başlayan dijitalleşme süreci, takip eden yıllarda e-Defter, e-Arşiv Fatura ve e-Tebliğat gibi sistemlerin devreye girmesiyle kapsamlı bir yapıya kavuşmuştur. Her bir uygulamanın belirli mükellef gruplarına yönelik tasarlanması, Gelir İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) dijital geçişi kademeli ve mükellef odaklı bir strateji ile yönettiğini ortaya koymaktadır. Bu sistemlerin yaygınlaşması, yalnızca işlem maliyetlerini azaltmakla kalmamış, aynı zamanda kayıt dışı ekonomiyle mücadelede de etkin birer araç haline gelmiştir. Özellikle dijital belge düzenleme zorunluluğu, vergi denetimlerinin elektronik ortamda izlenebilirliğini artırarak gönüllü uyum düzeyini güçlendirmekte; kamu gelirlerinin tahsilat verimliliğini artırmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’nin dijital vergi idaresi uygulamaları, OECD standartlarıyla uyumlu bir dönüşüm sürecine işaret etmekte ve mali idarenin dijital çağa adaptasyonunu güçlendirmektedir.

1.3. Gelişmekte Olan Ülkelerde Dijital Vergilendirme Sorunları

Gelişmekte olan ülkeler dijital ekonominin vergilendirilmesinde hem teknik hem de yapısal güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle dijital şirketlerin fiziksel bir varlık göstermeksizin bu ülkelerde gelir elde etmesi, mevcut vergilendirme sistemlerini yetersiz bırakmaktadır. Geleneksel işyeri ve daimi temsilcilik kriterlerine dayanan uluslararası vergi kuralları, dijital ortamda sunulan hizmetlerin vergilendirilmesini zorlaştırmaktadır. (OECD, 2021, s. 3-4)

Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerin kurumlar vergisi gelirlerine bağımlılığı, dijitalleşmenin vergi tabanında yarattığı aşınmayı daha kritik hale getirmektedir. Vergi gelirlerinin korunabilmesi için, faaliyetlerin gerçekleştiği ülkelerde vergilendirme yetkisinin tanınması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak, mevcut düzenlemeler bu ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. (Aslam ve Shah, 2020, s. 5-6)

Zıvalı (2020), gelişmekte olan ülkelerin bu tür sorunlara karşı özellikle dijital hizmet vergisi gibi tek taraflı düzenlemelere yöneldiğini belirtmektedir. Bu vergiler, dijital şirketlerin yerel pazarlardan sağladığı gelirlerin vergilendirilmesini amaçlamakta ve uluslararası sistemin eksik kaldığı noktaları telafi etmeyi hedeflemektedir.

Bu doğrultuda Hindistan, Kenya, Nijerya, Polonya gibi ülkeler kendi dijital vergi sistemlerini oluşturmuş; Türkiye ise 2020 yılında yürürlüğe giren 7194 sayılı Kanun ile %7,5 oranında DHV uygulamasına geçmiştir. (Sezen, 2023, s.147)

Tablo 1.5: Seçilmiş Gelişmekte Olan Ülkelerde Karşılaştırmalı Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları

Ülke	Vergi Oranı (%)	Küresel Gelir Eşiği	Yurtiçi Gelir Eşiği	Vergi Kapsamı
Türkiye	7,5	750 milyon €	20 milyon TL	Dijital reklamlar, dijital ortamda sunulan hizmetler
Kenya	1,5	Yok	Yok	Dijital pazaryeri gelirleri
Nijerya	6	Yok	25 milyon NGN	Dijital içerik, çevrimiçi platformlar, aracı hizmetler; SEP kapsamında
Polonya	1,5	750 milyon €	5 milyon €	Görsel-işitsel medya ve reklamlar
Hindistan	2	Yok	2 crore INR	Dijital reklamcılık ve e-ticaret hizmetleri

Kaynak: Sezen, 2023

Tablo 1.5'te yer alan veriler, gelişmekte olan beş ülkenin dijital hizmet vergisi politikalarını karşılaştırmalı biçimde ortaya koymaktadır. Bu ülkeler, dijital ekonomiden elde edilen gelirlerin adil şekilde vergilendirilmesi amacıyla farklı oranlar, eşikler ve kapsamlarla çeşitli uygulamalar benimsemiştir.

Türkiye, %7,5 oranı ile listelenen ülkeler arasında en yüksek dijital hizmet vergisi oranını uygulayan ülkedir. Bu oran, özellikle büyük çok uluslu dijital firmaları hedef alan 750 milyon Euro küresel ve 20 milyon TL yurtiçi gelir eşikleriyle sınırlandırılmıştır. (Mutlu Kaya, 2020, s.470)

Nijerya 2022 itibarıyla %6 oranında dijital hizmet vergisi uygulamasına geçmiş olup, bu vergi yalnızca önemli ekonomik varlık (Significant Economic Presence) oluşturan dijital şirketleri kapsamaktadır. 25 milyon Nijerya Nairası'nı aşan gelirler vergilendirilmektedir. (Vatcalc, 2022, s.). Bu sistem sayesinde fiziksel varlığı olmayan dijital platformlar da vergisel sorumluluk altına alınmıştır.

Hindistan'da ise DHV, 2016 yılında %6 oranıyla 'Equalisation Levy' adıyla başlatılmış, 2020 itibarıyla e-ticaret hizmet sağlayıcılarını da kapsayacak şekilde %2 oranında genişletilmiştir. Bu uygulama, Hindistan'ın dijital pazar yapısına uyarlanarak 2 crore INR gelir sınırıyla desteklenmektedir. (Bhatnagar ve Singh, 2024, s. 74)

Kenya ve Polonya ise nispeten daha düşük oranlarla dijital vergilendirme uygulamalarını hayata geçirmiştir. Kenya, herhangi bir gelir eşiği belirlemeden %1,5 oranında vergi tahsil ederken; Polonya 750 milyon Euro küresel ve 5 milyon Euro yurtiçi gelir sınırı uygulamaktadır (Sezen, 2023, s.147)

Genel olarak değerlendirildiğinde, gelişmekte olan ülkelerin ulusal politikalarla dijital ekonomiyi vergilendirme çabası içinde olduğu; bu çabaların özellikle çok uluslu dijital şirketlerden adil pay alma arzusuna dayandığı görülmektedir.

1.4. Literatür İncelemesi

Gümüş D. (2019) çalışmasında, dijital ekonominin kayıt dışı ekonomi ile mücadeledeki etkinliğini analiz etmektedir. Çalışmada, dijital ekonominin tanımı, kapsamı ve unsurları ele alınmış; e-ticaret ve dijital ekonomi arasındaki farklar açıklanmıştır. Ayrıca, kayıt dışı ekonominin tanımı, ortaya çıkış nedenleri ve OECD'nin bu kapsamda yürüttüğü BEPS (Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı) Eylem Planı detaylandırılmıştır. Türkiye'deki dijitalleşme sürecinin kayıt dışılığı önleme konusundaki etkinliği ise 1996-2021 kalkınma planları ve Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) raporları üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel bulguları, dijital ekonomik faaliyetlerin dijital izler bırakması sayesinde kayıt dışı ekonomiyi azaltma potansiyeli taşıdığı yönündedir. Dijitalleşme alanında başarılı olan ülkelerin örnekleri ile Türkiye için öneriler sunulmuş; dijital platformlar aracılığıyla gerçekleşen

ekonomik faaliyetlerin mevzuattaki eksiklikler nedeniyle tam anlamıyla vergilendirilemediği belirtilmiştir.

Zıvalı B. (2020) tez çalışmasında, dijital ekonominin ulusal ve uluslararası düzeyde vergilendirilmesi konusundaki zorlukları ve çözüm önerilerini ele almaktadır. Dijital dönüşümün fiziksel iş yeri kavramını zayıflatması ve sınır ötesi ticari faaliyetlerin artışıyla, geleneksel vergilendirme yöntemlerinin yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Özellikle OECD'nin BEPS Eylem Planı ve Avrupa Birliği'nin dijital tek pazar girişimleri gibi uluslararası çözümler incelenmiş; DHV ve stopaj uygulamaları gibi ulusal önlemler değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, OECD ve AB'nin yürüttüğü çalışmalar tavsiye niteliğinde kalmakta, ülkeler ise ulusal çözümlere yönelmektedir. Türkiye özelinde, dijital ekonomi alanında gelirlerin stopaj yoluyla vergilendirilmesi ve DHV'nin uygulanması gibi önemli düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, dijital ekonominin dinamik yapısı dikkate alındığında, bu alandaki vergilendirme sistemlerinin daha esnek ve küresel bir çerçevede ele alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kesgin M. (2021) tez çalışmasında, dijital ekonomide vergi toplama ile ilgili karşılaşılan sorunları ve sanal oyun ekonomisi örneğinde ortaya çıkan vergilendirme güçlüklerini ele almaktadır. Dijital ekonomide işletmelerin fiziksel bir varlığa ihtiyaç duymadan faaliyet gösterebilmesi, geleneksel vergilendirme sistemlerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Özellikle sanal oyunlar aracılığıyla gelir elde eden bireylerin ekonomik faaliyetlerini tespit etmekteki zorluklar ve oyun içi mülkiyet haklarının tanınmaması, bu alandaki temel sorunlar arasında yer almaktadır. Çalışmada, dijital ekonomi ve sanal oyun dünyasının ekonomik boyutları detaylandırılmış; sanal mülkiyet haklarının vergilendirme süreçlerindeki rolü tartışılmıştır. Ayrıca, ABD ve Çin gibi ülkelerin sanal oyun ekonomisini vergilendirme konusundaki uygulamaları ile Türkiye'nin bu alandaki mevcut durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Tez, dijital ekonominin dinamik yapısı nedeniyle daha kapsamlı ve esnek bir vergilendirme sistemine ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Hacıpaşaoğlu Z, M. (2022) çalışmasında dijital dönüşümün yarattığı yeni ekonomi modelinin vergilendirilmesi konusundaki yasal boşlukları ve bu boşlukların doldurulmasına yönelik çözüm önerilerini ele almaktadır. Bu çalışmada, e-ticaret,

kripto varlıklar, paylaşım ekonomisi, bulut tabanlı işlemler ve oyun ekonomisi gibi dijital ekonomi bileşenleri incelenmiş, bu unsurların gelir unsurları açısından nasıl vergilendirildiği ve vergilendirilebileceği tartışılmıştır. Çalışma, dijital ekonominin hızlı büyüyen ve değişen yapısının, geleneksel vergi sistemlerinin etkinliğini azalttığını ve yeni bir dijital vergi sistemi geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çalışmada, OECD'nin BEPS Eylem Planı ve Avrupa Birliği'nin dijital ekonomiye yönelik düzenlemeleri ele alınmış; Türkiye'de uygulanan dijital hizmet vergisi gibi mevcut düzenlemeler değerlendirilmiştir. Ayrıca, Türk vergi hukukunun dijitalleşme sürecinde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların üstesinden gelmek için önerilen yeni yasal düzenlemelere yer verilmiştir.

Dijital ekonominin vergilendirilmesine ilişkin yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, ortak temaların çoğunlukla geleneksel vergi sistemlerinin dijital faaliyetleri kavramakta yetersiz kaldığı ve bu nedenle yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu yönünde olduğu görülmektedir. Gümüş (2019), dijitalleşmenin kayıt dışı ekonomiyle mücadeledeki rolünü öne çıkarırken, Zıvalı (2020) ve Hacıpaşaoğlu (2022) daha çok dijital ekonominin ulusal ve uluslararası düzeydeki vergilendirme sorunlarına odaklanmaktadır. Kesgin (2021) ise özellikle sanal oyun ekonomisi örneği üzerinden, dijital gelirlerin tespiti ve vergilendirilmesindeki güçlükleri ele almaktadır.

Literatürde genel olarak, dijital ekonominin yapısal olarak sınırları aşan, fiziksel varlığa ihtiyaç duymayan ve kullanıcı etkileşimine dayalı bir yapıda olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum, hem kaynak ülke ile mükellefin yerleşik olduğu ülke arasındaki vergileme ayrımını hem de hangi ülkenin vergilendirme hakkına sahip olduğunu belirsiz hale getirmektedir. Nitekim OECD'nin BEPS Eylem Planı kapsamında geliştirdiği öneriler, uluslararası düzeyde bir koordinasyon ihtiyacını ortaya koyarken, birçok ülke bu süreçte ulusal vergisel önlemler alma yoluna gitmiştir. Türkiye örneğinde de DHV gibi uygulamaların devreye alındığı görülmektedir. Ancak bu düzenlemelerin dinamik bir yapıya sahip olan dijital ekonomik faaliyetleri kapsamlı şekilde düzenlemekte yetersiz kaldığı da dile getirilmektedir.

Literatürde dikkat çeken bir diğer husus ise dijital platformlarda gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin çoğunlukla mevzuatın gerisinde kalmasıdır. Özellikle paylaşım ekonomisi, sanal mülkiyet hakları ve blockchain temelli gelirlerin mevcut vergi

sistemlerine entegre edilmesinde hem hukuki hem de teknik zorluklar yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca, incelenen çalışmaların büyük kısmı dijital ekonominin vergilendirilmesine ilişkin önerileri genel çerçevede sunmakta, uygulamaya yönelik somut politika araçlarına ise sınırlı düzeyde yer vermektedir.

Bu çerçevede, mevcut literatür dijital ekonominin vergilendirilmesi konusunda farkındalık yaratmakta ve kavramsal temelleri ortaya koymakla birlikte, çözüm odaklı ve uygulamaya yönelik daha fazla ampirik çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ayrıca, Türkiye özelinde vergi kayıp-kaçaklarını önlemeye yönelik dijital denetim mekanizmalarının etkinliği de gelecekteki araştırmalar açısından önemli bir inceleme alanı sunmaktadır.

Dijital ekonominin vergilendirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası çabalar genel olarak adaletli, etkin ve şeffaf bir sistem oluşturmayı hedeflese de literatürde bu yaklaşımlara yönelik eleştirel görüşler de bulunmaktadır. Öncelikle BEPS Eylem Planı kapsamında geliştirilen eylem planlarının gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediği öne sürülmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerin vergi kayıplarını telafi etmek amacıyla BEPS sürecini domine ettikleri ve bu durumun uluslararası vergi sisteminde adaletsizliğe neden olabileceği belirtilmektedir. (Brauner, 2016).

Ayrıca, DHV gibi tek taraflı uygulamaların, çok uluslu şirketler üzerinde çifte vergilendirme riski doğurabileceği ve uluslararası ticaretin önünde engel teşkil edebileceği eleştirileri gündeme gelmektedir. Dijital firmaların fiziki varlıklarının olmaması, sabit işyeri bulunmaması ve işlem kimliklerinin gizlenebilirliği gibi unsurlar nedeniyle, klasik vergi sistemlerinin bu yeni dijital yapı karşısında yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. (Erdem, 2017).

Bu çerçevede dijital ekonomide vergi adaletini sağlamak amacıyla geliştirilen yeni modellerin, yalnızca teknik değil aynı zamanda siyasal bir zemine de oturduğu ve bu bağlamda siyasi eşitsizliklerin de vergilendirme sistemine yansıdığı görüşü dikkat çekmektedir. (Myszkowski, 2016). Dolayısıyla, literatürde dijital vergilendirmeye yönelik çabaların daha kapsayıcı, dengeli ve gelişmekte olan ülkeleri de gözetken bir yapıda olması gerektiği vurgulanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARI

2.1. BEPS Eylem Planı

Dijital ekonomi, sınır ötesi hizmet sunumunun kolaylaşması, fiziksel varlığa duyulan gereksinimin azalması ve veri temelli ekonomik faaliyetlerin artması ile birlikte, klasik vergilendirme prensiplerini sorgulanabilir hâle getirmiştir. Bu durum, özellikle uluslararası vergi hukukunda ciddi reform ihtiyaçlarını gündeme getirmiştir.

OECD, dijitalleşmenin vergilendirme sistemleri üzerinde yarattığı baskılara yönelik ilk kapsamlı çalışmaları gerçekleştiren kuruluş olmuştur. 1998 yılında düzenlenen Ottawa Bakanlar Konferansı'nda, dijital ekonomide vergilendirmenin tarafsızlık, verimlilik, kesinlik ve adalet ilkeleri doğrultusunda yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır (Yayman, 2022, s. 123).

Dijitalleşmenin vergi sistemlerinde yarattığı dönüşüm, uluslararası toplumun vergi politikalarında köklü reformlara yönelmesine neden olmuştur. Bu kapsamda en önemli adımlardan biri, OECD/G20 iş birliğiyle geliştirilen Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı (BEPS) Eylem Planı'dır. BEPS'in 15 eylem planı içerisinde dijital ekonomiye yönelik vergi sorunları birinci eylem olarak ele alınmıştır. (Arıkan & İnneci, 2023, s. 17). Küreselleşme ve dijitalleşme sürecinde, çok uluslu şirketlerin vergi planlamasında artan hareket kabiliyeti, vergi matrahının aşındırılması ve kârın düşük vergili ya da vergisiz ülkelere kaydırılması gibi uygulamaları yaygınlaştırmıştır. Bu durum, ülkelerin vergi tabanlarının zayıflamasına, kamu gelirlerinde azalmaya ve vergi adaletinin bozulmasına neden olmuştur. Bu sorunun önüne geçilmesi amacıyla BEPS Eylem Planı başlatılmıştır. (Özcan, 2016, s. 76).

Her ne kadar BEPS Eylem Planı kapsamında özellikle Eylem 2, 6, 7 ve 14 sayılı düzenlemeler temel önemde görülse de matrah aşındırma ve kâr aktarımı sorunlarını önlemeye yönelik olarak tasarlanan on beş eylemin tamamı bütüncül bir yaklaşım içerisinde ele alınmıştır. Bu kapsamda, söz konusu eylem planlarına ilişkin düzenlemelere aşağıda kısaca yer verilecektir. (Alp, 2022, s. 226)

Eylem 1: Dijital Ekonominin Vergilendirilmesine Yönelik Yaklaşım

Dijital ekonominin, mevcut uluslararası vergi sistemlerinin uygulanmasında yarattığı başlıca sorunları hem doğrudan hem de dolaylı vergilendirme boyutlarıyla ele alan kapsamlı bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu zorluklara çözüm üretmeye yönelik detaylı politika seçeneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. İnceleme kapsamında ele alınacak temel konular şunlardır:

- Mevcut uluslararası vergi düzenlemeleri uyarınca yeterli bağ kurulamadığı durumlarda, bir işletmenin herhangi bir ülkede fiziksel varlığı olmadan dijital yollarla ekonomik faaliyet yürütebilme imkânı,
- Dijital ürün ve hizmetler üzerinden elde edilen veriler yoluyla, pazara ilişkin ekonomik değer yaratımının vergisel olarak nasıl ilişkilendirileceği,
- Yeni nesil dijital iş modellerinden elde edilen gelirlerin vergisel niteliğinin belirlenmesi,
- Sınır ötesi dijital mal ve hizmet arzında kaynak ülke ilkelerinin uygulanması ile Katma Değer Vergisi veya benzeri tüketim vergilerinin etkin tahsilatının nasıl sağlanacağı. (Birinci ve Eser, 2017, s. 453)

BEPS kapsamında geliştirilen iki sütunlu çözüm önerisi, dijital ekonominin vergilendirilmesinde yeni bir paradigma oluşturmuştur. 8 Ekim 2021'de 136 ülkenin katılımıyla kabul edilen bu çözüm önerisinin birinci sütunu (Pillar One), çok uluslu şirketlerin elde ettikleri kazançların, değer yaratıldığı pazara dayalı olarak yeniden tahsis edilmesini amaçlamaktadır. İkinci sütun (Pillar Two) ise bu şirketlere asgari bir kurumlar vergisi uygulanmasını hedeflemekte ve vergi rekabetinin sınırlandırılmasını sağlamaktadır. (Turan, 2021, s.13)

BEPS Eylem Planı sadece gelişmiş ülkeleri değil, gelişmekte olan ülkeleri de kapsayarak uluslararası düzeyde geniş bir katılım sağlamıştır. Bu çerçevede oluşturulan "İki Sütunlu Yapı" çözümüyle, çok uluslu işletmelerin vergilendirilmesine yönelik küresel bir standardizasyon hedeflenmiş; Birinci Sütun ile pazar ülkelerine vergi hakkı tanınması, İkinci Sütun ile %15 asgari kurumlar vergisi uygulanması öngörülmüştür. (OECD, 2021). Türkiye de bu sürece dahil olarak hem BEPS

eylemlerine katılmış hem de 7194 sayılı Kanun ile Dijital Hizmet Vergisi'ni hayata geçirerek uygulamada uyum sağlamaya yönelik adımlar atmıştır.

Birinci Sütun kapsamında geliştirilen yaklaşımda, özellikle fiziksel varlığı olmayan dijital platformların faaliyet gösterdiği ülkelerde elde edilen kazançların vergilendirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede “Tutar A” olarak adlandırılan kâr miktarı, artık karın %25'i oranında pazar ülkelerine, satış hasılatı temelinde tahsis edilmektedir. Bu yaklaşım, geleneksel ‘daimî işyeri’ (PE) tanımının yetersiz kaldığı dijital ortamda, pazara dayalı yeni bir bağlantı kurarak vergilendirme yetkilerinin yeniden dağıtılmasını sağlamaktadır. (Arıkan ve İnneci, 2023, s.17).

Dijital ekonominin geleneksel vergi sistemleri üzerindeki etkileri, özellikle uluslararası düzeyde vergi matrahının erozyona uğraması ve kâr aktarımı (BEPS) sorunlarını gün yüzüne çıkarmıştır. Bu kapsamda OECD tarafından geliştirilen BEPS Eylem Planı'nın Birinci Sütunu (Pillar One), dijital faaliyetlerden elde edilen gelirlerin daha adil dağıtılmasına odaklanmıştır. Bu dağıtımda önemli yer tutan kavramlardan biri de "Significant Economic Presence (SEP)" yani Önemli Ekonomik Varlık yaklaşımıdır.

SEP kavramı, fiziksel bir iş yeri bulunmasa dahi, dijital yollarla bir ülkenin ekonomik hayatına kasıtlı ve sürekli bir şekilde katılım sağlayan çok uluslu işletmelerin, ilgili ülkede vergiye tabi olabilmesini sağlamaya yönelik alternatif bir vergilendirme temeli sunmaktadır. Bu yaklaşıma göre, bir şirketin dijital platformlar aracılığıyla yerel kullanıcılarla sürekli ve amaca yönelik bir etkileşim içerisinde olması, o şirkete ilgili ülkede vergi yükümlülüğü getirebilir.

OECD bu kapsamda, SEP'e dayalı bir yeni vergilendirme bağlantısının (nexus) tesis edilmesini önermektedir. Bu bağlantının tespiti için öne çıkan üç temel gösterge grubu bulunmaktadır:

Gelire Dayalı Faktörler:

- Bir ülkede süreklilik arz eden önemli tutarda gelir elde edilmesi, SEP varlığının en belirgin göstergelerinden biridir. Bu gelirler dijital platformlar üzerinden yerel kullanıcılarla yapılan işlemlerden

kaynaklanmaktadır. Ancak gelir tek başına yeterli olmayıp, diğer dijital ve kullanıcı bazlı faktörlerle desteklenmelidir

Dijital Faktörler:

- Yerel alan adı (.tr vb.) kullanımı
- Yerelleştirilmiş dijital platformlar (dil, ödeme sistemleri, promosyonlar vb.)
- Yerel para birimiyle fiyatlandırma ve ödeme yöntemleri sunulması gibi unsurlar, şirketin o ülkede dijital varlığını güçlendirmektedir.

Kullanıcı Bazlı Faktörler:

- Aylık aktif kullanıcı sayısı (Monthly Active Users)
- O ülkedeki kullanıcılar tarafından oluşturulan veri hacmi
- Dijital ortamda yapılan sözleşme sayısı

Bu faktörlerin birlikte değerlendirilmesiyle, bir şirketin bir ülkedeki "önemli ekonomik varlığı" belirlenebilir. SEP kavramı, mevcut daimî iş yeri tanımının dijital çağa uygun hale getirilmesini hedeflemekte olup, dijitalleşme kaynaklı vergi kayıplarının azaltılmasını amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, Significant Economic Presence yaklaşımı, uluslararası vergi sistemlerinde dijital şirketlerin faaliyetlerini daha hakkaniyetli bir biçimde vergilendirebilmek için öne çıkan alternatif modellerden biri olarak önemini korumaktadır. (OECD, 2015).

İkinci Sütun yaklaşımı, özellikle vergi oranlarının düşük olduğu ya da hiç olmadığı ülkelere kâr transferlerini önlemeye odaklanmıştır. Bu kapsamda GloBE (Global Anti-Base Erosion) kuralları geliştirilmiştir. GloBE'un temel prensibi, yıllık konsolide geliri 750 milyon eurodan fazla olan çok uluslu şirketlerin %15 oranında küresel asgari kurumlar vergisine tabi tutulmasıdır. (OECD, 2021). Türkiye de bu çerçevede iç mevzuat uyum çalışmalarını sürdürmektedir.

GloBE kurallarıyla birlikte getirilen “Gelir Dahil Etme Kuralı (IIR)” ve “Yetersiz Vergilendirilmiş Ödeme Kuralı (UTPR)”, şirketlerin düşük vergi oranlarına

sahip ülkelerdeki bağılı kuruluşları üzerinden elde ettikleri kazançların, yüksek vergi oranlarına sahip merkez ülkelere aktarılmasına imkân sağlamaktadır. (Beydemir, 2022, s. 157)

Eylem 2: Hibrit Uyumsuzlukların Giderilmesi

Hibrit araçlar ve yapılar aracılığıyla ortaya çıkan çifte vergilendirme, çifte matrah aşındırma ve uzun vadeli vergi erteleme gibi durumların ortadan kaldırılabilmesi için, hem ulusal mevzuat hem de uluslararası model anlaşmalar dikkate alınarak öneriler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, aşağıdaki hususlara yönelik düzenlemeler öne çıkmaktadır:

- Vergi avantajı elde etmek amacıyla hibrit araç ve yapıların aşırı kullanımını sınırlamak için OECD Model Vergi Anlaşması'nda gerekli revizyonların yapılması,
- Vergi mükelleflerinin muafiyet ya da gider indirimi gibi avantajlardan haksız şekilde faydalanmasını engellemek amacıyla ulusal düzeyde düzenlemelerin geliştirilmesi,
- Alıcı tarafından gelir olarak beyan edilmeyen ödemelerin gider olarak indirilebilmesini önleyici hükümlerin iç hukukta yer alması,
- Bir ülkede vergi indirimi olarak değerlendirilen bir unsurun başka bir ülkede de aynı şekilde dikkate alınmasını engelleyen yasal düzenlemelerin oluşturulması,
- Aynı işlem veya yapıya birden fazla ülke tarafından bu tür kuralların uygulanması hâlinde, çözüm yolları ve iş birliği mekanizmalarının netleştirilmesi.

Bu tür düzenlemeler yapılırken, ulusal mevzuat ile OECD Model Vergi Anlaşması hükümleri arasındaki etkileşimin dikkatle değerlendirilmesi önem arz etmektedir. (Birinci ve Eser, 2017, s.454)

Eylem 3: Kontrol Edilen Yabancı Kurum (CFC) Kurallarının Güçlendirilmesi

BEPS'in üçüncü eylem planı, çok uluslu işletmelerin kârlarını düşük vergili veya vergisiz ülkelere kaydırmalarını önlemek amacıyla kontrol edilen yabancı kurum (CFC) kurallarının daha etkin ve uyumlu hale getirilmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda, mevcut ulusal düzenlemelerin hem teknik yetersizlikleri hem de hızla değişen küresel ticaret yapısına yanıt verememesi, bu eylemi BEPS çerçevesinde öncelikli bir reform alanı haline getirmiştir.

CFC kuralları, yurt dışında ana şirket tarafından kontrol edilen bağlı şirketler aracılığıyla gerçekleştirilen kazanç aktarımını sınırlandırmaya yöneliktir. Temel amaç, bu kurumlar nezdinde elde edilen pasif gelirlerin veya düşük vergilendirilmiş kazançların, şeffaflık ilkesi doğrultusunda ana ülkede vergilendirilmesini temin ederek matrah aşındırmasının ve örtülü kâr dağıtımının önüne geçmektir. OECD, daha önce kapsamlı biçimde ele almadığı bu alanda BEPS Eylem Planı aracılığıyla önemli bir dönüşüm başlatmıştır.

2015 yılı Ekim ayında yayımlanan nihai rapor ile, CFC düzenlemelerine ilişkin olarak ülkelerin iç mevzuatlarında gerçekleştirmesi önerilen başlıca yapısal unsurlar ortaya konulmuştur. Buna göre, etkili bir CFC sisteminin tesisi için altı temel öneri sunulmaktadır (OECD, 2015, s. 9-10):

1. CFC kapsamına girecek kuruluşların sınırlarının açıkça çizilmesi amacıyla kavramsal bir tanımın yapılması,
2. Uygulama alanının belirlenmesinde geçerli olacak vergi oranı eşikleri ve iştirak oranları gibi kriterlerin netleştirilmesi,
3. Mükelleflerin ekonomik ve hukuki kontrol düzeylerinin birlikte değerlendirilmesi,
4. CFC gelirlerinin kapsamının tanımlanması ve hangi gelirlerin sisteme dâhil edileceğinin ayrıştırılması,

5. Elde edilen gelirin CFC kapsamında nasıl hesaplanacağına ilişkin hesaplama yöntemlerinin belirlenmesi ve bu gelirin hangi kaynaklara atfedileceğine dair kuralların oluşturulması,
6. Son olarak, çifte vergilendirmeyi önleyecek düzenlemelerle sistemin uluslararası uyum içinde işlemesini sağlamak.

Bu eylem, yalnızca zararlı vergi uygulamaları ile mücadelede değil, aynı zamanda çok uluslu işletmelerin vergi planlama stratejilerine karşı daha şeffaf, adil ve uyumlu bir küresel vergi sistemi inşa edilmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. (Kara ve Öz, 2024, s.476)

Eylem 4: Faiz Giderleri ve Diğer Finansal Ödemeler Yoluyla Matrah Aşındırmanın Sınırlandırılması

BEPS'in dördüncü eylem planı, işletmelerin özellikle borçlanma yoluyla elde ettikleri finansman giderlerini kullanarak vergi matrahını yapay biçimde düşürmelerini engellemeye yöneliktir. Bu kapsamda, ilişkili taraflardan ya da bağımsız üçüncü kişilerden sağlanan krediler sonucu oluşan yüksek tutarlı faiz ödemeleri aracılığıyla yapılan aşırı gider indirimlerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Eylem Planı 4 çerçevesinde, çok uluslu şirket gruplarının faiz giderlerini grup içi transfer yoluyla düşük vergili ülkelere kaydırmasının sınırlandırılması hedeflenmiş; bu doğrultuda, grup şirketleri arasında faiz yükünün nasıl dağıtılması gerektiği ve indirilebilecek faiz tutarına ilişkin üst sınırların ne şekilde belirleneceğine dair standart kuralların oluşturulması önerilmiştir. (Alp, 2022, s.229)

Eylem 5: Zararlı Vergi Uygulamaları ile Mücadele ve Şeffaflığın Artırılması

BEPS'in 5. eylem planı, zararlı vergi uygulamalarını sınırlandırmak ve şeffaflığı güçlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Çok uluslu şirketlerin vergi cennetlerine yönelttiği kazançlar, küresel ölçekte vergi kayıplarına yol açmakta; bu durum, OECD öncülüğünde bilgi değişimi ve yönetsel şeffaflık ekseninde uluslararası iş birliğini zorunlu kılmaktadır.

OECD, 2015 tarihli nihai raporunda, bazı idari karar türlerinin zorunlu ve kendiliğinden (spontane) bilgi değişimi kapsamında paylaşılmasını önermiştir. Böylece hem ülkeler arası vergi uyumu desteklenmekte hem de vergi cennetlerinin cazibesi azaltılmaktadır. Bu süreçte ülkelerin iç hukuklarını bilgi değişimini destekleyecek şekilde uyarlaması beklenmektedir. Türkiye de bu yükümlülüğe tabi ülkeler arasındadır. (Çamurcu, 2017, s.243)

Eylem 6: Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının (ÇVÖA) Kötüye Kullanımının Engellenmesi

BEPS kapsamında geliştirilen 6 numaralı eylem planı, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları'nın (ÇVÖA) çok uluslu şirketler veya kişisel mükelleflerce vergi avantajı sağlamak amacıyla kötüye kullanılmasının önüne geçilmesini hedeflemektedir. Bu doğrultuda, anlaşmaların asıl amacının vergi kaçınmasını kolaylaştırmak değil, çifte vergilendirmeyi önlemek olduğu vurgulanmaktadır.

OECD'nin ilgili çalışma grubu tarafından yapılan değerlendirmelerde, ÇVÖA'ların amacı ile uygulamada ortaya çıkan sonuçların örtüşmesini sağlayacak çeşitli önlemler önerilmiştir. Bunlar arasında, fayda sınırlama hükümleri, işlem amacına yönelik testler ve özel anti-kaçınma kuralları yer almaktadır. Ayrıca, anlaşmalar yürürlüğe girmeden önce vergi idarelerinin yaklaşımının netleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Türkiye özelinde bakıldığında, mevcut ÇVÖA'ların da benzer şekilde kötüye kullanıma açık olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, vergi idaresinin anlaşmalar çerçevesinde ortaya çıkan yapay avantajları önlemek amacıyla yeni düzenlemelere ve yorumlara yönelmesi olasıdır. Özellikle örtülü sermaye, transfer fiyatlandırması ve kontrol edilen yabancı kurumlara ilişkin hükümler yeniden ele alınarak iç hukukta da uyumlaştırıcı önlemlerin hayata geçirilmesi beklenmektedir. (Biçer ve Erginay, 2015, s.59)

Eylem 7: Suni Yollarla Daimi İş Yeri Statüsünden Kaçınmanın Önlenmesi

BEPS kapsamında geliştirilen 7. eylem planı, uluslararası vergi sistemlerinde önemli bir yere sahip olan "daimi iş yeri" kavramının mevcut tanımıyla çok uluslu şirketlerin vergi yükümlülüklerinden kaçınmalarına imkân tanıdığı gerekçesiyle

yeniden ele alınmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, iş yeri statüsünün yapay yollarla engellenmesini önlemeye yönelik olarak OECD tarafından yayımlanan nihai raporda iki temel düzenleme önerilmiştir:

1. Eğer bir bağlı şirket, faaliyet gösterdiği ülkede sözleşmelerin hazırlanması ve sonuçlandırılması süreçlerinde esaslı bir rol üstleniyor ve bu sözleşmeler, ana şirket tarafından yalnızca biçimsel onay sürecinden geçiriliyorsa, bu bağlı şirketin bulunduğu ülkede daimi iş yeri olduğu kabul edilecektir.
2. Yakından ilişkili işletmeler, farklı yerlerde birbirini tamamlayan ancak bir bütün olarak ekonomik anlam taşıyan faaliyetleri yürütüyorlarsa ve bu faaliyetlerin niteliği hazırlık veya yardımcı hizmet düzeyini aşmışsa, bu durumda söz konusu yerlerde de daimi iş yeri oluşmuş sayılacaktır.

Bu düzenlemeler, özellikle iş gücü, yapı ve iş akışı üzerinden yapay olarak daimi iş yeri oluşturmaktan kaçınan şirket yapılarına karşı daha etkin bir vergi denetimi sağlamak amacı taşımaktadır. (Alp, 2022, s. 230)

Eylem 8, 9 ve 10: Transfer Fiyatlandırmasının Ekonomik Değer Yaratımıyla Uyumlu Hale Getirilmesi

BEPS Eylem Planı'nda yer alan 8, 9 ve 10 numaralı eylem planları, çok uluslu işletmelerin grup içi işlemler yoluyla vergi matrahını yapay biçimde daraltmalarını önlemeye odaklanmaktadır. Bu çerçevede, transfer fiyatlandırmasının ekonomik gerçeklikle uyumlu şekilde uygulanması hedeflenmektedir.

Eylem 8: Gayrimaddi Varlıkların Vergisel Etkileri

Bu eylemde, grup içi işlemlerde gayrimaddi varlıkların transferi ve kullanımına ilişkin düzenlemelerin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Başlıca hedefler şunlardır:

- Gayrimaddi varlıkların kapsamlı ve açık bir şekilde tanımlanması,
- Bu varlıkların kullanımı sonucu elde edilen gelirlerin, değer yaratan taraflara atfedilmesini sağlayacak kuralların geliştirilmesi,

- Piyasa değerinin tespitinin zor olduğu durumlarda özel transfer fiyatlandırması yöntemlerinin uygulanması,
- Maliyet paylaşım anlaşmalarına ilişkin mevcut düzenlemelerin güncellenmesi.

Eylem 9: Risk ve Sermaye Unsurlarının Transferi

Bu eylem, grup üyeleri arasında ekonomik gerçeklikten kopuk şekilde yapılan risk aktarımı veya aşırı sermaye tahsisinin, vergi matrahını yapay biçimde azaltmasını önlemeye yöneliktir. Bu doğrultuda, riskin sadece sözleşmeye değil, fiilen yönetilen faaliyetlere dayalı olarak değerlendirilmesi esastır.

Eylem 10: Yüksek Riskli ve İstisnai İşlemler

Gerçek piyasa koşullarında nadiren karşılaşılan veya üçüncü taraflar arasında görülmeyecek türdeki işlemlere ilişkin vergi risklerinin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda:

- Ekonomik içerikten yoksun işlemlerin yeniden sınıflandırılmasına imkân tanıyan kriterlerin netleştirilmesi,
- Küresel değer zinciri içinde özellikle kâr dağılımı bağlamında uygun transfer fiyatlandırma yöntemlerinin uygulanması,
- Yönetim ücretleri ve genel merkez masrafları gibi matrah aşındırıcı ödemelere karşı koruyucu düzenlemelerin getirilmesi önerilmektedir.

Bu eylemler, yalnızca kuralların sıkılaştırılmasını değil, aynı zamanda şeffaflığın artırılmasını da gerektirmektedir. Vergisel Amaçlarla Şeffaflık ve Bilgi Değişimi Küresel Forumu kapsamında bu alanda çeşitli ilerlemeler sağlanmıştır. Ancak, daha kapsamlı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, BEPS ile mücadelede veri toplama yöntemlerinin güçlendirilmesi, mükelleflerin vergi planlama stratejilerini daha açık şekilde raporlamaları ve transfer fiyatlandırması belgelerinin daha hedef odaklı, sadeleştirilmiş şekilde sunulması önem arz etmektedir. (Birinci ve Eser, 2017, s.455-456)

Eylem 11: BEPS ile İlgili Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi ve Bu Yöndeki Eylemlerin Tespit Edilmesi İçin Metodolojiler Geliştirilmesi

BEPS'in 11. eylem planı, matrah aşındırma ve kâr aktarımının ekonomik etkilerini sayısal verilerle değerlendirebilmek amacıyla uygun metodolojilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu çerçevede, yalnızca BEPS uygulamalarının doğrudan etkilerinin değil, aynı zamanda ülkeler arası yayılma etkilerinin (spillover effects) de dikkate alındığı kapsamlı analizler yapılması öngörülmektedir.

Bu eylem kapsamında, OECD'nin Vergi Politikaları Analizi ve Vergi İstatistikleri Çalışma Grubu (WP2) tarafından yürütülen çalışmalar doğrultusunda, üye ülkelerden periyodik veri temini talep edilmekte; böylece BEPS ile ilgili gelişmelerin ekonomik boyutlarıyla izlenmesi ve ölçülmesi amaçlanmaktadır. Geliştirilecek yöntemler, eylem planlarının genel etkinliğini değerlendirme açısından da önemli bir işlev üstlenmektedir.

Ekim 2015'te yayımlanan nihai raporda, ülkelere kurumlar vergisi istatistiklerinin daha kapsamlı biçimde analiz edilmesi ve sonuçların OECD ile paylaşılması yönünde öneriler sunulmuştur. Bu sayede oluşturulacak geniş kapsamlı, karşılaştırılabilir ve düzenli veri ağı, BEPS kaynaklı sorunların daha etkin biçimde izlenmesine ve bilimsel temelde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. (Kara ve Öz, 2016a, s. 177)

Eylem 12: Agresif Vergi Planlama Stratejilerinin Bildirim Yükümlülüğü

BEPS'in 12. eylem planı, vergi mükelleflerinin matrah aşındırma ve kâr aktarımına yol açan agresif vergi planlaması uygulamalarını, doğrudan vergi idaresine bildirme yükümlülüğünü getirmeyi amaçlamaktadır. Bu bildirimler sayesinde vergi idareleri, potansiyel riskleri önceden tespit etme imkânı bulmakta ve gerekli denetim veya düzenleme tedbirlerini daha etkin şekilde uygulayabilmektedir.

Söz konusu bildirim yükümlülüğü, idarelerin bilgiye hızlı erişimini kolaylaştırarak vergi yönetiminin analitik kapasitesini artırmakta ve şeffaflık düzeyini yükseltmektedir. Bu kapsamda geliştirilen önerilere yer veren rapor, Ekim 2015 tarihinde yayımlanmış olup, vergi idareleri arasındaki bilgi değişimi ve kurumsal iş birliğinin güçlendirilmesine özel önem atfetmektedir.

Raporda ayrıca, önerilen düzenlemelerin ilerleyen süreçte üye ülkelerin iç hukuk sistemlerine entegre edilmesinin beklendiği ifade edilmektedir. Bu durum, küresel ölçekte vergisel uyumun sağlanması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. (Kara ve Öz, 2016a, s. 177)

Eylem 13: Transfer Fiyatlandırması Belgelendirme Yükümlülüklerinin Gözden Geçirilmesi

BEPS 13. Eylem Planı, çok uluslu işletmelerin transfer fiyatlandırmasına ilişkin belgeleri daha şeffaf ve karşılaştırılabilir biçimde sunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Artan uluslararası işlemler ve karmaşık grup yapıları nedeniyle, mevcut belgelendirme uygulamalarının yetersiz kaldığı değerlendirilmiş ve üç aşamalı yeni bir yapı önerilmiştir:

1. **Ana Dosya (Master File):** Şirketin küresel faaliyetlerine, grup yapısına ve genel transfer fiyatlandırması politikalarına ilişkin bilgiler içerir.
2. **Yerel Dosya (Local File):** İlgili ülkedeki işlemlere, kullanılan yöntemlere ve emsallere uygunluk analizine odaklanır.
3. **Ülke Bazlı Raporlama (CbCR):** Şirketin dünya genelindeki iş hacmini, gelirlerini, çalışan sayılarını ve ödenen vergileri gösteren şablon bir rapordur.

Bu yapı, vergi idarelerine risk analizi yapma ve incelemeleri daha etkili yürütme imkânı sunarken, mükelleflerin de şeffaf raporlama yoluyla yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlar.

Türkiye’de mevcut transfer fiyatlandırması sistemi sadece yerel dosya benzeri belgeleri içermekte; “ana dosya” ve “ülke bazlı rapor” uygulamaya henüz dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte, OECD’nin önerdiği yeni modelin Türk mevzuatına da yansması ve belge sunum eşiklerinin, raporlama sıklığı ile dil ve içerik gibi unsurların ilerleyen süreçte yeniden düzenlenmesi gündeme gelebilir. (Biçer ve Erginay, 2015, s.61-62)

Eylem 14: Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi

BEPS'in 14. eylemi, uluslararası vergi anlaşmalarından kaynaklanan uyuşmazlıkların daha hızlı ve etkili biçimde çözülmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda, özellikle Karşılıklı Anlaşma Usulü (MAP) çerçevesinde ülkeler arasında ortaya çıkan çifte vergilendirme ihtilaflarının çözümündeki engellerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Eylem, ayrıca, ihtilaf çözüm sürecine isteğe bağlı olarak zorunlu tahkim mekanizmasının eklenmesini teşvik etmektedir. Böylece, anlaşmazlıkların daha kısa sürede ve tarafsız biçimde sonuçlandırılması hedeflenmektedir. Eylem 14'e ilişkin nihai rapor, Ekim 2015'te yayımlanmıştır. (Kara ve Öz, 2016a, s. 178)

Eylem 15: Çok Taraflı Uluslararası Bir Anlaşma Geliştirilmesi

BEPS'in 15. eylem planı, mevcut ikili çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının günümüz küresel ekonomik yapısına yeterince cevap verememesi nedeniyle, bu anlaşmaların modernize edilmesini ve çok taraflı bir uluslararası enstrüman aracılığıyla güncellenmesini amaçlamaktadır. Zira, tarihsel olarak 1920'lere dayanan bu ikili anlaşmalar, dijitalleşme ve karmaşık çok uluslu şirket yapıları karşısında vergi matrahının aşındırılması ve kârın düşük vergili ülkelere aktarılmasına imkân tanıyabilmektedir.

Bu eylem çerçevesinde OECD iki aşamalı bir süreç önermiştir: İlk aşamada, uluslararası kamu hukuku ve vergi hukuku açısından çok taraflı bir anlaşmanın fizibilitesine yönelik değerlendirmeler yapılmış; ikinci aşamada ise bu anlaşmanın somut olarak tasarlanması hedeflenmiştir. Konuya ilişkin ilk değerlendirme raporu 16 Eylül 2014'te yayımlanmış ve çok taraflı bir enstrümanın hem teknik hem de hukuki açıdan uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu çok taraflı anlaşma ile devletler arasında var olan ikili vergi anlaşmalarına BEPS önlemlerinin hızlı ve eş zamanlı biçimde entegre edilmesi mümkün hâle gelecektir. Bu doğrultuda, OECD öncülüğünde bir uluslararası konferans düzenlenmesi ve ilgili ülkelerin taslak metin üzerinde müzakerelere katılması planlanmaktadır. (Biçer ve Erginay, 2015, s.63)

Avrupa Birliği lkeleri, dijital hizmet sağlayıcılarının vergilendirilmesine yönelik olarak çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Fransa, 2019 yılında %3 oranında DHV uygulamaya başlamıştır. (Kocaman, 2024, s. 63). Benzer şekilde, İtalya ve Avusturya gibi ülkeler de ulusal dijital hizmet vergileri ile dijital şirketlerin yerel pazarlardan elde ettiği gelirleri vergilendirme yoluna gitmiştir.

Türkiye, dijital ekonomiye yönelik vergi düzenlemeleri konusunda 2020 yılında yürürlüğe giren 7194 sayılı Kanun ile DHV'sini uygulamaya koymuştur. %7,5 oranındaki bu vergi, Türkiye'de dijital ortamda hizmet sunan şirketlerin ülke içinde elde ettikleri hasılat üzerinden tahsil edilmektedir. Türkiye, OECD Kapsayıcı ereve yesi olarak BEPS eylemlerine aktif katılım sağlamış; ayrıca, GloBE kurallarına uyum sağlama yönünde mevzuat çalışmalarına da başlamıştır. (Zıvalı, 2020, s.157)

Dijital ekonominin büyümesiyle birlikte, geleneksel vergilendirme ilkeleri dijital faaliyetlerden elde edilen gelirleri sağlıklı biçimde vergilendirmekte yetersiz kalmıştır. Bu boşluk, ülkeleri tek taraflı DHV uygulamalarına yönlendirmiştir. (Karabulut, 2020, s.274). Özellikle çok uluslu dijital platformların fiziksel varlık göstermeden faaliyet yürütmesi, vergi matrahının oluştuğu ülke ile vergilendirme yetkisi arasındaki bağın zayıflamasına neden olmuştur. OECD tarafından geliştirilen BEPS Eylem Planı ve iki stnlu zm nerileri bu sürece küresel bir yön vermeye çalışsa da birçok ülke geçici zm olarak dijital hizmet vergilerini uygulamaya başlamıştır.

2.2. Avrupa Birliği lkelerinde Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi

Avrupa Birliği, dijitalleşmenin ekonomi üzerindeki etkilerini yalnızca teknolojik bir dönüşüm olarak değil, aynı zamanda yapısal bir vergi politikası sorunu olarak değerlendirmektedir. Dijitalleşme ile birlikte geleneksel vergi sistemlerinin sınırları daha görünür hale gelmiş; fiziksel varlıkla tanımlanan vergi yükümlülüğü, dijital ortamda gelir elde eden işletmeler için yetersiz kalmıştır. Bu durum, birliğin temel ilkelerinden biri olan vergi adaletini zedelemekte ve ye ülkelerin btlerinde ciddi gelir kayıplarına yol açmaktadır. (Hadzhieva, 2019, s.15)

Avrupa Komisyonu bu sorunu zmek amacıyla kapsamlı bir dijital dönüşüm stratejisi belirlemiş ve 2015 yılında "Dijital Tek Pazar Stratejisi"ni devreye almıştır.

Strateji kapsamında dijital hizmetlerin serbest dolaşımını sağlayacak yapısal reformlar öngörülmüş; özellikle KDV uygulamalarında birlik düzeyinde uyumlaştırma hedeflenmiştir. Dijital ürün ve hizmetlerin sınırsız sunulabildiği bir ortamda, vergisel engellerin kaldırılması ve ortak pazarın dijital boyutunun tamamlanması temel öncelik haline gelmiştir. (Akses, 2015, s. 2)

Dijitalleşmenin vergi sistemleri üzerindeki etkileri yalnızca teknik uyumsuzluklarla sınırlı kalmamaktadır. Dijital platformlar kullanıcı katkısını ekonomik değere dönüştürmekte, ancak bu katkının oluştuğu ülkeler çoğu zaman vergi alacaklısı konumuna geçememektedir. Bu yapısal soruna karşılık olarak, Avrupa Komisyonu'nun önerdiği "önemli dijital varlık" kavramı, şirketlerin yalnızca fiziksel değil, dijital temsiliyetleri üzerinden de vergilendirilmesini hedeflemektedir. Özellikle dijital reklamcılık, veri ticareti ve çevrimiçi arayüzlerden elde edilen gelirlerin, kullanıcı tabanının bulunduğu ülkelerde vergiye tabi tutulması önerilmektedir. (Taştekin, 2018, s. 125-126)

Bu yaklaşım, dijital ekonominin mevcut vergi sisteminde yarattığı boşluklara geçici bir çözüm olarak öne çıkan DHV ile desteklenmiştir. Komisyon, kısa vadede bu tür hizmetlerden elde edilen gelirlerin yüzde bazlı olarak vergilendirilmesini önerirken; uzun vadede kurumlar vergisi temelinde dijital faaliyetlerin kalıcı biçimde vergilendirilmesini hedeflemiştir. (Taştekin, 2018, s. 140-141). Ancak bu öneriler, AB içerisinde ortak bir tutumla uygulamaya konulamamış; özellikle İrlanda, İsveç ve Danimarka gibi ülkeler ulusal egemenlik gerekçesiyle ortak vergi sistemine mesafeli yaklaşmıştır. (Hadzhieva, 2019, s. 62-64)

Bununla birlikte, dijital ekonomideki gelirlerin sadece vergisel değil, aynı zamanda sosyal güvenlik sistemlerini de etkileyen yönleri bulunmaktadır. Gig ekonomi olarak adlandırılan dijital platform temelli çalışma biçimi, çalışanları sosyal güvenceden uzaklaştırmakta ve dolayısıyla hem gelir dağılımını bozmakta hem de dolaylı olarak vergi matrahını daraltmaktadır. Bu durum, yalnızca şirketler nezdinde değil, bireysel kazançlar ve iş gücü vergilendirmesi açısından da düzenleme ihtiyacını gündeme getirmiştir. (Coyle, 2017, s.5-6)

Avrupa Birliği'nin bu alandaki çabaları, dijital ekonominin doğasına uygun, çok taraflı ve esnek vergi politikaları geliştirme yönündedir. Ancak dijital ekonomi küresel bir yapıya sahip olduğu için AB düzeyindeki reformların etkinliği, diğer uluslararası aktörlerle sağlanacak eşgüdümle doğrudan ilişkilidir. (Hadzhieva, 2019, s.101-102). OECD'nin BEPS Etlem Planı kapsamında yürütülen çok taraflı vergi anlaşmaları, bu uyum arayışının bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak Avrupa Birliği, dijital ekonominin vergilendirilmesine yönelik olarak geçici ve kalıcı çözüm yollarını aynı anda geliştirirken; bu alanda ortak bir pazar inşası için dijitalleşmenin doğasına uygun esnek, adil ve sürdürülebilir bir vergi mimarisi oluşturmayı amaçlamaktadır.

2.3. Türkiye'de Dijital Vergi Uygulamaları

Dijitalleşmenin küresel ölçekte hızlı artışı, geleneksel vergi sistemlerinin dijital ekonomiden doğan gelirleri adil ve etkin şekilde vergilendirme yeteneğini sınırlamıştır. Bu durum, uluslararası kuruluşları (OECD, AB vb.) yeni çözüm arayışlarına yöneltmiş, dijital faaliyetlerden elde edilen kazançların daha etkin bir biçimde vergilendirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye de bu sürece paralel olarak, 7194 sayılı Kanun ile DHV düzenlemesini hayata geçirmiştir. (Mutlu Kaya, 2020, s.461)

Dijital Hizmet Vergisi; dijital reklamcılık, dijital içerik sunumu ve kullanıcı etkileşimli platformlardan elde edilen gelirleri kapsamaktadır. Türkiye, bu uygulamayla dijital ekonominin vergilendirilmesinde daha kapsayıcı bir çerçeve oluşturmayı hedeflemiştir. Vergi oranı %7,5 olarak belirlenmiş; vergiye tabi olma eşikleri ise 750 milyon Euro küresel gelir ve 20 milyon TL Türkiye geliri olarak düzenlenmiştir. Bu sayede yerli küçük dijital girişimcilerin korunması hedeflenirken, büyük çok uluslu şirketlerin gelirleri kayıt altına alınmaktadır. (Fırat, 2020, s.30)

DHV'nin uygulanmasıyla birlikte, Türkiye'de dijital hizmet sağlayıcılardan vergi tahsilatında artış gözlemlenmiş; ilk uygulama yılında yaklaşık 1 milyar TL gelir elde edilmiştir. Bu durum, verginin mali verimliliğini ortaya koymaktadır. Ancak uygulama bazı yönleriyle eleştirilmiştir. Özellikle yüksek vergi oranının hizmet

fiyatlarına yansımaları, tüketici üzerindeki dolaylı etkiler açısından tartışma yaratmıştır. (Oğuz & Yıldız, 2023, s.94)

Türkiye’de DHV uygulamasına ek olarak, Katma Değer Vergisi (KDV) düzenlemeleriyle de dijital hizmetlerden alınan vergi tahsilatı güçlendirilmiştir. Ayrıca, internet reklam hizmetlerine ilişkin ödemelere yönelik stopaj uygulamaları da yürürlüktedir. Bu düzenlemelerle birlikte Türkiye, dijitalleşen ekonomiye uyum sağlama konusunda çok yönlü bir vergi stratejisi izlemektedir. (Turan, 2021, s.13)

Uluslararası standartlarda bir uyum sorunu yaşanması, çifte vergilendirme riskini beraberinde getirmektedir. Ancak Türkiye, bu uygulamalarıyla dijital platformların fiziksel varlık gerektirmeksizin elde ettikleri gelirleri vergilendirme yönünde irade göstermektedir. Bununla birlikte, vergi politikalarının şeffaflık, mükellef hakları ve mevzuat uyumu gibi yönleriyle daha da güçlendirilmesi gerektiği akademik çevrelerde sıklıkla vurgulanmaktadır. (Çakır & Yoruldu, 2025)

2.3.1. Dijital Hizmet Vergisinin Yasal Çerçevesi

1 Mart 2020 tarihinde yürürlüğe giren DHV düzenlemesi, dijital reklamcılık hizmetleri, dijital aracı hizmetler ve kullanıcı verilerinin satışına yönelik hizmetleri kapsama almıştır.

Bu vergilendirme modeliyle:

- %7,5 oranında vergi uygulanmakta olup,
- Cumhurbaşkanına bu oranı %1 ile %15 arasında değiştirme yetkisi verilmiştir. (Oğuz & Yıldız, 2023, s.90)
- Vergi mükellefi olabilmek için yıllık 750 milyon Euro küresel gelir ve 20 milyon TL Türkiye geliri şartı aranmıştır. (Ergün, 2022, s.1281)

Bu yapı, Türkiye’nin uluslararası uygulamalara uyum sağlama ve dijital platformlardan adil gelir toplama hedeflerini yansıtmaktadır.

Türkiye’de dijital ekonominin vergilendirilmesine yönelik atılan en somut adımlardan biri, 7194 sayılı Kanun ile DHV yürürlüğe girmesidir. Bu düzenleme 1 Mart 2020 tarihinde uygulanmaya başlanmış ve dijital ortamda sunulan bazı

hizmetlerin vergilendirilmesini amaçlamıştır. DHV'nin konusunu; dijital reklam hizmetleri, dijital ortamda sunulan aracılık hizmetleri ile dijital içeriklerden kullanıcı verisinin toplanmasına dayalı hizmetler oluşturmaktadır. Bu vergi, klasik vergileme ilkeleriyle uyumlu olmamakla birlikte, dijitalleşmenin vergisel zorluklarına karşı geçici ve ulusal bir çözüm olarak tasarlanmıştır. (Şahin, 2020)

Verginin mükellefi, dijital hizmet sağlayıcıları olup hem Türkiye'de yerleşik hem de yurtdışında yerleşik olanlar bu kapsama girmektedir. DHV'de vergiye tabi olabilmek için işletmelerin küresel hasılatlarının 750 milyon Euro'nun, Türkiye'de elde ettikleri hasılatın ise 20 milyon TL'nin üzerinde olması gerekmektedir. Bu sınırın altında kalan mükellefler muafiyet kapsamındadır. Söz konusu gelir eşikleri ve oranlar, OECD'nin BEPS Eylem Planı kapsamındaki düzenlemelerle büyük ölçüde paralellik göstermektedir. (Oğuz & Yıldız, 2023, s. 90)

DHV'nin oranı %7,5 olarak belirlenmiştir. Ancak Cumhurbaşkanı bu oranı yarisına kadar indirebilme veya iki katına kadar çıkarabilme yetkisine sahiptir. Vergi, brüt hasılat üzerinden alınmakta ve gider indirimi uygulanmamaktadır. Bu durum, net gelir esasına göre hesaplanan klasik vergilere kıyasla farklılık göstermektedir. (Çakır & Yoruldu, 2025, s.155)

Buna ek olarak, DHV uygulamasının detaylarını açıklayan 'Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği' 20 Mart 2020 tarihinde Resmî Gazete 'de yayımlanmıştır. Bu tebliğde mükellefiyet, vergilendirme dönemi, beyan ve ödeme süreçleri gibi konular açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca, vergi idaresi, dijital hizmet sağlayıcılarının tespitine yönelik teknik izleme ve veri analiz sistemleri de geliştirmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2020; GİB, 2020).

Sonuç olarak DHV, Türkiye'nin dijital ekonomiyi vergilendirme çabalarının ilk sistematik adımı olarak değerlendirilmekte olup, uluslararası uygulamalarla uyumlu, ancak yerel koşullara göre şekillendirilmiş bir vergilendirme rejimidir.

2.3.2. 7194 Sayılı Kanun Kapsamında Dijital Hizmet Vergisinin Yasal Düzenlemesi

Türkiye’de dijital hizmetlerden alınan vergilere ilişkin yasal dayanak, 7 Aralık 2019 tarihli ve 30971 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7194 sayılı “Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı KHK’de Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile oluşturulmuştur. Bu Kanun’un ilk on maddesi, doğrudan DHV düzenlemelerine ayrılmıştır. Aşağıda, ilgili maddeler çerçevesinde DHV’nin kapsamı, muafiyet koşulları, yükümlülük süreci ve cezai yaptırımları açıklanmaktadır.

a. Dijital Hizmet Vergisinin Konusu (Madde 1)

7194 sayılı Kanun’un 1. maddesine göre DHV; Türkiye’de dijital ortamda sunulan bazı hizmetlerden elde edilen hasılat üzerinden alınmaktadır. Kanunda verginin konusunu teşkil eden dijital hizmetler üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır:

1. **Dijital reklam hizmetleri:** Banner, arama motoru reklamları, hedefleme ve reklam izleme hizmetlerini kapsar.
2. **Dijital ortamda sunulan sesli, görsel veya dijital içeriklerin iletimi:** Müzik, video, oyun, yazılım gibi dijital ürünlerin kullanıcıya sunulması.
3. **Dijital ortamda aracı hizmetler:** Ürün veya hizmetlerin dijital ortamda alıcı ile satıcıyı buluşturacak şekilde sunulması (örn. online pazar yerleri).

Bu düzenleme ile YouTube, Netflix, Spotify gibi platformların yanı sıra Amazon, Google, Meta (Facebook, Instagram) gibi aracı veya içerik sağlayıcıları da vergi kapsamına alınmıştır (Resmî Gazete, 2019).

b. Mükellefiyet ve Muafiyet Kriterleri (Madde 2)

DHV yükümlüsü, sayılan dijital hizmetleri sunan gerçek veya tüzel kişilerdir. Ancak her sağlayıcı bu verginin mükellefi değildir. 7194 sayılı Kanun’un 2. maddesine göre aşağıdaki koşulları sağlayanlar DHV ödemekle yükümlüdür:

- Türkiye kaynaklı dijital hizmet hasılatı 20 milyon TL'yi aşan, ve
- Dünya genelindeki toplam dijital hizmet hasılatı 750 milyon Euro'yu aşan işletmeler bu verginin mükellefi sayılır.

Bu eşik değerler sayesinde küçük ölçekli dijital girişimciler veya bireysel içerik üreticileri verginin dışında tutulmuş, sadece büyük teknoloji firmaları hedeflenmiştir. (GİB, 2023)

Cumhurbaşkanı, bu eşik değerleri %50 oranında artırma veya azaltma yetkisine sahiptir. Aynı zamanda GİB, Türkiye'de yerleşik olmayan mükelleflerin vergi temsilcisi atamasını zorunlu kılabilir.

c. Beyanname ve Ödeme Süreci (Madde 4)

DHV, aylık dönemler itibarıyla beyan edilir ve izleyen ayın 26. günü akşamına kadar ödenir. Beyannameler, GİB'in e-beyan sistemi üzerinden elektronik ortamda gönderilir.

Vergi oranı %7,5 olup, bu oran tüm dijital hizmet kalemleri için aynıdır. Ancak Cumhurbaşkanı, bu oranı %1 ile %15 arasında değiştirme yetkisine sahiptir. (7194 sayılı Kanun, md. 4). Verginin matrahı, katma değer vergisi hariç elde edilen hasılat olarak tanımlanmıştır.

d. İdari Yaptırımlar ve Ceza Hükümleri (Madde 6)

Kanunun 6. maddesine göre; DHV yükümlülüğünü yerine getirmeyen hizmet sağlayıcılarına önce yazılı bildirim yapılır, buna rağmen mükellefiyet tesis edilmezse Türkiye'den erişimin engellenmesi dâhil çeşitli yaptırımlar uygulanabilir.

Gelir İdaresi Başkanlığı, gerekli görmesi halinde erişim engeli kararı alınması için BTK'ya (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu) başvurma yetkisine sahiptir. Bu yaptırımlar, özellikle yurt dışı merkezli ve temsilci bulundurmeyen firmalar için caydırıcı niteliktedir.

2.3.3. Dijital Hizmet Vergisi Uygulamalarının Sonuçları

Dijital Hizmet Vergisi uygulamasının ilk yıllarında sağlanan vergi tahsilatı şu şekildedir:

Tablo 2.1: Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri: Dijital Hizmet Vergisi

YILLAR	TOPLAM	BÜTÇE TAHMİNİ
2020	1.060.932	-
2021	2.829.623	1.424.765
2022	5.475.048	4.631.454
2023	10.310.430	9.155.193
2024	20.985.801	15.561.032

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2024 (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 2.1 incelendiğinde, DHV tahsilatlarının yıllar itibarıyla belirgin bir artış gösterdiği görülmektedir. 2020 yılında 1 milyar TL düzeyinde olan tahsilat, 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 21 milyar TL'ye ulaşarak beş katın üzerinde bir artış sergilemiştir. Bu artışın temel nedenlerinden biri, dijital ekonominin Türkiye'deki hacminin hızla genişlemesi ve dijital hizmet sunan çok uluslu şirketlerin vergi sistemine daha sıkı entegre edilmesidir. Ayrıca, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 2022 sonrası dönemde denetim ve mükellefiyet süreçlerini dijital ortamda güçlendirmesi, tahsilat performansını olumlu yönde etkilemiştir.

Özellikle 2021 yılından itibaren tahsil edilen vergilerin, ilgili yılın bütçe tahminlerinin üzerinde gerçekleşmesi dikkat çekicidir. Bu durum, DHV'nin tahsilat potansiyelinin başlangıçta öngörülenin üzerinde olduğunu ve dijital ekonomiden kamu gelirlerine katkı sağlama kapasitesinin giderek arttığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, 2024 yılına gelindiğinde hedeflenen bütçe tahmini ile gerçekleşen tahsilat arasındaki farkın artması, uygulamanın daha da verimli hâle geldiğini ve kayıt dışı dijital faaliyetlerin sisteme dâhil edilmesinde önemli bir aşama kaydedildiğini göstermektedir.

Ancak, bu olumlu tabloya rağmen, DHV'nin kapsamı, uygulama birliği ve uluslararası vergilendirme ilkeleriyle uyumu konularında hâlâ çözüm bekleyen yapısal sorunlar mevcuttur. Özellikle çifte vergilendirme risklerinin azaltılması ve

mükellefiyet yükümlölüklerinin daha net tanımlanması açısından, uluslararası iş birlikleri ve çok taraflı reformlar kritik önemdedir. Bu nedenle, DHV uygulamasının gelişimi sadece nicel artışlarla değil, aynı zamanda niteliksel düzeydeki hukuki ve teknik altyapı iyileştirmeleriyle de desteklenmelidir.

Bununla birlikte, uygulamada görülen çeşitli sorunlar şu şekildedir:

- **Çifte vergilendirme riski:** Özellikle ABD merkezli şirketlerin Türkiye'ye karşı itirazları gündeme gelmiştir (Demirhan, 2020, s.74),
- **Tüketici üzerindeki dolaylı maliyet artışı:** Dijital hizmet sağlayıcılar, vergi yükünü hizmet fiyatlarına yansıtmıştır (Yayman, 2022, s.121-122),
- **Uluslararası uyum sorunları:** OECD İki Sütunlu Çözüm Planı ile tam uyum henüz sağlanamamıştır (Zıvalı, 2020).

DHV, 2020 yılında yürürlüğe girmesinden bu yana Türkiye'nin dijital ekonomideki gelirleri etkin şekilde vergilendirme çabasında önemli bir araç haline gelmiştir. DHV, Türkiye'de dijital reklamcılık, dijital ortamda sağlanan aracılık hizmetleri ve kullanıcı verisinin toplanmasına dayalı hizmetler üzerinden alınmakta olup, özellikle uluslararası dijital platformların vergisel yükümlölüklerini artırmayı hedeflemektedir. (Şahin, 2020, s.45)

DHV uygulamasının sektörel bazda etkilerine bakıldığında, vergi yükünün en çok dijital reklamcılık, e-ticaret platformları ve dijital içerik sağlayıcıları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim uluslararası büyük teknoloji şirketlerinin, bu vergi yükünü dolaylı olarak tüketici fiyatlarına yansıttıkları da gözlemlenmiştir. Bu durum, kamu gelirlerinde artış sağlarken, nihai kullanıcı üzerinde fiyat baskısı oluşturmuştur. (Çakır & Yoruldu, 2025, s.151)

Bununla birlikte, DHV uygulamasının etkinliği açısından değerlendirildiğinde, vergi idaresinin dijital altyapısı, mükellef takibi ve veri analiz kapasitesi önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle GİB'in e-fatura, e-defter ve VEDOP sistemleri üzerinden elde ettiği veri tabanı, dijital ekonomideki gelirleri daha şeffaf hale getirmiştir (Karaer, 2019, s.4364).

DHV'ye ilişkin kamuoyunda ve akademik çevrelerde çeşitli tartışmalar da yer almaktadır. Eleştiriler genellikle, verginin brüt hasılat üzerinden alınmasının ticari işletmelerin gerçek kazançlarını yansıtmadığı yönünde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, verginin doğrudan dijital hizmet sağlayıcıya uygulanması nedeniyle, çifte vergilendirme riskinin bulunduğu da vurgulanmaktadır (Artar, 2019, s.81).

Sonuç olarak, DHV Türkiye'nin dijital ekonomiyi vergilendirme konusundaki kararlılığını ortaya koymaktadır. Ancak uygulamada yaşanan teknik ve mali sorunların çözülmesi, sistemin daha sürdürülebilir ve uluslararası uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

2.3.4. Dijital Hizmet Vergisinin Hukuki Altyapısı ve BEPS Bağlantısı

Türkiye'de dijital ekonominin vergilendirilmesi süreci, özellikle 7194 sayılı Kanun ile hayata geçirilen DHV uygulamasıyla somut bir zemin kazanmıştır. Bu vergi, Türkiye'de yerleşik olmayan ancak Türkiye'de dijital hizmet sunan çok uluslu şirketleri de kapsamakta olup, küresel vergi politikaları ile uyum çabalarının bir parçası olarak görülmektedir (Durdu, 2020, s.1978).

DHV; dijital reklamcılık, dijital platformlar üzerinden sağlanan aracı hizmetler ve kullanıcı verisine dayalı hizmetlerden elde edilen hasılatı kapsamaktadır. Vergi oranı %7,5 olarak belirlenmiş ve Türkiye'de elde edilen hasılatı 20 milyon TL, küresel hasılatı ise 750 milyon Euro'yu aşan şirketler bu verginin mükellefi sayılmıştır. Bu yapı, OECD'nin 2013 yılında başlattığı ve 15 eylem planı ile çerçevesi belirlenen BEPS ile ilişkili olarak şekillendirilmiştir (Bilgiç Ulun, 2021, s.231).

Türkiye'nin DHV uygulaması, BEPS Eylem Planı kapsamında önerilen ve daha sonra “Birinci Sütun” ve “İkinci Sütun” başlıkları altında geliştirilen çok taraflı çerçevelerle bazı yönlerden örtüşmekte, bazı yönlerden ise ayrılmaktadır.

AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'deki uygulamanın vergi oranı bakımından yüksek olduğu ve mükellefiyet kapsamının daha sınırlı tutulduğu görülmektedir. Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkeler %2 ila %3 oranında DHV uygulamakta ve vergi matrahı genellikle net gelir üzerinden belirlenmektedir. Buna karşın Türkiye'de vergi matrahı brüt hasılat olarak belirlenmiştir (Fırat, 2020, s. 31-32).

Sonuç olarak, Türkiye'nin dijital hizmet vergisi politikası hem ulusal mali ihtiyaçları karşılamak hem de küresel dijital şirketlerin ülke içi ekonomik faaliyetlerinden doğan geliri vergilendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ancak BEPS süreci ile tam uyumun sağlanması için özellikle uluslararası anlaşmalar çerçevesinde çifte vergilendirme risklerinin azaltılması ve çok taraflı mutabakatların güçlendirilmesi gerekmektedir.

2.4. Ülke Örnekleri Üzerinden Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları

2.4.1. Fransa

Fransa, dijital hizmet vergisini uygulamaya koyan ilk ülkelerden biridir. 2019 yılında yürürlüğe giren düzenleme ile dijital reklamcılık, kullanıcı verisine dayalı hizmetler ve dijital platform aracılığıyla sağlanan hizmetlerden elde edilen gelirler %3 oranında vergilendirilmektedir. Vergiye tabi olabilmek için şirketlerin küresel gelirinin en az 750 milyon Euro, Fransa'daki gelirinin ise 25 milyon Euro'nun üzerinde olması gerekmektedir. Fransa'nın bu vergiyi uygulaması, Avrupa'da dijital platformların vergisel katkısını artırmaya yönelik önemli bir adım olmuştur (Çelener, 2019, s. 43-44).

2.4.2. İtalya

İtalya, dijital hizmet vergisini 2020 yılı itibarıyla yürürlüğe koymuş ve %3 oranında uygulamaya başlamıştır. Bu vergi; dijital reklamcılık, dijital aracı hizmetler ve veri aktarımı faaliyetlerini kapsamaktadır. İtalya'da bu vergiye tabi olabilmek için şirketin küresel düzeyde en az 750 milyon Euro, İtalya'da ise 5,5 milyon Euro gelir elde etmesi gerekmektedir. Bu uygulama ile çok uluslu dijital şirketlerden ülke içi faaliyetleri üzerinden daha adil vergi alınması hedeflenmiştir (Demirhan, 2020, s.83).

2.4.3. Hindistan

Hindistan, dijital hizmetleri vergilendirme konusunda öncü ülkelerden biri olmuş ve 2016 yılında 'Equalisation Levy' adı altında bir vergi getirmiştir. Bu vergi başlangıçta %6 oranında dijital reklamcılık hizmetlerine uygulanmış, 2020 yılında yapılan düzenleme ile kapsam genişletilmiş ve e-ticaret hizmet sağlayıcıları için %2 oranında yeni bir vergi eklenmiştir. Hindistan, gelişmekte olan bir ülke olarak dijital ekonominin vergilendirilmesinde proaktif bir tutum sergileyerek dijital platformlardan

elde edilen kazançların yurtiçinde vergilendirilmesini amaçlamaktadır (Bhatnagar ve Singh, 2024, s. 73).

2.4.4. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık, Nisan 2020 itibarıyla %2 oranında dijital hizmet vergisini yürürlüğe koymuştur. Vergi; dijital platformlar, sosyal medya hizmetleri ve çevrimiçi pazar yerlerinden elde edilen gelirleri kapsamaktadır. Bu verginin geçici olduğu ve OECD tarafından geliştirilecek küresel bir düzenleme ile değiştirileceği duyurulmuştur. Birleşik Krallık'ın uygulaması hem yerleşik hem de yerleşik olmayan dijital şirketleri kapsamaktadır ve uluslararası iş birliği ile vergi tabanının aşındırılmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır (HM Revenue & Customs, 2020)

Dijital ekonominin hızla yayılmasıyla birlikte birçok ülke, geleneksel vergi sistemlerinin yetersiz kaldığını görerek yeni ve hedefe yönelik vergi düzenlemelerine gitmiştir. OECD'nin iki sütunlu çözüm önerilerini desteklemeyen veya uygulamaya geçmesini beklemeden ulusal önlemler alan ülkeler arasında Latin Amerika ve Afrika'dan örnekler dikkat çekmektedir. Aşağıda bazı yeni uygulamalara yer verilmektedir:

Dijital ekonominin hızla yayılmasıyla birlikte birçok ülke, geleneksel vergi sistemlerinin yetersiz kaldığını görerek yeni ve hedefe yönelik vergi düzenlemelerine gitmiştir. OECD'nin iki sütunlu çözüm önerilerini desteklemeyen veya uygulamaya geçmesini beklemeden ulusal önlemler alan ülkeler arasında Latin Amerika ve Afrika'dan örnekler dikkat çekmektedir. Aşağıda bazı yeni uygulamalara yer verilmektedir:

2.4.5. Kolombiya

Kolombiya, 2024 yılı itibarıyla "Significant Economic Presence" rejimini yürürlüğe koymuştur. Bu rejim kapsamında, Kolombiya'da yerleşik olmayan dijital hizmet sağlayıcılarının ülkede vergiye tabi sayılmaları için belirli gelir ve kullanıcı eşliğini aşmaları yeterlidir. Vergilendirme iki alternatif biçimde uygulanmaktadır:

- SEP'e tabi olan şirketler için %10 oranında stopaj vergisi,

- Alternatif olarak brüt gelirin %3'ü üzerinden doğrudan vergi ödeme seçeneği sunulmaktadır.

Bu düzenleme, OECD'nin çok uluslu şirketleri kapsayan dar yapılı çözümüne karşın, Kolombiya'nın daha geniş kapsamlı ve ülkesel temelli bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir.

2.4.6. Uganda

Uganda'da 2023 yılında yürürlüğe giren %5 oranındaki DHV'si, veri hizmetleri, çevrim içi oyunlar, sosyal medya platformları üzerinden sunulan dijital içerikler gibi geniş bir hizmet yelpazesini kapsamaktadır. 2025 yılı itibarıyla bu uygulamanın %15 oranında bir stopaj vergisine dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Böylece Uganda, dijital ekonomiden elde edilen gelirleri daha doğrudan ve yüksek oranda vergilendirmeyi planlamaktadır.

2.4.7. Brezilya

Brezilya, henüz yasalaşmamış olmakla birlikte 2025 yılı itibarıyla dikkat çekici bir dijital vergi önerisi geliştirmiştir: “Dijital Detoks Vergisi (CIDE–Digital Detox)”. Tasarıya göre, dijital platformlardan, sosyal ağlardan, çevrim içi oyunlardan ve akış hizmetlerinden elde edilen brüt gelir üzerinden %1 oranında vergi alınması planlanmaktadır. Ancak, çocuklara yönelik ebeveyn kontrolü veya veri güvenliği önlemleri sunan şirketler için bu oranda indirimle gidilebilecektir. Bu uygulama, yalnızca mali değil aynı zamanda toplumsal fayda temelli bir vergilendirme modeli olarak öne çıkmaktadır. (KPMG, 2025, s. 5-7)

2.4.8. Diğer Ülkelerden Örnekler

Avusturya, dijital reklamcılık hizmetlerinden elde edilen gelirleri %5 oranında vergilendirirken; İspanya %3, Macaristan ise %7,5 oranında dijital hizmet vergisi uygulamaktadır. Bu ülkelerdeki uygulamalar, dijital ekonominin hacmine, yasal altyapıya ve gelir politikalarına göre değişiklik göstermektedir. (Sandalcı & Saygın, 2020, 84-89) Gelişmekte olan ülkelerden Kenya ve Nijerya ise dijital platformlardan elde edilen gelirler üzerinden %1,5 ile %6 arasında değişen oranlarda vergilendirme sistemleri geliştirmiştir (VATCalc, 2023). Türkiye'ye benzer olarak, bu ülkeler de dijital hizmet vergilerini doğrudan gelir elde eden platformlara yöneltmiştir

2.4.9. Türkiye'nin Seçilmiş Ülkelerle Karşılaştırılması

Dijital ekonominin vergilendirilmesinde ülkeler farklı stratejiler benimsemekte ve kendi ekonomik yapılarına uygun modeller geliştirmektedir. Türkiye, DHV uygulamasıyla dijital ekonomiden doğan gelirleri vergilendirme konusunda önemli bir adım atmıştır. Ancak bu uygulamanın benzer ve farklı yönlerini anlamak için uluslararası örneklerle karşılaştırmalı analiz yapılması önemlidir.

Tablo 2.2: Seçilmiş Bazı Ülkelerde Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları

ÜLKELER	ORAN (%)	GELİR EŞİĞİ	YÜRÜRLÜK TARİHİ
Avusturya	5	Küresel gelir için 750 milyon £ iken yerli şirketler için 25 milyon £	Oca.20
Fransa	3	Küresel gelir için 750 milyon £ iken yerli şirketler için 25 milyon £	Tem.19
İtalya	3	Küresel gelir için 750 milyon £ iken yurt içi gelir için 5,5 milyon £	Oca.20
Polonya	1.5		Tem.20
İspanya	3	750 milyon € (840 milyon dolar) küresel gelir/3 milyon £ (3 milyon dolar) iç gelir	Oca.21
Birleşik Krallık	2	500 milyon £ küresel gelir ve 25 milyon £ yerel gelir	Nis.20
Türkiye	7.5	Küresel gelir için 750 milyon £ iken 20 milyon £ yurt içi gelirler	Mar.20
Malezya	6	12 ayda 500.000 Malezya Ringgiti (tahmini \$ 120.000)	Oca.20
Endonezya	10	6000 milyon Endonezya rupisi / ayda 50 milyon IRD KDV için kaydedilmelidir.	Ağu.20
Macaristan	7.5	100 milyon Macar forint (HUF) (\$ 344.000)	2019
Portekiz	4-5		Şub.21

Kaynak: Yayman, 2022

Fransa, 2019 yılında yürürlüğe koyduğu düzenleme ile dijital reklam hizmetleri, kullanıcı verisi temelli faaliyetler ve dijital platformlardan elde edilen gelirleri %3 oranında vergilendirmektedir. Vergiye tabi olabilmek için küresel gelir sınırı 750 milyon Euro, Fransa'daki gelir sınırı ise 25 milyon Euro'dur. (Sezen, 2024). Bu yapı, Türkiye'nin gelir sınırlarına benzerlik göstermekte, ancak oran açısından Türkiye'de %7,5 ile daha yüksek bir yükümlülük bulunmaktadır.

İtalya'da 2020 yılında uygulamaya geçen DHV, benzer şekilde %3 oranındadır ve kapsadığı hizmetler Türkiye'deki uygulamayla büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak İtalya'da yerel gelir sınırı 5,5 milyon Euro'dur ve bu durum daha düşük ölçekli firmaları da kapsama almaktadır (Yayman, 2022)

Birleşik Krallık ise 2020 yılında %2 oranında dijital hizmet vergisini yürürlüğe koymuş, ancak bu uygulamanın geçici olduğunu ve OECD çerçevesindeki çok taraflı

bir çözüme ulaşılması durumunda kaldırılacağını ilan etmiştir. Türkiye’de böyle bir geçicilik yaklaşımı bulunmamaktadır (Beydemir, 2022).

Avusturya, 2020 yılında yürürlüğe giren düzenleme kapsamında dijital hizmet gelirlerini %5 oranında vergilendirmektedir. Küresel gelir eşiği 750 milyon Euro, yerel gelir eşiği ise 25 milyon Euro olarak belirlenmiştir. Bu eşikler Türkiye’nin gelir eşiğine benzerlik gösterirken, vergi oranı Türkiye’deki %7,5’lik oranın altında kalmaktadır.

İspanya’da 2021 yılında uygulamaya alınan dijital hizmet vergisi, %3 oranında olup küresel gelir için 750 milyon Euro, yerel gelir için ise 3 milyon Euro sınırları belirlenmiştir. İspanya’daki yerel gelir eşiğinin Türkiye’ye kıyasla oldukça düşük olması, daha küçük ölçekli firmaların da vergi kapsamına alınmasına yol açmaktadır.

Macaristan, %7,5 ile Türkiye ile aynı oranda dijital hizmet vergisi uygulayan bir diğer ülkedir. Ancak Macaristan’daki gelir eşiği 100 milyon HUF (yaklaşık 344.000 ABD doları) ile oldukça düşük seviyededir. Bu durum, Türkiye’ye kıyasla çok daha geniş bir mükellef kitlesinin vergi kapsamına girmesine neden olmaktadır.

Malezya, 2020 yılında yürürlüğe giren düzenlemeyle dijital hizmet vergisini %6 oranında uygulamaktadır. Burada gelir eşiği 500.000 RM (yaklaşık 120.000 ABD Doları) olarak belirlenmiştir. Türkiye’nin gelir sınırları ise Malezya’ya göre oldukça yüksek seviyededir.

Endonezya, Ağustos 2020’den itibaren dijital hizmet sağlayıcılarından aylık 50 milyon IRD (KDV dahil) gelir elde edenlerin vergi mükellefi olmalarını şart koşmuş ve %10 oranında bir vergi uygulamasına başlamıştır. Bu oran, Türkiye’deki uygulamanın üzerinde olup, bölgesel olarak en yüksek oranlardan birini temsil etmektedir.

Portekiz’de ise dijital hizmet vergisi %4-1 oranında değişmekte olup, 2021 yılında yürürlüğe girmiştir. Oranın değişken olması, farklı hizmet türleri ve gelir aralıklarına göre farklı vergi yükümlülükleri getirmektedir.

OECD’nin BEPS Eylem Planı kapsamında geliştirilen “Birinci Sütun” ve “İkinci Sütun” düzenlemeleri ise dijital hizmetlerin uluslararası düzeyde asgari vergilendirmesini hedeflemektedir. Türkiye, bu düzenlemelere uyum sağlama

çabasıdadır ancak şu ana kadar DHV uygulamasını sürdüren ülkeler arasında yer almaktadır (Çakır & Yoruldu, 2025,).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'nin DHV modeli; vergi oranı, gelir eşikleri ve kapsam açısından OECD ülkeleriyle benzerlik gösterse de yüksek oranlı uygulaması ve geçici olmaması yönüyle ayrılmaktadır. Bu farklılık, kısa vadede vergi gelirlerini artırma amacına hizmet etse de uzun vadede uluslararası iş birlikleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır.

2.5. Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi

2.5.1. Ülke Örnekleri Üzerinden Kripto Varlıkları Vergilendirme Uygulamaları

Kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik uluslararası yaklaşımlar, ülkelerin hukuki ve mali sistemlerindeki farklılıklar nedeniyle önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. Bu durum, dijital ekonominin küresel karakteri ile ulusal vergi politikalarının sınırları arasında bir gerilim yaratmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, dijital varlıkları düzenlemekte gecikirken, gelişmiş ekonomiler bu alanda daha net ve sistematik politikalar benimsemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde kripto paralar, İç Gelir Servisi (IRS) tarafından sermaye varlığı olarak sınıflandırılmakta ve alım-satım kazançları sermaye kazancı vergisine tabi tutulmaktadır. Gelir beyanı yapılması zorunludur ve kazanç oranlarına göre %15 ile %39 arasında değişen oranlarda vergilendirme uygulanmaktadır (Şahin, 2018, s. 177).

Almanya'da kripto varlıklar özel mülkiyet niteliğinde kabul edilmekte olup, bireysel yatırımcılar açısından bir yıl elde tutma süresi dolmuşsa bu varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançlar vergiden muaf tutulmaktadır. Ancak ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler, %25 oranında gelir vergisine tabidir (Topaloğlu, 2021, s. 250).

Hindistan, 2022 yılında yürürlüğe giren düzenlemeyle kripto varlık kazançlarına sabit %30 oranında vergi uygulamaya başlamıştır. Bu kapsamda, herhangi bir gider indirimi veya zararlar mahsuplaşma imkânı tanınmamaktadır. Ayrıca, %1'lik stopaj uygulamasıyla işlemler doğrudan izlenebilir hale getirilmiştir (Altun, 2024, S.55).

Japonya ise kripto gelirlerini “diğer gelir” kapsamında değerlendirmekte ve bireysel gelir vergisi oranları doğrultusunda %15’ten başlayarak %55’e kadar artan oranlı vergilendirme uygulamaktadır. Japon vergi sistemi, kripto kazançlarının yıllık gelir beyannamesine dâhil edilmesini zorunlu kılmaktadır (Şahin, 2018, s. 177).

Estonya’da ise kripto varlıklar kurumsal düzeyde vergilendirilmekte, şirketler tarafından elde edilen kazançlar %20 oranında gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Ülkede faaliyet gösteren kripto hizmet sağlayıcıları için lisans alma zorunluluğu bulunmakta, bu da denetim kapasitesini artırmaktadır (Djomina, 2024, s. 18)

Türkiye’de ise henüz kripto varlıkların vergilendirilmesine dair açık ve bağlayıcı bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı, bu gelirlerin mevcut vergi kanunları kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtse de, mükelleflerin gelir türünü tanımlama ve beyan yükümlülüğü açısından ciddi belirsizlikler yaşanmaktadır. Türkiye’nin, bu alandaki düzenleme eksikliği nedeniyle vergi kayıpları yaşama ve uluslararası yatırımcılar açısından güvenilirliğini zedeleme riski bulunmaktadır.

2.5.2. Türkiye’de Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi

Kripto varlıklar, blokzincir teknolojisine dayalı, merkeziyetsiz yapıya sahip dijital varlıklardır. Bu varlıkların en bilinen örnekleri Bitcoin ve Ethereum gibi kripto paralardır. Son yıllarda dünya genelinde artan kullanım alanı, yatırım amaçlı tercih edilmeleri ve finansal sistemde yarattıkları dönüşüm, kripto varlıkların vergilendirilmesini hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gündeme taşımıştır.

OECD tarafından 2023 yılında yayımlanan Crypto-Asset Reporting Framework (CARF), kripto varlık piyasalarının vergisel şeffaflık bakımından doğurduğu riskleri azaltmayı amaçlayan küresel bir raporlama sistemidir. Bu çerçevede, kripto varlık hizmet sağlayıcılarının kullanıcılarına ilişkin bilgileri ilgili ülkelerin vergi idarelerine bildirmeleri ve bu bilgilerin ülkeler arasında otomatik olarak paylaşılması öngörülmektedir. CARF üç ana bileşenden oluşmaktadır: raporlamaya tabi kripto varlıklar ve hizmet sağlayıcıların tanımı, raporlanacak bilgilerin içeriği ile karşılıklı bilgi değişimi için kullanılacak teknik altyapı. Bu sistem, FATCA (Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası) ve CRS (Ortak Raporlama Standardı (OECD tarafından

geliştirilen, ülkeler arası otomatik finansal bilgi değişim sistemi)) gibi mevcut uluslararası bilgi değişim düzeneklerine entegre edilerek, kripto varlık işlemlerinin vergiye tabi olup olmadığının sınır ötesi düzeyde daha kolay izlenmesini mümkün kılmaktadır. (OECD, 2023, s. 11-13)

OECD tarafından geliştirilen CARF ile kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yürütülen işlemlerin otomatik bilgi paylaşımıyla vergisel izlenebilirliğinin artırılması hedeflenmektedir. Bu düzenleme, FATCA ve CRS sistemlerine benzer şekilde uluslararası veri paylaşımını öngörmekte ve vergi idareleri arasında şeffaflığı sağlamayı amaçlamaktadır (OECD, 2022).

Türkiye'de kripto varlıkların vergilendirilmesine ilişkin doğrudan bir yasal düzenleme bulunmamakla birlikte, Gelir İdaresi Başkanlığı, MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu) ve Sermaye Piyasası Kurulu gibi kurumlar çeşitli rehberlerle uygulamaya yön vermeye çalışmaktadır. Vergisel boyutta, elde edilen kazançların niteliğine göre Gelir Vergisi Kanunu kapsamında ticari kazanç, arızı kazanç ya da değer artış kazancı olarak değerlendirilmesi mümkündür (Altun, 2024, S.70). Bununla birlikte, uygulamada bu kazançların beyanına ilişkin belirsizlikler devam etmektedir.

Kripto varlıkların vergilendirilmesinde bir diğer önemli konu da metaverse ve NFT gibi yeni nesil dijital varlıkların ortaya çıkmasıdır. Bu varlıkların ticaretinin hangi dönemde gerçekleştiği, işlemin tarafları ve değerinin belirlenmesindeki güçlükler, vergilendirmenin zamanlaması ve türünü doğrudan etkilemektedir (Bozdoğanoglu, 2023, S. 210-211).

Sonuç olarak, kripto varlıkların vergilendirilmesi; teknik altyapı, hukuki tanım, mükellefiyet ilişkisi ve uluslararası uyum olmak üzere çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Türkiye'nin bu alanda geç kalmaması için; OECD önerileri doğrultusunda şeffaflık odaklı veri paylaşımı mekanizmalarının kurulması, kripto hizmet sağlayıcılarının yükümlülüklerinin yasal temele oturtulması ve kayıt dışılığı azaltmaya yönelik dijital izleme sistemlerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir (Yücel, 2024,).

2.5.3. Kripto Varlıklarda Kayıt Dışı Ekonomi Riski ve Vergi Kaçakçılığı

Kripto varlıkların sunduğu teknolojik altyapı, anonimlik ve merkeziyetsizlik özellikleri sayesinde finansal sistemde devrim yaratırken aynı zamanda kayıt dışı

ekonomik faaliyetlere de zemin hazırlamaktadır. Özellikle blokzincir temelli sistemlerin şeffaflığına rağmen, kullanıcıların kimlik bilgilerinin çoğunlukla gizli kalabilmesi, bu sistemlerin yasa dışı işlemler için tercih edilmesine neden olmaktadır (Altun, 2024, s. 67).

Bu bağlamda kripto varlıklar; kara para aklama, vergi kaçakçılığı ve terörizmin finansmanı gibi suçların işlenmesinde kolaylaştırıcı bir araç haline gelebilmektedir. (Efe, 2021, s. 606). Uluslararası düzenleyici otoriteler, kripto varlıkların sunduğu bu riskleri fark etmiş ve FATF (Mali Eylem Görev Gücü) gibi kuruluşlar, ülkeleri kripto varlık işlemlerine dair daha sıkı düzenlemeler getirmeye teşvik etmiştir

Vergi otoriteleri açısından ise kripto varlıkların vergilendirilmesinde en büyük sorun, bu varlıkların nitelendirilmesinde yaşanan belirsizliktir. Kripto varlıkların birer “menkul kıymet”, “emtia” ya da “para” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunda küresel ölçekte bir standart bulunmamaktadır. (Serçemeli, 2018, s. 62). Bu durum, farklı ülkelerde farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuş; vergi mükelleflerinin sorumluluklarını belirsizleştirmiştir.

Türkiye özelinde bakıldığında, kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik mevzuat henüz netleşmemiştir. Bu boşluk hem bireysel yatırımcıların hem de kripto para borsalarının beyan yükümlülüklerinden kaçınmalarına olanak tanımaktadır. Ayrıca, özellikle yurtdışı merkezli kripto borsaları aracılığıyla yapılan işlemlerin denetiminin oldukça zor olması da kayıt dışı gelirlerin tespitini imkânsız hale getirmektedir (Altun, 2024, s. 80).

Karyağdı ve Yolci (2023), kripto varlıkların denetim ve vergilendirme sürecine entegre edilmemesinin ciddi mali riskler oluşturduğunu; bu nedenle kripto işlemlere dair mali raporlama, denetim ve şeffaflık ilkelerinin acilen benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Aynı şekilde, Serçemeli (2018), kripto işlemler üzerinden yürütülen faaliyetlerin muhasebeleştirilmemesinin, devletin vergi tabanını daralttığını ve dolayısıyla vergi gelirlerinde kayba yol açtığını ifade etmektedir.

Öte yandan, Efe (2021), kripto paraların sadece ekonomik değil, aynı zamanda politik bir tehdit oluşturduğunu ve “senyoraj hakkının” ihlali yoluyla devlet

egemenliğini zedeleyebileceğini savunmaktadır. Bu yönüyle kayıt dışı ekonomi riski yalnızca mali değil, aynı zamanda siyasi ve sistemsel boyutlara da sahiptir.

Dolayısıyla kripto varlıklara ilişkin düzenlemelerde, yalnızca vergisel değil, aynı zamanda denetimsel, hukuki ve teknolojik boyutları da kapsayan çok yönlü bir yaklaşım benimsenmelidir. Türkiye’de yürürlüğe girmesi beklenen kripto varlık düzenlemelerinin bu alanı kayıt içine çekmesi ve kamu gelirlerinin güvence altına alınmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL EKONOMİDE VERGİLENDİRME SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

3.1. Ülke Örnekleri Üzerinden Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları

Dijital ekonomi, dünyanın dört bir yanındaki ülkelerde vergilendirme sistemlerinin yapısal sınırlarını zorlamaktadır. Fiziksel varlığa dayalı geleneksel vergi rejimleri, dijital faaliyetlerin fiziksel mekândan bağımsızlığı karşısında yetersiz kalmakta ve hem dolaylı hem de dolaysız vergi türlerinde uygulama sorunları doğurmaktadır (Kadikov, 2015, s.22-27; OECD, 2014, s.123-127). Bu bağlamda, farklı ülke uygulamaları incelendiğinde ortak bazı zorlukların ön plana çıktığı görülmektedir.

Dolaylı vergilendirme alanında en sık karşılaşılan sorunlardan biri, tüketim yerinin doğru şekilde belirlenememesidir. Dijital hizmetlerin çoğu, sınır ötesi olarak sunulmakta ve nihai tüketicinin coğrafi konumu tam olarak tespit edilememektedir. Bu durum, özellikle KDV uygulamalarında ciddi tahsilat açıklarına ve vergi kaçığına yol açmaktadır. OECD'nin (2017) KDV Kılavuzları'na göre, bu boşluğu kapatmak için hizmetin tüketildiği yer esas alınmalı; ancak pek çok ülkenin bunu teknik olarak izleyebilecek altyapıya sahip olmadığı vurgulanmaktadır (OECD, 2017, s. 38-39).

Dijital hizmet sağlayıcılarının faaliyet gösterdikleri ülkelerde KDV mükellefi olarak tescil edilmemesi, denetimi zorlaştırmakta ve tahsil edilebilirliği düşürmektedir. Avrupa Birliği bu konuda bazı adımlar atmış olsa da gelişmekte olan birçok ülke benzer başarıyı yakalayamamıştır (Lamensch, 2015, s.3, 129-130), dijital hizmetlerin geleneksel KDV sistemlerine entegre edilememesinin, ülkeler arasında KDV rekabetine yol açtığını belirtmektedir.

OECD (2024) raporuna göre, ülkeler arasındaki muafiyetler, farklı oranlar ve dijital ticarete uygulama farklılıkları, uluslararası VAT sisteminde parçalanmaya ve

Çifte vergilendirme ya da vergiden muafiyet risklerine yol açmaktadır. Ayrıca, Yan Xu (2021), dijital hizmet vergilendirmesinde hedef ülke ilkesi uygulanamazsa “over-taxation” ya da “under-taxation” yaşıanabileceğini vurgulamaktadır.

Dolaysız vergilendirme alanında da dijital ekonominin yarattığı sorunlar oldukça karmaşıktır. Özellikle kurumlar vergisi bağlamında, çok uluslu dijital şirketlerin kazançlarının vergilendirilmesi önemli bir sorundur. Bu şirketler, bir ülkede fiziksel bir varlık göstermeden faaliyet gösterebilmekte, bu da klasik "daimi işyeri" ilkesinin geçerliliğini zayıflatmaktadır (Pinto, 2017, s. 300-301). OECD’nin 2015 tarihli BEPS Eylem Planı, bu sorunlara çözüm üretmeyi amaçlamış, fakat ülkeler arasında uygulama birliği sağlanamamıştır.

Gelir elde etme yeri ve gelirin niteliği konularında yaşanan belirsizlikler de dolaysız vergilendirme açısından kritik bir engel teşkil etmektedir. Örneğin, dijital hizmetlerden elde edilen gelirlerin telif mi, hizmet mi yoksa ticari kazanç mı olarak değerlendirileceği konusunda ülkeler arasında fikir birliği yoktur. Bu da ifte vergilendirme anlaşmalarının işletilmesini güçleştirmekte ve mükellef ile idare arasında yorum farklılıklarına neden olmaktadır (Ntougaki, 2017, s. 3-4; Basu, 2017, s. 24-25).

Dijital faaliyetlerin denetimi ve vergisel şeffaflık konusunda da ülkeler arasında büyük farklar gözlenmektedir. Organ ve avdar (2012, s. 75-81), birçok ülkenin, dijital şirketlerin gerçek gelirlerini tespit edecek veri altyapısından yoksun olduğunu vurgulamaktadır. Bunun sonucunda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde dijital şirketlerin beyanları denetlenememekte ve bu durum ciddi vergi kayıplarına yol açmaktadır.

Uluslararası düzeyde bilgi paylaşımı ve vergi iş birliği eksikliği, tüm bu sorunları daha da derinleştirmektedir. OECD’nin önerdiği otomatik bilgi değişim sistemleri, ülkelerin teknik kapasiteleri ve siyasi iradeleri doğrultusunda sınırlı ölçüde işlerlik kazanabilmiştir (OECD, 2017, 105-106).

Tüm bu zorluklar, dijital ekonominin vergilendirilmesinde ülkelerin yalnız başına hareket etmesinin uzun vadede sürdürülemez olduğunu ortaya koymaktadır. Gerek dolaylı vergilerde gerekse dolaysız vergilerde yaşanan bu yapısal sorunlar, uluslararası koordinasyon, teknik uyum ve hukuki reformlar olmadan çözüme ulaşamayacaktır. Bu bağlamda hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ekonomiler, dijital çağın vergi mimarisini birlikte yeniden inşa etmek zorundadır.

3.2. Türkiye’de Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları

Dijital ekonominin gelişimi, devletlerin vergi toplama kapasitelerini zorlayan yeni yapısal sorunları beraberinde getirmiştir. Malların ve hizmetlerin dijital ortamlarda sunulabilir hale gelmesi, vergi sistemlerinin geleneksel varsayımlarını özellikle fiziki iş yeri, yerleşiklik ve coğrafi gelir tahsisi gibi kavramları geçersiz kılmaya başlamıştır. Dijital şirketlerin, faaliyet gösterdikleri ülkelerde fiziksel varlık bulundurmaksızın büyük gelirler elde etmeleri, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından vergi matrahının daralmasına neden olmakta; bu durum vergi adaletini zedelemekte ve kamu gelirlerini tehdit etmektedir.

Vergilendirme sorunları yalnızca teknik değil, aynı zamanda hukuki ve kurumsal nitelikler de taşımaktadır. Özellikle büyük dijital platformların vergi yükümlülüklerini düşük vergili ülkelere yönlendirme yoluyla gerçekleştirdiği matrah aşındırması ve kâr kaydırması, uluslararası düzeyde gelir kaybına ve vergi rekabetine yol açmaktadır. Buna ek olarak, dijital hizmet sağlayıcılarının kullanıcı verilerini ekonomik değer yaratmada doğrudan kullanması, ancak bu katkının vergilendirme sistemlerinde dikkate alınmaması, kaynak ülke açısından önemli bir boşluk doğurmaktadır. Diğer taraftan, dijital platformlar aracılığıyla gelir elde eden bireylerin -örneğin içerik üreticileri, freelance çalışanlar ve mikro girişimciler- çoğu zaman mükellefiyet dışı kalması, kayıt dışı ekonomiyi dijital ortama taşımakta ve gelir dağılımında yeni adaletsizlik türleri yaratmaktadır.

Tüm bu sorunlar, dijital ekonominin vergilendirilmesinde kapsamlı bir dönüşüm ihtiyacını ortaya koymaktadır. Türkiye de bu dönüşüme, hem dijital hizmet vergisi gibi yeni uygulamalarla hem de e-dönüşüm temelli altyapılarla uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ancak uygulamada karşılaşılan vergisel belirsizlikler, çift

vergilendirme riski, teknik kapasite eksiklikleri ve uluslararası standartlarla tam uyum sorunu, çözülmesi gereken başlıca meseleler arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede, dijital ekonominin doğurduğu vergilendirme sorunlarının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle vergi kaçakçılığı ve kayıt dışı ekonomi boyutuyla ele alınması önem taşımaktadır.

3.2.1. Vergi Kaçakçılığı, Kayıt Dışı Ekonomi ve Çifte Vergilendirme

Kamu gelirlerinin temelini oluşturan vergilerin, adaletli ve etkin bir biçimde toplanması, devletin mali yapısının sürdürülebilirliği açısından kritik önemdedir. Ancak Türkiye’de uzun yıllardır karşı karşıya kalınan yapısal sorunlardan biri olan vergi kaçakçılığı ve onunla yakından ilişkili kayıtdışı ekonomi, kamu gelirlerinin azalmasına, vergi adaletinin zedelenmesine ve mali sistemin etkinliğinin bozulmasına yol açmaktadır.

Vergi kaçakçılığı, mükelleflerin yasalara aykırı olarak gelirlerini ya da kazançlarını gizleyerek veya düşük beyan ederek daha az vergi ödemesi durumudur. Bahşı (2019), vergi kaçırmanın nedenlerini vergisel nedenler (yüksek vergi oranları, caydırıcı olmayan cezalar, yetersiz denetim) ve vergisel olmayan nedenler (vergi ahlakı eksikliği, adaletsizlik algısı, gelir dağılımı bozukluğu) olarak iki ana başlık altında incelemiştir.

Gamze Öz’ün (2011) saha araştırmasına dayalı çalışmasında ise mükelleflerin vergi kaçırma davranışlarını etkileyen çok yönlü faktörler belirlenmiştir. Bu faktörler arasında vergi sistemine duyulan güven, kamu hizmetlerinin kalitesi, sosyal normlar ve psikolojik eğilimler yer almaktadır.

Vergi kaçırma davranışı, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyolojik bir nitelik de taşımaktadır. Özellikle “herkes kaçırıyor” algısının yaygın olduğu toplumlarda, bireylerin kendi yükümlülüklerini yerine getirme motivasyonu zayıflamaktadır.

Kayıtdışı ekonomi ise devletin bilgisi dışında, vergi ve diğer yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla yapılan ekonomik faaliyetlerin tümünü ifade eder. Bu faaliyetler;

kayıtdışı istihdam, faturasız satış, kaçak üretim ve ticareti kapsamaktadır (Çetintaş & Vergil, 2003).

Türkiye’de kayıtdışı ekonominin boyutu üzerine yapılan tahminler çeşitlidir. 2000 yılı itibarıyla kayıtdışı ekonominin GSYH’ye oranının %24 olduğu belirtilmiş; sonraki yıllarda bu oran %30’lara kadar yükseldiği akademik çalışmalarda yer bulmuştur (Çetintaş & Vergil, 2003, s. 28).

Kayıtdışı ekonomi, Türkiye’de uzun yıllardır hem ekonomik büyümeyi hem de mali disiplini olumsuz yönde etkileyen temel sorunlardan biri olmayı sürdürmektedir. Resmî istatistiklerin dışında kalan, kayıt altına alınmayan ya da vergi yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla gizlenen ekonomik faaliyetler, ülkenin vergi kapasitesini daraltmakta ve kamu gelirlerinde ciddi kayıplara yol açmaktadır.

Türkiye’de kayıtdışılığın tarihsel kökeni, Cumhuriyet’in ilk yıllarında uygulanan sanayileşme ve büyüme odaklı ekonomik politikalara kadar uzanmaktadır. Özellikle özel sektörü teşvik etmeye yönelik geliştirilen bazı resmi ve gayriresmî uygulamalar, sermaye birikimini desteklemeye çalışırken kayıtdışı ekonominin zemin bulmasına neden olmuştur (Altuntaş, 2024, s. 24).

Kayıtdışı ekonominin yayılmasında etkili olan başlıca unsurlar arasında Türkiye'deki işletme yapısı belirleyici rol oynamaktadır. Ülke genelindeki işletmelerin yaklaşık %99’undan fazlası KOBİ statüsündedir. Bu işletmelerin önemli bir bölümü tarım ve hizmet sektörlerinde faaliyet göstermekte ve bu alanlarda belge düzeninin yetersiz oluşu kayıt dışılığın tespitini ve denetimini zorlaştırmaktadır (GİB, 2009, s. 12-13).

Vergisel nedenler de kayıtdışı ekonominin en yaygın kaynakları arasında yer almaktadır. Yüksek vergi oranları, sık değişen mevzuat, karmaşık vergi yapısı ve vergi sistemindeki muafiyet ve istisnaların adalet algısını zedelemesi, mükellefleri kayıtdışına yönlendiren etkenlerdendir. Ayrıca, vergi aflarının düzenli aralıklarla gündeme getirilmesi, vergiye gönüllü uyumu zayıflatarak sistemin güvenilirliğini

sarsmakta ve kayıtdışılaşmaya meyilli artırmaktadır (Altuntaş, 2024, s. 24; GİB, 2009, s. 18).

Bunların yanı sıra, hızlı nüfus artışı ve buna karşılık yeterli düzeyde istihdam artışının sağlanamaması da kayıtdışı işgücünün büyümesine neden olmaktadır. Özellikle düşük gelirli bireyler için kayıtdışı faaliyetler, bir geçim stratejisi hâline gelmiştir. (Yanici Erdal, 2019, s. 228-229)

Sonuç olarak, Türkiye’de kayıtdışı ekonomi yapısal, sosyal ve kurumsal nedenlerle beslenmekte ve büyümektedir. Bu sorunla mücadele yalnızca vergisel araçlarla değil; idari kapasitenin güçlendirilmesi, vergi bilincinin artırılması ve istihdam politikalarının geliştirilmesiyle mümkündür.

Kayıtdışı ekonomi, vergi tabanını daraltarak devletin kamu hizmetlerini finanse etme kapasitesini zayıflatmakta; kayıtlı mükelleflerin vergi yükünü artırmakta ve vergi adaletini ciddi şekilde zedelemektedir (Bilen, 2006, s. 136-137). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kayıtdışı ekonominin yaygınlığı nedeniyle doğrudan vergiler yerine dolaylı vergilerden gelir sağlama eğilimi artmakta; bu da vergilemede regresif bir yapı oluşturarak düşük gelir gruplarını orantısız şekilde etkilemektedir (Önder, 2001, s. 250-251).

Kayıtdışılığın büyüklüğü, yalnızca mali değil aynı zamanda iktisadi planlamaya ilişkin göstergelerin de güvenilirliğini azaltmaktadır. İstihdam, işsizlik, büyüme ve verimlilik gibi temel göstergeler kayıtdışı faaliyetleri yansıtamadığı için, politika yapıcıların alacağı kararlar eksik ya da yanıltıcı olabilir (Çetintaş & Vergil, 2003, s. 20). Zira ekonominin kayıtdışı boyutunun bilinmemesi; işsizlik, enflasyon ve büyüme gibi temel göstergelerin güvenilirliğini azaltmakta ve politika yapım süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Çifte vergilendirme ise aynı gelir veya kazanç unsuru üzerinden, aynı dönem içinde birden fazla kez vergi alınması durumunu ifade etmektedir. Bu durum hem vergi adaletini ve eşitliğini olumsuz etkilemekte; hem de çağdaş vergilendirme prensipleriyle uyumsuzluk göstermektedir. Çifte vergilendirme hem hukuki hem de

ekonomik açıdan iki farklı boyutta ele alınmaktadır. Hukuki çerçevede çifte vergilendirme, aynı kişi ve aynı gelir unsuru üzerinden, aynı dönem içerisinde birden fazla devletin vergi talep etmesi anlamına gelmektedir. Örneğin, A ülkesinde yaşayan bir kişinin, B ülkesindeki bir şirketten elde ettiği kâr payının hem A hem de B ülkesi tarafından vergilendirilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir. Ekonomik açıdan çifte vergilendirme ise, aynı gelir unsuru üzerinden farklı kişilerden ayrı ayrı vergi alınması durumunu ifade etmektedir. Örneğin, bir üye ülke vatandaşı tarafından başka bir üye ülkedeki kişiye yapılan tazminat ödemesinin, ödeme yapılan ülkede gider olarak kabul edilmemesi ve aynı tutarın alıcı ülke tarafından gelir olarak vergilendirilmesi, bu tür bir çifte vergilendirmeye örnek teşkil etmektedir. (Berkay ve Armağan, 2011, s. 89)

3.2.1.1. Dijital Ekonomi Bağlamında Vergi Kaçakçılığı

Dijitalleşmenin sunduğu kolaylıklar sayesinde sosyal medya, e-ticaret ve içerik üretim platformları bireylerin doğrudan gelir elde edebildiği alanlara dönüşmüştür. Ancak bu yeni gelir modelleri, geleneksel vergi sistemleri ile tam olarak örtüşmediğinden, vergi idareleri açısından kayıt dışı ekonomi ve vergi kaçağı riskini artırmaktadır.

Geleneksel ekonomi anlayışında gelirlerin tespiti, işyeri adresi, fatura kayıtları ve banka hareketleri gibi somut belgelerle mümkünken; dijital platformlarda hizmet sunan bireylerin büyük kısmı fiziksel bir işyeri veya resmi muhasebe altyapısı olmaksızın faaliyet göstermektedir. Örneğin YouTube, Instagram, TikTok gibi platformlar üzerinden içerik üreten bireyler, ürün tanıtımı, reklam, abonelik ve bağış gibi yöntemlerle önemli gelirler elde edebilmektedir. Ancak bu gelirlerin çoğu zaman resmi beyan edilmeksizin, dijital cüzdanlar veya PayPal, Stripe gibi sınır ötesi ödeme kanalları aracılığıyla alınması, vergi denetimi açısından ciddi bir şeffaflık sorunu doğurmaktadır (Açıkgöz, 2025, s. 135–136).

Türkiye'de bu soruna çözüm olarak, Hazine ve Maliye Bakanlığı 1 Ocak 2022 itibarıyla yürürlüğe giren düzenlemeyle sosyal medya içerik üreticileri ve dijital hizmet sağlayıcılarına yönelik %15 oranında stopaj uygulaması başlatmıştır. Bu

uygulama kapsamında gelirlerin yalnızca bankacılık sistemi aracılığıyla tahsil edilmesi şart koşulmuş ve böylece dolaylı da olsa kayıt dışılık azaltılmaya çalışılmıştır (Açıkgöz, 2025, s. 140). Ancak yapılan çalışmalar, birçok dijital içerik üreticisinin hâlâ bu uygulamadan haberdar olmadığını ve bazı platformların gelir ödemelerini hâlâ yurtdışı kaynaklı dolaylı yöntemlerle gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Dijital hizmetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi yalnızca içerik üreticileriyle sınırlı değildir. Online eğitim, uzaktan danışmanlık, dijital tasarım ve yazılım hizmeti sunan bireyler ve mikro girişimler de kayıt dışı gelir elde eden gruplar arasındadır. Bu bireylerin çoğu freelance çalışma sistemine göre faaliyet göstermekte olup, gelirlerini resmi bir işyeri olmadan elde etmekte, hatta büyük bir kısmı herhangi bir vergi mükellefiyetine dahi sahip değildir.

Söz konusu dijital platform gelirlerinin, nitelik olarak gelir vergisine tabi olması gerekirken, mükellefiyetin oluşmaması nedeniyle kayıtdışılık hem vergi kaybına hem de haksız rekabete yol açmaktadır. Bu durum aynı işi yapan ve yasal yollarla faaliyet gösteren küçük esnaf ve girişimciler için ciddi bir maliyet dezavantajı yaratmaktadır (Koç & Bağdat, 2020, s. 35-36).

Ek olarak, influencer'ların marka iş birlikleri yoluyla elde ettiği aynı gelirlerin (örneğin ücretsiz seyahat, hediye ürün) vergiye tabi olup olmadığı da hukuki bir belirsizlik yaratmaktadır. Her ne kadar Vergi Usul Kanunu'nda bu tür aynı kazançların matraha dahil edilmesi gerektiği belirtilse de uygulamada ciddi bir denetim ve bildirim eksikliği olduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de dijital platformlar aracılığıyla gelir elde eden bireylerin önemli bir kısmı vergi sisteminin dışında kalmaktadır. Vergi idaresi, son yıllarda bu alanı düzenlemeye yönelik adımlar atsa da hem denetim hem de dijital bilinç düzeyi açısından eksiklikler devam etmektedir. Bu bağlamda hem teknolojik altyapının geliştirilmesi hem de dijital vergi mükelleflerine yönelik bilgilendirme ve rehberlik faaliyetlerinin artırılması büyük önem taşımaktadır.

3.2.1.2. Dijital Ekonomi Bağlamında Kayıt Dışı Ekonomi

Dijitalleşmenin hız kazanması, vergi kaçakçılığı ve kayıtdışı ekonomi olgusuna yeni bir boyut kazandırmıştır. Özellikle sosyal medya platformları, e-ticaret siteleri ve dijital hizmet sağlayıcıları aracılığıyla faaliyet gösteren kişi ve kurumların bir kısmı, vergi sistemine dahil olmaksızın gelir elde etmektedir.

Dijitalleşmenin hız kazanması, ekonomik faaliyetlerin geleneksel alanlardan dijital ortama kaymasına neden olmuş ve kayıtdışı ekonomi kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Özellikle e-ticaret platformları, sosyal medya ağları ve çevrim içi hizmet sağlayıcıları aracılığıyla gelir elde eden bireyler ve küçük ölçekli işletmeler, çoğu zaman vergi sistemine entegre olmaksızın faaliyet göstermektedir. Bu durum, vergi tabanının daralmasına ve kamu gelirlerinin azalmasına yol açarken, kayıt dışı ekonominin dijital ortamlarda büyümesine zemin hazırlamaktadır (Ela, 2019, s. 631).

Dijital kayıtdışılık, klasik anlamda sadece beyan dışı bırakılan gelirlerden ibaret olmayıp, çoğu zaman internet tabanlı işlemlerin hiçbir resmî kayıt sistemine dahil edilmemesi anlamına gelmektedir. Dijital platformlar üzerinden sağlanan gelirlerin niteliği itibarıyla izlenebilirliğinin düşük olması, vergi idarelerinin denetim kapasitesini sınırlamakta ve kayıtdışılığın görünmezliğini artırmaktadır (Ela, 2019, s. 624).

Ayrıca, dijitalleşmenin getirdiği veri temelli faaliyet ortamı, hem kayıtdışı gelirlerin gizlenmesini kolaylaştırmakta hem de dijital suçların (örneğin, e-dolandırıcılık, dijital korsanlık, sahte e-ticaret faaliyetleri) yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Özellikle dijital korsanlık gibi yollarla elde edilen gelirlerin kayıtlara alınmaması, dijital kayıtdışı ekonominin teknik boyutunu daha da karmaşık hale getirmektedir. (Ela, 2019, s. 623)

Kalkınma planlarında da belirtildiği üzere, dijitalleşme ile birlikte elde edilen kullanıcı verileri, ekonomik fayda yaratma açısından büyük önem taşımakta; ancak bu verilerin denetim dışı alanlarda kalması, vergi kaçırmanın yeni yollarının gelişmesine neden olmaktadır. Bu da dijital ekonominin geleneksel kayıtdışılıktan farklı olarak,

platform temelli, görünmez ve sınır aşan bir nitelik taşımasına yol açmaktadır. (Yayman ve Gümüş, 2021, s.11-12)

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, dijital kayıtdışı ekonominin potansiyeli henüz tam olarak ölçülememekle birlikte, mevcut göstergeler bu alanın giderek genişlediğini işaret etmektedir. Dijitalleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan bu yeni kayıt dışı alanlara karşı, Türkiye'nin geliştirdiği bazı projeler ve düzenlemeler, özellikle veri temelli izleme ve platform denetimi yoluyla bu faaliyetleri kayıt altına almayı hedeflemektedir (Ela, 2029, s. 631).

Öte yandan, Türkiye'de kayıt dışı ekonominin genel büyüklüğünü tahmin etmeye yönelik çalışmalar da mevcuttur. Çetintaş ve Vergil (2003), 1971-2000 dönemi için Tanzi'nin para talebi yaklaşımını kullanarak yaptıkları ekonometrik analizde, 2000 yılında kayıt dışı ekonominin resmi ekonomiye oranını %24 olarak tahmin etmişlerdir. Bu oran, dijitalleşmenin henüz yaygınlaşmadığı bir döneme ait olmasına rağmen, kayıt dışı ekonominin Türkiye'deki önemli boyutunu göstermektedir. Dijitalleşmenin artmasıyla birlikte, bu oranın daha da yükselmiş olabileceği düşünülmektedir.

3.2.1.3. Dijital Ekonomi Bağlamında Çifte Vergilendirme

Çifte vergilendirme, aynı vergi konusu üzerinden birden fazla ülke tarafından vergi alınması durumudur. Dijital platformlar üzerinden sağlanan hizmetlerin hangi ülkede vergilendirileceği, özellikle “daimi iş yeri” (permanent establishment) kavramının dijital ortama uyarlanmasıdaki eksiklikler nedeniyle belirsizleşmektedir.

OECD ile birlikte, ülkeler arasındaki Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları (ÇVÖA) da bu konuda önemli bir role sahiptir. ÇVÖA'nın 5/1'inci maddesinde iş yeri, “*bir teşebbüsün işinin tamamen veya kısmen yürütüldüğü, işe ilişkin sabit bir yer*” olarak tanımlanmıştır. (T.C Ticaret Bakanlığı, 2012). Ancak bu tanım, dijital ekonominin henüz ortaya çıkmadığı dönemde şekillendiğinden, sanal faaliyetleri kapsamamakta ve iş yeri kavramını fiziki varlık ve somut bir yer ile sınırlamaktadır. Bu durum, dijital hizmetlerin vergilendirilmesinde ülkeler arasında yetki çatışmalarına yol açmakta ve çifte vergilendirme riskini artırmaktadır.

Çifte vergilendirme sorununa çözüm arayışları kapsamında OECD, BEPS Eylem Planı ile dijital faaliyetlerin vergilendirilmesine ilişkin yeni kurallar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda “önemli ekonomik varlık” (significant economic presence) gibi yeni kavramlar gündeme gelmiştir. Ancak uluslararası bir mutabakat sağlanamadığı için ülkeler tek taraflı olarak dijital hizmet vergileri uygulamaya başlamış; bu da küresel ölçekte vergi yükünün artmasına neden olmuştur (Artar, 2019, s. 25).

3.2.2. Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Yapısal Sorunlar

Dijital ekonomiyle birlikte vergi sistemleri ciddi bir meydan okumayla karşı karşıya kalmıştır. Fiziksel varlığa dayalı klasik vergi yapılarının, sanal ortamda yürütülen ticari faaliyetleri kavramakta yetersiz kalması, birçok ülke gibi Türkiye’de de vergilendirme süreçlerini karmaşıklştırmıştır. Türkiye’de bu bağlamda karşılaşılan başlıca sorunlar, dolaylı ve dolaysız vergilerin dijital yapıya uygun şekilde tasarlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Dolaylı Vergilerde Karşılaşılan Sorunlar

Türkiye’nin dolaylı vergi sistemi, dijital hizmetlerin yoğunlukla tüketici bazlı olması nedeniyle dijital ekonomiden vergi elde etmenin başlıca aracı hâline gelmiştir. Ancak bu alanda da ciddi uygulama sorunları mevcuttur.

a) KDV Uygulamalarında Tüketim Yerin Belirlenememesi

Dijital hizmetlerde vergilendirmenin temel ilkesi olan “tüketim yerinde vergileme” ilkesi, Türkiye’nin uygulama pratiğinde ciddi aksamlar göstermektedir. Yurt dışından dijital hizmet satın alan kullanıcıların coğrafi konumunun belirlenememesi, KDV’nin doğru şekilde tahsil edilmesini engellemektedir. (OECD, 2017, s. 112). KDV sisteminde yurt dışı menşeli dijital hizmet sağlayıcılarının Türkiye’de KDV mükellefi olarak izlenebilmesi hâlâ büyük ölçüde beyana dayalıdır.

Bu bağlamda, KDV uygulamasında dijital hizmet sunucularının çoğunlukla beyan dışı kalması ve bu durumun hem kayıt dışılığı hem de gelir kaybını artırdığını ifade etmek mümkündür.

b) Dijital Hizmet Vergisi'nin Sınırlı Etkisi

Türkiye, 2020 yılında yürürlüğe giren Dijital Hizmet Vergisi (DHV) ile dijital gelirlerin bir kısmını vergilendirmeyi amaçlamıştır. Ancak vergiye tabi gelir türlerinin sınırlılığı ve çok uluslu şirketlerin kazançlarını farklı coğrafi yapılara dağıtabilmesi, bu vergiden beklenen etkinliği düşürmektedir. Dijital platform sağlayıcılarının Türkiye’de elde ettiği gelirleri kaynak ülkede beyan etmemesi, vergi matrahının düşük gösterilmesine ve devletin beklediği gelirin önemli bir kısmının sistem dışında kalmasına yol açmaktadır (Mutlu Kaya, 2021, s. 460–462).

Öte yandan OECD’nin 2015 tarihli eylem planı da dijital hizmet vergisi gibi tek taraflı çözümlerin çifte vergilendirme riskini artırabileceğine dikkat çekmektedir. (OECD, 2015, s. 13)

c) Uyum ve Teknolojik Altyapı Sorunları

AB ülkelerinde uygulanan dijital KDV sistemleriyle karşılaştırıldığında, Türkiye’de kayıt altyapısı, dijital fatura sistemleri ve izleme mekanizmaları sınırlı kalmaktadır. Bu durum, özellikle sınır ötesi hizmetlerde uyum sorununu artırmakta ve vergi kaçakını kolaylaştırmaktadır.

Dolaysız Vergilerde Karşılaşılan Sorunlar

Dijital ekonomide asıl sorunlu alanlardan biri de dolaysız vergilerdir. Kurumlar vergisi ve gelir vergisi gibi klasik vergilendirme araçları, dijital platformların faaliyetlerini kapsamaya yetmemektedir.

a) Daimi İşyeri Kavramının Yetersizliği

Türk vergi sisteminde kurumlar vergisine tabi olabilmek için şirketin Türkiye’de fiziki bir varlık, yani “iş yeri” bulunması gerekmektedir. Ancak dijital

şirketler, Türkiye’de herhangi bir ofis, çalışan veya fiziksel altyapı bulundurmaksızın, yalnızca sanal ortamda faaliyet göstererek ciddi gelirler elde edebilmektedir. Bu durum, mevcut mevzuatın onları kurumlar vergisine tabi kılmasını engellemektedir. (Pinto, 2017, s. 300-301)

OECD’nin önerdiği önemli ekonomik varlık kavramı, dijital faaliyetin büyüklüğüne ve kullanıcı yoğunluğuna göre vergilendirme yetkisi tanırken; Türkiye’de bu yönde henüz yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

b) Gelirin Niteliği Konusundaki Belirsizlik

Dijital ekonomide elde edilen kazançların “ticari kazanç mı, telif mi, hizmet geliri mi” olduğu çoğu zaman belirsizdir. Bu durum hem mükellef açısından tereddüt yaratmakta hem de idare açısından yorum farklarına yol açmaktadır. Pinto, dijital gelirlerin klasik gelir tanımlarına uydurulmasının çoğu zaman yapay bir sınıflandırma yarattığını belirtmektedir. (Basu (2017, s. 29)

Türkiye’de bu belirsizlik nedeniyle benzer faaliyetler farklı vergisel muameleye tabi tutulabilmekte, bu da hem uygulama birliğini hem de adalet ilkesini zedelemektedir.

c) Denetim ve Bilgi Paylaşımı Eksiklikleri

Çok uluslu dijital firmalar, faaliyetlerini farklı ülkelerde bölerek yürütmekte ve bu şekilde vergi sorumluluğundan kaçınabilmektedir. Türkiye’nin uluslararası bilgi paylaşımı mekanizmalarına sınırlı erişimi ve dijital altyapının eksikliği, bu firmaların elde ettiği gelirlere ulaşılmasını güçleştirmektedir (Organ & Çavdar, 2012, s. 81).

Ayrıca, OECD (2015) raporuna göre, dijital şirketler büyük ölçüde kullanıcı verisiyle gelir elde ederken, bu katkının vergi sistemine nasıl dâhil edileceği konusunda hem yerel hem de uluslararası hukukta boşluklar mevcuttur.

Türkiye’de dijital ekonominin vergilendirilmesine yönelik çabalar hem dolaylı hem de dolaysız vergi alanlarında önemli sorunlarla karşı karşıyadır. KDV ve DHV

gibi uygulamalarda izleme ve kapsam sorunları, kurumlar vergisinde ise dijital iş modellerinin fiziki varlık temelli sisteme uymaması, büyük çaplı vergi kayıplarına neden olmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi için Türkiye'nin vergi mevzuatını dijital ekonominin doğasına uygun şekilde yeniden yapılandırması ve uluslararası uygulamalara entegre olması gerekmektedir.

3.3. Dijital Ekonominin Vergilendirilmesine İlişkin Çözüm Önerileri

3.3.1. Uluslararası İş Birliğinin Güçlendirilmesi

Dijital ekonominin sınır ötesi doğası, ulusal düzeyde alınan vergilendirme önlemlerinin yetersiz kalmasına neden olmakta ve çok uluslu dijital şirketlerin, fiziksel varlık bulundurmaksızın farklı ülkelerde ekonomik değer yaratmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, geleneksel daimi iş yeri (permanent establishment) tanımlarını işlevsiz hale getirmiştir. Vergi kayıplarını azaltmak ve adil bir vergi sistemi kurmak amacıyla dijital ekonomi bağlamında vergilendirmede en etkili çözüm, uluslararası düzeyde iş birliğinin sağlanmasıdır.

Bu çerçevede, OECD ve G20 iş birliğiyle yürütülen BEPS Eylem Planı, dijitalleşmenin yarattığı zorluklara karşı küresel ölçekte bir yanıt geliştirmeyi amaçlamaktadır. 2019 yılında yayımlanan BEPS Eylem Planı çerçevesinde geliştirilen İki Sütunlu Yapı, uluslararası vergi sisteminin reforme edilmesini hedeflemektedir. (OECD, 2019, s. 5-7).

Birinci Sütun, dijital şirketlerin ekonomik faaliyet gösterdikleri ülkelerde fiziksel varlık olmasa da vergi yükümlüsü sayılabilmeleri için yeni bir bağlantı noktası (nexus) tanımı getirmektedir. Bu sütun, artık kullanıcı temelli değer yaratımının dikkate alınmasını ve belirli artık kazançların pazar ülkeleri arasında yeniden dağıtılmasını öngörmektedir. Bu yönüyle, dijital şirketlerin kullanıcı etkileşimine dayalı gelirleri, sadece merkezlerinin bulunduğu ülkelerde değil, hizmet sundukları ülkelerde de vergilendirilebilir hâle gelmektedir. (OECD, 2020, s. 8).

İkinci Sütun ise, küresel asgari kurumlar vergisi uygulanmasını amaçlamaktadır. 2023 yılı itibarıyla %15 oranında belirlenen bu küresel asgari vergi, çok uluslu işletmelerin düşük vergili ülkelerde kâr aktarmasını sınırlamayı ve vergi rekabetini azaltmayı hedeflemektedir. OECD tarafından yapılan açıklamalara göre, bu yapının 2024 yılından itibaren birçok ülkede ulusal mevzuatlara entegre edilmeye başlandığı görülmektedir (OECD, 2024, 2-3).

Ancak bu reformların etkinliği, yalnızca teknik düzenlemelerle değil, aynı zamanda ülkeler arasında sağlanacak siyasi uzlaşuya da bağlıdır. Nitekim 140'tan fazla ülkenin katıldığı OECD/G20 Kapsayıcı Çerçeve süreci kapsamında, bu sütunlara yönelik anlaşmalar sağlanmış olsa da uygulamada hâlen çeşitli farklılıklar ve tereddütler devam etmektedir. Bu nedenle uluslararası vergi iş birliğinin daha güçlü, şeffaf ve bağlayıcı bir yapıya kavuşturulması, dijital ekonominin adil vergilendirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir (OECD, 2022, 4-5).

3.3.2. Vergi Mevzuatının Dijital Ekonomiye Uyumlu Hale Getirilmesi

Dijital ekonominin küresel ölçekte hızlı bir biçimde yaygınlaşması, geleneksel vergi mevzuatlarının dijital faaliyetleri yeterince kapsamaması sorununu gündeme getirmiştir. Mevcut vergi sistemleri; fiziksel işyeri, mekânsal süreklilik ve coğrafi yerleşiklik esaslarına dayanmakta olup, dijital ekonominin sınır tanımayan ve fiziksel varlık gerektirmeyen yapısı bu sistemleri yetersiz kılmaktadır. Bu durum, vergiye tabi olmanın koşullarında belirsizliklere yol açmakta, hem ulusal düzeyde vergi kayıplarına neden olmakta hem de uluslararası vergilendirme yetkisi konusunda sorunlar yaratmaktadır.

OECD tarafından hazırlanan raporlarda, bu sorunlara çözüm olarak önemli ekonomik varlık kavramı öne çıkarılmakta ve şirketlerin dijital yollarla bir ülkede faaliyet göstermeleri durumunda, o ülkenin vergilendirme yetkisine sahip olmasının gerekliliği savunulmaktadır. (OECD, 2015, s. 108-111). Ayrıca, vergisel yetki alanlarının daha adil biçimde paylaşılması amacıyla yeni uluslararası standartların oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır. (OECD, 2019, s. 6).

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, dijital ekonominin vergilendirilmesine yönelik yapılan yasal düzenlemelere rağmen, mevcut mevzuatın hızlı dönüşen dijital modelleri yakalamakta yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle, vergi mevzuatının aşağıdaki yönde revize edilmesi ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi önerilmektedir:

- Dijital işyeri, veri temelli değer yaratımı ve önemli ekonomik varlık gibi dijital ekonomiyle ilgili kavramlar, Türk vergi mevzuatında açık şekilde tanımlanmalı; bu kavramlar üzerinden vergi yükümlülüğü çerçevesi yeniden belirlenmelidir.
- Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde, dijital faaliyetlerin takibi ve vergilendirilmesine ilişkin analizleri yürütecek "Dijital Ekonomi ve Yeni Teknolojiler Dairesi" benzeri uzmanlaşmış bir birim kurulmalıdır. Benzer bir uygulama, Birleşik Krallık'ta vergi idaresi olan HMRC (Birleşik Krallık Gelir ve Gümrük İdaresi) tarafından hayata geçirilmiş ve 2022-2025 dijital stratejisi kapsamında dijital sistemlerin uyumu, izleme ve risk analizi için özel birimler yapılandırılmıştır. Bu model, Türkiye gibi dijital dönüşüm sürecinde olan ülkeler açısından örnek teşkil etmektedir (HMRC, 2023).
- Sosyal medya içerik üreticileri, çevrim içi oyun geliştiricileri, NFT ve dijital koleksiyon satıcıları gibi yeni gelir kaynaklarının vergisel statüsü net biçimde belirlenmeli; bu alanlarda sektörel rehberler yayınlanarak mükelleflerin gönüllü uyumu teşvik edilmelidir.

Bu öneriler hem kayıt dışılığın azaltılmasına hem de dijital ekonomideki yeni iş modellerinin etkin biçimde vergilendirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, uluslararası standartlarla uyumlu bir sistem oluşturulması, Türkiye'nin dijital ekonomide adil pay almasını mümkün kılacaktır.

3.3.3. Vergisel Şeffaflığın ve Dijital İzleme Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Dijital ekonomi, sınır tanımayan yapısı ve fiziki iz bırakmayan işlem biçimleri nedeniyle vergisel şeffaflık konusunda ciddi zorluklar yaratmaktadır. Kripto varlıklar, çevrim içi reklam gelirleri, mikro ödemeler ve dijital içerik satışları gibi gelir türleri,

geleneksel vergi denetim sistemleriyle kolayca tespit edilememektedir. Bu bağlamda, dijital işlemlerin izlenebilirliğini artıracak küresel raporlama sistemlerine ve dijital veri analiz altyapılarına olan ihtiyaç giderek artmaktadır.

OECD tarafından 2023 yılında geliştirilen Kripto Varlık Raporlama Çerçevesi, kripto varlık işlemlerine ilişkin bilgilerin standartlaştırılmış şekilde vergi otoritelerine raporlanmasını öngörmektedir. Bu sistemde, kripto hizmet sağlayıcıları (borsalar, cüzdan sağlayıcılar) kullanıcı bilgilerini ve işlem detaylarını yıllık olarak raporlamakla yükümlüdür (OECD, 2023). Böylece, anonim kripto işlemlerinden kaynaklanan vergi kaçığı riski azaltılmakta; dijital finansal hareketlerin şeffaflığı sağlanmaktadır.

CARF'a ek olarak, OECD tarafından daha önce geliştirilen Ortak Raporlama Standardı sistemi de uluslararası bilgi değişimini kurumsallaştırmış ve dijital hesap hareketlerinin karşılıklı olarak raporlanmasına imkan tanımıştır (OECD, 2014). Türkiye'nin hem CARF'a uyum sağlaması hem de CRS sistemindeki taahhütlerini dijital gelir modellerine uyarlaması önem arz etmektedir.

Ayrıca, vergi denetimlerinin sadece geleneksel beyan esasına dayanması yeterli olmamakta; veri madenciliği, yapay zekâ destekli risk analizi ve çapraz veri eşleştirme sistemleri gibi teknolojik araçlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu sistemler sayesinde yüksek risk taşıyan mükellef grupları önceden belirlenebilir ve denetim kaynakları daha etkin kullanılabilir. OECD bu bağlamda, vergi idarelerinin dijital dönüşümünü öncelikli reform alanı olarak tanımlamaktadır.

Sonuç olarak, dijital ekonomide vergisel şeffaflığın sağlanması, sadece mevzuat değişikliğiyle değil, aynı zamanda teknik ve analitik kapasitenin geliştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Türkiye'nin bu alandaki çabalarını, OECD'nin küresel standartlarıyla uyumlu hale getirmesi, dijital vergi kayıplarının azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

3.3.4. Dijital Vergi Okuryazarlığı ve Mükellef Eğitimi

Dijital dönüşüm, yalnızca teknik altyapı yatırımlarını değil, aynı zamanda toplumun bu dönüşüme uyum sağlayabilmesini de gerektirmektedir. Dijital vergi

sistemlerinin yaygınlaştırılması, bireylerin ve işletmelerin bu sistemleri etkin biçimde kullanabilmelerine bağlıdır. Bu nedenle dijital vergi okuryazarlığının artırılması, vergiye gönüllü uyumu teşvik eden önemli bir unsur hâline gelmiştir.

OECD (2020) raporunda, mükellef odaklı dijital hizmetlerin geliştirilmesinin önemi vurgulanmakta ve dijital eğitim materyalleri, kullanıcı dostu arayüzler ve otomatik bildirim sistemleri gibi araçların mükellef davranışları üzerindeki etkisine dikkat çekilmektedir. Raporda, dijital sistemlerin karmaşıklığının, özellikle küçük işletmeler ve bireysel girişimciler için kayıt dışılığa yol açabileceği belirtilmektedir.

Türkiye'de e-belge uygulamalarının teknik yeterliliği olmasına rağmen, kullanıcıların bu sistemlere hâkimiyetinin sınırlı olduğuna ve vergi uyumunun bu nedenle sekteye uğradığına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın dijital eğitim materyalleri hazırlaması, mükellef bilgilendirme kampanyaları düzenlemesi ve çevrim içi etkileşimli platformlar geliştirmesi önerilmektedir.

Dijital vergi okuryazarlığı ve mükellef eğitimi, yalnızca teknolojik altyapının değil, toplumsal farkındalık ve kullanım becerisinin de geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, dijital uyumun artırılması, kayıt dışı ekonomiyle mücadelede uzun vadeli ve sürdürülebilir bir araç olarak değerlendirilebilir.

3.3.5. Dijital Platformlardan Otomatik Vergi Kesintisi Sistemi

Dijital platformlar üzerinden gelir elde eden bireylerin ve küçük ölçekli işletmelerin sayısı dünya genelinde hızla artmaktadır. Bu ekonomik faaliyetlerin büyük bölümü geleneksel vergi sistemlerinin kapsamı dışında kalmakta; beyan edilmemekte ya da eksik beyan edilerek kayıt dışı ekonomiye katkı sağlamaktadır. Bu nedenle dijital gelirlerin kaynağında vergilendirilmesi, yani otomatik vergi kesintisi (stopaj) sisteminin geliştirilmesi, dijital ekonominin vergilendirilmesinde temel stratejilerden biri hâline gelmiştir.

OECD'nin (2020) raporunda, dijitalleşmenin vergi idareleri açısından sadece teknolojik değil, aynı zamanda organizasyonel bir dönüşüm anlamına geldiği

belirtilmekte; platform ekonomisi katılımcılarının gelirlerinin, platformlar aracılığıyla vergi idaresine doğrudan bildirimini veya otomatik stopaj yoluyla vergilendirilmesinin kayıt dışılıkla mücadelede etkin bir araç olduğu vurgulanmaktadır (OECD, 2020, s. 9-11).

Bu yaklaşıma paralel olarak OECD (2022) çalışmasında, özellikle “gig” ekonomisi (örneğin Uber, Airbnb gibi platformlar) için gerçek zamanlı veri paylaşımı ve otomatik vergi kesintisi mekanizmalarının uluslararası düzeyde standartlaştırılması önerilmektedir. Çalışmada, platformların uygulayacağı otomatik veri aktarımı sistemleri sayesinde hem kullanıcı hem de vergi idaresi nezdinde vergisel yükümlülüklerin daha etkin yönetilebileceği ifade edilmektedir.

Bu sistemin hayata geçirilebilmesi için aşağıdaki unsurlar öne çıkmaktadır:

- **Dijital Kimlik Doğrulama Sistemleri:** Vergi mükelleflerinin kimlik bilgilerinin platformlar aracılığıyla güvenli ve doğrulanabilir biçimde eşlenmesi (örneğin Türkiye’de e-Devlet kimlik doğrulaması ile ilişkilendirme yapılması).
- **Açık API Altyapısı:** Platformların, vergi idaresine otomatik veri aktarımı yapabilmesi için açık standartlara sahip güvenli API (Application Programming Interface) sistemlerinin oluşturulması.
- **Minimal Veri Paylaşımı Prensibi:** Vergi idaresine yalnızca gerekli ve yeterli veri alanlarının iletilmesi ile kullanıcı gizliliğinin korunması.
- **Uluslararası Uyum:** Türkiye’nin de OECD tarafından geliştirilen ortak veri çerçeveleri ve standartlarına (örneğin CARF) uyum sağlayacak şekilde mevzuatını güncellemesi.

Türkiye’de bu yönde atılabilecek adımlar arasında, 7194 sayılı Kanun’la getirilen DHV’nin kapsamının genişletilmesi, vergi idaresi ile dijital platformlar arasında teknik entegrasyon sağlanması ve mikro girişimciler için özel stopaj muafiyet sınırlarının belirlenmesi sayılabilir. Bu sistemin kurulması halinde hem vergi gelirlerinde artış sağlanacak hem de beyan dışı gelirlerin izlenmesi mümkün olacaktır.

SONUÇ

Dijitalleşmenin küresel ölçekte ekonomik faaliyetleri dönüştürmesi, vergi sistemlerini de doğrudan etkilemiş; fiziksel varlığa dayalı geleneksel vergilendirme yapıları, dijital ekonomi karşısında yetersiz kalmaya başlamıştır. Dijital ortamda faaliyet gösteren işletmelerin coğrafi sınır tanımaksızın gelir elde edebilmesi, vergilendirme yetkisi, mükellefiyet tespiti ve vergi matrahının belirlenmesi gibi temel konularda yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda, Türkiye'nin dijital ekonomiyi vergilendirme noktasında önemli adımlar atmış olmasına rağmen hem mevzuat hem de uygulama düzeyinde bazı yapısal eksikliklerin devam ettiği tespit edilmiştir. Dijital Hizmet Vergisi gibi düzenlemeler, dijital gelirlerin vergilendirilmesi için ilk adımı oluşturmakla birlikte; vergi adaleti, uluslararası uyum, çifte vergilendirme riskinin önlenmesi ve mükellef kapsayıcılığı gibi alanlarda daha kapsamlı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Nitekim Avrupa'da Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkeler dijital hizmet vergisini %3 oranında uygularken; Türkiye, %7,5 ile en yüksek oranlardan birine sahiptir. Buna karşın Türkiye'nin gelir eşikleri birçok ülkeye kıyasla daha yüksektir ve düzenleme daha çok büyük ölçekli şirketleri hedeflemektedir. Macaristan ise Türkiye ile aynı oranda (%7,5) DHV uygularken, gelir eşikliğini çok daha düşük tutarak daha geniş bir mükellef kitlesini kapsama almıştır. Bu durum, Türkiye'nin uygulamasının vergi tabanını genişletme bakımından sınırlı etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Dijital ekonomi, aynı zamanda kayıt dışı faaliyetlerin izlenmesini kolaylaştırabilecek veri temelli araçlar sunmasına rağmen; bu araçların etkin kullanımını engelleyen altyapı, yetkinlik ve mevzuat eksiklikleri, vergi kayıp ve kaçaklarını artırabilecek bir zemin oluşturmaktadır. Ayrıca, dijitalleşmenin hızına kıyasla mevzuatın güncellenme süreci geride kalmakta; bu durum da dijital platformlar üzerinden gelir elde eden kişi ve kuruluşların vergilendirilmesini güçleştirmektedir.

Çalışmada ulaşılan temel bulgular, dijital ekonominin vergilendirilmesinde sadece teknik değil, aynı zamanda yapısal, hukuki ve kurumsal reformlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Uluslararası düzeyde geliştirilen BEPS ve İki Sütunlu

Yapı gibi inisiyatifler, çok uluslu şirketlerin adil vergilendirilmesini hedeflese de gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaktan uzak kalmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin hem ulusal düzeyde özgün düzenlemeler geliştirmesi hem de uluslararası iş birliği çerçevelerine aktif katılım sağlaması gerekmektedir.

Dijital ekonominin vergilendirilmesinde karşılaşılan zorlukların yalnızca teknik ve hukuki düzenlemelerle aşılması yeterli değildir; toplumun vergi bilinci ve mükelleflerin vergi ahlakı da bu süreçte belirleyici bir role sahiptir. Vergi bilinci, bireylerin ve kurumların verginin kamu hizmetlerinin finansmanındaki önemini kavramalarını; vergi ahlakı ise gönüllü uyum davranışlarını teşvik eden etik bir yaklaşımı ifade etmektedir. Dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin denetlenmesinin görece güç olması, özellikle vergiye gönüllü uyumun ve mükelleflerin etik sorumluluğunun önemini artırmaktadır. Türkiye’de son yıllarda dijital vergi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik çeşitli adımlar atılmış olsa da, mükelleflerin dijital dönüşüme adaptasyonu ve vergiye gönüllü uyum oranları istenilen seviyede değildir. Bu bağlamda, dijital vergi denetim kapasitesinin artırılmasının yanı sıra, vergi bilincini güçlendirecek eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütülmesi, uzun vadede vergi kayıp ve kaçaklarının azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, dijitalleşen ekonomik düzende sürdürülebilir ve adil bir vergilendirme sistemi oluşturulabilmesi, dijital faaliyetlerin doğru şekilde tanımlanmasına, kapsayıcı ve esnek bir mevzuat yapısının inşasına, dijital denetim kapasitesinin artırılmasına ve mükelleflerin bilinçlendirilmesine bağlıdır. Türkiye’nin bu alanlardaki ilerlemesi, yalnızca mali sürdürülebilirlik değil, aynı zamanda dijital çağda etkin kamu yönetimi açısından da stratejik bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz Makey, B., (2025). Sosyal Medya Platformları Üzerinden Sunulan Online Hizmetlerin Vergisel Boyutu: Hukukî Çerçeve ve Uygulama Süreci. *MALİYE FİNANS YAZILARI*, no.123, 132-165.

Adak, S. (2022). Dijital Ekonominin Doğrudan Vergilendirilmesinde Bağlantı Sorunu ve Oecd Çalışmaları Bağlamında Çözüm Önerileri (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi).

Ahmadova, E. (2023). Dijitalleşmenin vergi sistemine etkileri: Olumsuz ve olumlu etkiler. International Marmara Social Sciences Congress (IMASCON) Spring 2023 Proceedings, 110-117.

Akçaoğlu, E. (2021). Dijital hizmet vergisi: Uluslararası hukukun dijital ekonomi ile sınırı. Dijitalleşme Sürecinin Türk Vergi Sistemine Etkileri Çevrim İçi Sempozyum Bildirileri Kitabı, 44–53.

Akdoğan, T. ve Yavuz, H. (2022). Dijitalleşme Perspektifinden Vergi Uyum. *Ankara: İksad Publishing House*.

Akkaya, H. ve Gerçek, A. (2019). OECD ve Seçilmiş Bazı Ülkelerde Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi: Türkiye İçin Çıkarımlar. *International Journal of Public Finance*, 4(2), 166-188.

Akses, S. (2015). AB’de Dijital Tek Pazar’ın Oluşturulmasına Doğru. *İktisadi Kalkınma Vakfı*, 133.

Alp, E. (2022). BEPS Çerçevesinde Vergiyi Dolanma Yolları ile Mücadele ve Türkiye. *Financial Analysis/Mali Çözüm Dergisi*, 32(171).

Altuntaş, E. (2024). Kayıt Dışı Ekonominin Türk Vergi Sistemi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 20-38.

Altun, M. A. (2024). Kripto Paranın Vergilendirilmesi. (Yüksek Lisan Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi)

Arıcı, M. A. (2018). Kayıt Dış Ekonomi Kavramı, Makro Değişkenler Üzerindeki Etkisi Türkiye Örneği. (Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi)

Arıkan, Z. ve İnneci, Ö. G. D. A. (2023). Küresel Asgari Kurumlar Vergisi “Dibe Doğru Yarış” ı Sona Erdirebilecek Mi?

Arıtı Erdem, İ. ve Odabaş, H. (2023). BEPS 13 No’lu Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması Belgelendirme Yükümlülüğü ve Ülke Bazlı Raporlama: Türkiye Uygulamasına İlişkin Bir Değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*, 34(131), 635–667.

Artar, Y. (2019). Dijital Ekonomide Vergilendirme, Finansal Raporlama ve Denetime İlişkin Sorunlar Türkiye Açısından Çözüm Önerileri. (Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi)

Artar, Y. (2020). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Doğrudan Vergilere İlişkin Sorunlar ve OECD’nin BEPS Eylem Planı Kapsamındaki Çözüm Önerileri, Vergi Raporu, 244, (21-45).

Aslam, A. ve Shah, A. (2020). Tec(h)tonic shifts: Taxing the “digital economy” (IMF Çalışma Raporu No. WP/20/76). Uluslararası Para Fonu.

Avunduk, H. ve Aşan, H. (2018). Blok Zinciri (Blockchain) Teknolojisi ve İşletme Uygulamaları: Genel Bir Değerlendirme. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(1)

Bahşı, S. (2019). Vergi Kaçakçılığının Nedenleri. *İzmir YMMO Dergisi*, 1(2), 89-95.

Basu, S. (2017). International Direct Taxation And E-Commerce A Catalyst For Reform.

Berkay, F. ve Armağan, R. (2011). Vergilemenin Uluslararası Boyutlarından Çifte Vergilendirme Sorunsalının Türk Vergi Sistemine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(5), 88-106.

Beydemir, M. (2022). Dijital Çağın Yeni Vergilendirme Kuralı: OECD’nin Küresel Asgari Oranlı Kurumlar Vergisi Önerisi. TNKÜ İİBF Uluslararası Kamu Maliyesi Sempozyumu Bildirileri, 152-160.

Bhatnagar, S. ve Singh, M. (2024). India's Equalisation Levy: From Implementation to Abolition and the Quest For Global Digital Tax Consensus (Chanakya Law Review, 5(1), 72–80).

Biçer, R., ve Erginay, M. (2015). OECD Matrahın Aşındırılması Eylem Planı ve Türkiye'ye Etkileri. Vergi Sorunları Dergisi (326), 54-68.

Bilen, A. (2007). Kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı ekonomiyi önlemeye yönelik çabalar. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (36), 134-143.

Birinci, A. (2019). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi. Maliye Dergisi, (176), 497–517.

Bozdoğanoglu, B. (2023). Metaverse'de Vergilendirme Sorunları: Sanal Dijital Varlık Kavramı ve Hindistan Vergi Sistemi Çerçevesinde Değerlendirme. Maliye Dergisi.

Bozkurt, R. ve Durgun, A. (2024). Dijitalleşme ve Vergi Uygulamalarında Dijital Teknolojilerin Kullanılması. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2), 30-39.

Bozkurt, F. ve Tuzcu, M. A. (2023). Fırsat ve Tehditleriyle Paylaşım Ekonomisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2).

Brauner, Y. (2016). What the BEPS. Florida Tax Review.

Budak, T. (2018). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi. On İki Levha Yayıncılık.

Coyle, D. (2017). Precarious And Productive Work İn The Digital Economy.

Çamurcu, Z. N. (2017). Vergi Cennetleri ile Mücadele Aracı Olarak Şeffaflık: OECD-BEPS 5 Numaralı Eylem Planı (2015 Nihai Raporu) Temelinde Bir Çalışma. International Journal of Public Finance, 2(2), 226 244.

Çelen, M. (2018). Türk vergi mevzuatına göre kripto paraların vergilendirilmesi. Bilimevi İktisat Dergisi, (2).

Çelik, K. (2021). Bulut bilişim teknolojileri. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 436-450.

Çelik, E. N. (2025). Yapay Zeka Sistemlerinin Küresel Tedarik Zinciri Entegrasyonu ve Performansına Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *Ulaştırma Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1).

Çakır, B. ve Yoruldu, M. (2025). Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (67), 148-163.

Çelener, B. (2017). Dijital Ekonomiye Vergilendirme Yolunda Somut Bir Adım: Dijital Hizmet Vergisinde Fransa Örneği. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2), 31-54.

Çimen, Z. A. (2022). Paylaşım Ekonomisi: Airbnb ve Uber Örneği, Turizmde Değişen Tüketici Eğilimleri içinde. İksad Yayınevi, Ankara.

Demirhan, H. (2020). Dijital Hizmet Vergisinin Dünyadaki Uygulamaları ve Türkiye ile Karşılaştırmalı Analizi. *Turkish Journal of Social Science Research*, 4(7), 73-86.

Deloitte. (2021). What is the Digital Economy?. Mart 2025 tarihinde Deloitte web sitesinden erişildi:

<https://www.deloitte.com/mt/en/Industries/technology/research/mt-what-is-digital-economy.html>

Djomina, J. (2024). Comparative Analysis on the Taxation of Crypto Asset Transactions in Estonia and Austria (Lisans tezi, Tallinn University of Technology).

Durdu, M. (2020). Avrupa Birliği'nde Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 1959-1988.

Efe, A. (2021). Kripto Paranın Siyaset ve Ekonomi Felsefesiyle Yorumlanması Hükümler Kudretin Senyör Hakkının İhlali Bağlamında Bir Tartışma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 593-611.

Ela, M. (2019). Dijital Kayıtdışı Ekonomi Genel Bir Bakış. 2. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Sosyal Bilimler Tam Metin Kitabı, 616-631. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi.

Erdal, İ. Ö. Y. (2019). Türkiye’ De Kayıt Dışı İstihdam Ve Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Politikaları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 225-246.

Ergün, Y. (2022). Dijital Hizmetlerin Vergilendirilmesi ve Seçilmiş Ülke Uygulamaları. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 24/3.

Eroğlu, O. ve Aksu, H. (2019). Dijital Ekonominin Getirdiği Vergilendirme Sorunlarının Değerlendirilmesi Kurumlar Vergisi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 59-78.

Eroğlu, O. ve Aksu, H. (2019). Dijital Ekonominin Katma Değer Vergisi Açısından Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(2), 557-574.

Eser, L. Y. ve Birinci N. (2017). Vergi Kayıp Ve Kaçaklarıyla Mücadelede BEPS Eylem Planı ve Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 447-459.

Eyidoğan, E. ve Demir, O. (2022). Dijital Hizmetlerin Vergilendirilmesi Dünya’ dan ve Türkiye’ den Örnekleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Working Paper Series*, 3(2), 1-15.

Fajersztajn, B. ve Santos, R. T. (2020). The challenges of taxing the digital economy. *International Tax Review*.

Fırat, M. (2020). Dijital Hizmet Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 28-33.

Gedik, G. (2020). BEPS Eylem Planları Kapsamında Türk Vergi Mevzuatında Yapılan Değişiklikler. *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 27-48.

Gedik, Y. (2021). E-Ticaret Teorik Bir Çerçeve. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 184-198.

Gelir İdaresi Başkanlığı. (2020). Dijital Hizmet Sağlayıcılarının Tespiti ve Dijital Hizmet Vergisine İlişkin Teknik Takip Sistemleri Hakkında Genel Açıklama [Resmi Tebliğ].

GİB. (2022). Dijital Dönüşüm Stratejisi ve Uygulamaları.

GİB. (2009). Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010).

Gölçek, A. G. (2023). Dijital Ekonomide Vergi Planlaması Vergilemede Zorluklar ve Fırsatlar. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 543-573.

Gözüküçük, M. F. (2020). Dijital Dönüşüm ve Ekonomik Büyüme. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Günay, H. F. ve Yıldız, B. (2018). Türk Vergi Hukuku Ekseninden Dijital Ekonomiye Genel Bir Bakış, *III. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Gaziantep.

Gümüş, D. (2019). Dijital Ekonominin Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Etkinliği. (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi)

Hacıpaşaoğlu Z.M, (2022) Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi Türk Vergi Hukukunda Mevcut ve Mümkün Düzenlemeler. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi)

Hadzhieva, E. (2019). Impact Of Digitalisation On International Tax Matters.

HM Revenue & Customs. (2023). HMRC BT Stratejisi 2022–2025 (HMRC IT Strategy 2022 to 2025).

HM Revenue & Customs. (2020, Mayıs). Introduction of the Digital Services Tax. GOV.UK.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2024). Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri İstatistikleri. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı.

Kadikov, A. 2015. International Taxation Of Cross-Border Digital Commerce. (Doctoral dissertation, University of Oxford)

Kapusuzoğlu, A. (2008). Vergi Kaçakçılığı ve Kayıt Dışı Ekonominin Vergi Kaçakçılığının Oluşumundaki Rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 124-142.

Karabulut, Ş. (2020). Dijital Çağın Mali Yansımaları Dijital Hizmet Vergisi. *Maliye Dergisi*, 178;263-288

Karaçor, Z. ve Güvenek, B., & Karadoğan, E. (2020). Ekonominin Değişen Maskesi: Dijital Ekonomi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(34), 2140–2149.

Karaer, M. (2019). Türkiye Muhasebe Sektöründeki Dijital Dönüşüm Süreci. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(47), 4358-4364.

Kara, M. C., ve Öz, E. (2016a). Bir Küresel Vergi Uyumu Projesi: BEPS. *Vergi Dünyası* (414), 172-181.

Kara M. C. ve Öz E. (2016b). Dijital Vergilendirmeye Küresel Bir Bakış. *Vergi Dünyası*, 424, 30-37.

Kara, M. C. (2021). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Yeni Rabıta ve Kar Tahsisi Kuralları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 291-308.

Kara, M. C. (2024). Küresel Düzlemde Çok Uluslu Şirketlerin Asgari Oranda Kurumlar Vergisi Ödeme Yükümlülüğü. *Maliye Dergisi*, 186, 143-168.

Kara, M. C. ve Öz, E. (2024). Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma Projesi'nde Gelişen Aşama ve Kazanımlar. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(3), 465-497.

Karyağdı, N. G. ve Yolci, M. (2023). Kripto Para Kavramı ve Denetimi. *Turkish Business Journal*, 4(7), 1-13.

Kaya, M. G. ve Akça, E. (2017). Dijital Ekonominin Yarattığı Vergisel Komplikasyonların (iş Yeri Oluşması, Gelirin Elde Edildiği Yer, Gelirin Türü Vb.) Değerlendirilip Zararlı Vergi Uygulamalarının Önlenmesi. *Financial Analysis/Mali Çözüm Dergisi*, (139).

Kaya, Ö. M. (2020). Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 137-168.

Kesebir, M. & Günceler, B. (2019). Kripto para birimlerinin parlak geleceğı. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 605-626.

Kesgin, M. (2021). Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları Oyun Ekonomisi Örneğı. (Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

KPMG. (2025). Brazil: Proposed Contribution for Digital Content that Targets Children.

Kocaman, N. (2024). Dijital Ekonominin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisinin OECD Ülkeleri Çerçevesinde İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi).

Koçak, Y. ve Ulema, Ş. (2020). Paylaşım Ekonomisinde Yasal Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Airbnb Örneğı. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4).

Koç, İ. ve Bağdat, A. (2020). Sosyal Medya Platformlarının Kayıtdışılık Bağlamında Vergisel Açıdan Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.

Kurt, A. S. (2020). Dijital Dönüşümün Ekonomiye Etkileri Türkiye Ekonomisi'ne Yansımaları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(30), 3083-3109.

Lamensch M. (2015). European Value Added Tax In The Digital Era. IBFD..

López González, J, Jouanjean M. (2017) “Digital Trade Developing A Framework For Analysis”, OECD Trade Policy Papers, No. 205, OECD Publishing.

Mastar Özcan P. (2016). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar BEPS 1 No’lu Eylem Planı Kapsamında Bir Değerlendirme. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 6(2), 73-82.

Marufoğlu, A., (2022). Dijitalleşme ile Birlikte Gelir İdaresi Başkanlığı Uygulamalarında Yaşanan Dönüşüm Süreci. *Dijital vergileme* (ss. 61-98). Ankara: Gazi Kitabevi.

Mert, H. ve Bayar, E. (2020). Dijital Ekonomi, Vergilendirilmesi ve Karşılaşılan Sorunlar. *PressAcademia Procedia*, 11(1), 28-33.

Miçooğulları, S. U. (2018). Yeni Ekonomide Dijital Emek. *International Journal of Labour Life and Social Policy*, 1(1), 5-17.

Mutlu, İ. S. (2024). Dijital Ekonomi Vergilendirme, Sosyal Refah ve Sürdürülebilirlik. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2), 308-330.

Myszkowski, P. (2016). Taxation of The Digital Economy: The OECD’s Attempts to Tackle BEPS. *Studia Iuridica Lublinensia*.

Ntoukaki, S. (2017). Tax Challenges İn The Digitalized Economy Selected Issues For Possible Committee Consideration.

OECD. (2014). Addressing The Tax Challenges Of The Digital Economy.

OECD. (2015). Addressing The Tax Challenges Of The Digital Economy, Action 1.

OECD. (2024). Consumption Tax Trends 2024: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends. OECD Publishing.

OECD. (2024). Economic Impact Assessment Of The Global Minimum Tax: Summary. OECD Publishing.

OECD. (2023). International Standards For Automatic Exchange Of Information In Tax Matters. OECD Publishing.

OECD. (2017) *International VAT/GST Guidelines*. OECD Publishing.

OECD. (2019). Programme Of Work To Develop A Consensus Solution To The Tax Challenges Arising From The Digitalisation Of The Economy. OECD/G20 Inclusive Framework On BEPS.

OECD. (2022). Progress Report On Amount A Of Pillar One Two-Pillar Solution To The Tax Challenges Of The Digitalisation Of The Economy. OECD/g20 Base Erosion And Profit Shifting Project.

OECD. (2014). Standard For Automatic Exchange Of Financial Account Information In Tax Matters,

OECD. (2022). Tax Administration 3.0 And Connecting With Natural Systems.

OECD. (2020). Tax Challenges Arising From Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint: Inclusive Framework on BEPS. OECD Publishing.

OECD. (2021). Tax Challenges Arising From the Digitalisation of the Economy: Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two) Inclusive Framework on BEPS. OECD Publishing.

Oğuz, N. S. ve Yıldız, H. E. (2023). Türkiye’de Dijital Hizmet Vergisinin Değerlendirmesi. *Anadolu üniversitesi Journal of Faculty of Economics*, 5(2), 83-97.

Olçay, C. A. ve Genç, O. (2021). Dijital Ekonomi Kavram, Tanım ve Ölçümü Üzerine Bir Değerlendirme. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (SMART JOURNAL)*, 7(49), 2238-2247.

Oral, B. G. ve Yeşilkaya, Y. (2021). Kripto Paraların Vergilendirilmesi. *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 78-93.

Organ İ, ve Çavdar F. (2012). Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesinde Uluslararası Alanda Yaşanan Sorunlar. *Journal of Internet Applications and Management*, 3(1), 63-84.

Önder, İ. (2001). Kayıtdışı Ekonomi ve Vergileme. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (23–24), 241–254.

Öksüz, M. ve Türgay, T. (2018). Türkiye’de Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi ve Tevkifat Müessesesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 135-156.

Özbay, R. D. ve Genç, S. Y. (2023). Dijital Ekonomi Sistematik Bir Literatür Araştırması. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2), 606-618.

Özgün, H. S. (2024). Kripto Para Kavramına Farklı Bakışlar ve İncelemeler. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-19.

Özkaya, A. (2023). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi ve Vergi Denetimi Sorunları Kapsamında Dijital Hizmet Vergisi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi)

Öztürk, M. ve Yegen, B. (2024). Vergi Usul Kanunu uyarınca tutulması gereken defterlerde dijital dönüşüm: e-defter beyan sistemi. Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 82-104. <https://doi.org/10.47097/piar.1447443> .

Öztürk S. ve Ülger Ö. (2016). Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri Vergi Cennetlerinin Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü. *The Journal of Social Sciences*, 9(9), 118-135.

Öz, G. (2011). Vergi Kaçırma Eğilimini Belirleyen Faktörler Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Pakdemirli, B. (2019). Dijital dönüşüm ve ekonomik büyüme. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 665-694.

Peng W. (2016). Multinational Tax Base Erosion Problem Of the Digital Economy. *Modern Economy*, 7(03), 345.

Pinto, D. (2017). Options To Address The Direct Tax Challenges Raised By The Digital Economy-a Critical Analysis. *Canadian Tax Journal*, 65, 291.

Rüzgar, M. T. (2022). Türkiye’de Ekonomi Reform Paketi Kapsamında Dijital Vergi Dairesi ve Dijital Vergi Asistanı Sisteminin Kurulması. *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 1-14.

Sandalcı, U. ve Saygın, Ö. (2020). Dijitalleşen Dünyada Dijital Hizmet Vergisi Örnek Ülke Uygulamaları ve Türkiye. *Vergi Raporu*, (246), 77-99.

Sayın, K. Ş. ve Mercan, E. (2018). Kripto para birimleri, vergilendirilmesi ve dünyadaki uygulamaları. *Maliye Dergisi*, (174),

Schneider, F. (2013). Size And Development Of The Shadow Economy Of 31 European And 5 Other OECD Countries From 2003 To 2012 Some New Facts.

Sheikhi, S. (2022). Yapay Zeka Kullanımının İş Piyasasına Etkisi. *Journal of Economics and Political Sciences*, 2(1), 102–111.

Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (639), 433-465.

Sezen, A. (2023). Dijital Ekonomide Vergilendirme: Türkiye ve Seçili Ülkelerde Uygulanan Dijital Hizmet Vergisi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

Sezen, A. (2024). Dijital Ekonomide Vergilendirme Çeşitli Ülkelerde Dijital Hizmet Vergisi Uygulamaları. Efe Akademi Yayınları.

Sezen, H. K. ve Şenaras, A. E. (2022). Dijitalizasyon, Dijitalizasyon, Dijital Dönüşüm Kavramlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51).

Şahin, I. F. O. ve Çiftçi, T. E. (2022). Metaverse’de Gerçekleştirilen İşlemlerin Vergilendirilmesi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 677-698.

Şahin, M. (2020). Türkiye’de ve Dünyada Dijital Hizmetlerin Vergilendirilmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 40(469), 39-48.

Şahin, M. (2018). Kripto Para Yeni Bir Vergi Sığınağı Mı? Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Temelinde Bir Değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34, 169-181.

Şeker, P. (2025). Türkiye’de Dijital Pazarlama Stratejilerinde Yapay Zekânın Etkisi ve Geleceği. Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(1), 447–462.

Şimşek, V. (2022). Dijital Ekonominin Vergi Kaçakçılığıyla Mücadele Açısından Etkinliğinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi).

Taştekin, S. (2018). E-Ticarette Vergilendirme, Uluslararası Kuruluşların Çalışmaları ve Türkiye Perspektifi. (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi)

Tapscott, D. (2014). The digital economy: Rethinking Promise and Peril In the Age of Networked Intelligence (20th Anniversary ed.). McGraw-Hill Education.

Taş, Z. ve Öztürk, Ö. F. (2024). Elektronik Ticaretin Seçili OECD Ülkelerinde Ve Türkiye’de Vergilendirilmesi. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 9(2), 76-93.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023). Dijital Türkiye Yol Haritası: Türkiye'nin Sanayi Devrimi.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2024). Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri. Erişim adresi: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>

T.C. Resmî Gazete. (2019, Aralık 7). 7194 Sayılı Dijital Hizmet Vergisi Kanunu. T.C. Resmî Gazete (Sayı: 30971).

T.C. Resmî Gazete. (2020, 20 Mart). Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği (Sayı 31074).

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019). Dijital Ticaret Tanım ve Kavramlar. <https://www.ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/elektronik-ticaret/dijital-ticaret-tanim-ve-kavramlar>

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2024). *Türkiye’de e-ticaretin görünümü*. İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Elektronik Ticaret Dairesi Başkanlığı.

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2025). *Türkiye’de e-ticaretin görünümü*. İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Elektronik Ticaret Dairesi Başkanlığı.

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2012). Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması.

Erişim:

<https://ticaret.gov.tr/data/5f3bcb413b876ea88e4cc74/%C3%87ifte%20Vergilendirmeyi%20%C3%96nleme%20Anla%C5%9Fmas%C4%B1.pdf>

Tekin, A. ve Demirel, O. (2024). Yapay Zeka Teknolojileri ile İstihdam ve Verimlilik Arasındaki İlişki. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22 (Özel Sayı), 1585–1618.

Tolkun, S. Ve Tekin, A. (2022). Türk Vergi Sisteminde Dijital Dönüşüm ve Vergi Güvenliği Etkinliği Üzerindeki Rolü. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 290-314.

Topaloğlu, B. (2021). Kripto Paraların Devlet Otoriteleriyle Entegrasyonu. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 244–258.

Topçu, B. A. (2021). Dijital Ekonomi ve Göstergelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Etkisi Ab Ülkeleri Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4(2), 455-465.

Toper, F. (2022). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi Türk Vergi Sistemi Açısından Bir Değerlendirme. (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi)

Turan, D. (2021). Dijital alanda potansiyel vergi gelirleri. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 1-16.

Türkiye Bankalar Birliği. (2020). *Dijital, internet ve mobil bankacılık istatistikleri: 2020 yılı IV. çeyrek raporu*.

Türkiye Bankalar Birliği. (2024). *Dijital, internet ve mobil bankacılık istatistikleri: 2024 yılı I. çeyrek raporu*.

Türkiye Bankalar Birliği. (2025). *Dijital, internet ve mobil bankacılık istatistikleri: 2025 yılı I. çeyrek raporu*.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). Ulusal Hesaplar: GSYH, Büyüme Oranları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Ulusal Hesaplar ve GSYH Verileri.

Türkyılmaz, S. (2024). “Dijital Dönüşümün İşletmeler Üzerindeki Etkisi”. *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(12) 276-297.

Uçkan, C. B. (2024). Kripto Paraların Vergi ve Denetim Boyutunun Türkiye Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi)

Uğur, A. ve Çütücü, İ. (2009). E-devlet ve Tasarruf Etkisi Kapsamında VEDOP Projesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 1-20.

Ulun, A. B. (2021). Dijital Ekonomilerin Vergilendirilmesinde OECD Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırılması. *Mali Çözüm Dergisi*, 31, 223-242.

Umutoni, L. (2021). Dijital Reklamcılık ve Z Kuşağı: Z Kuşağının Online Davranışsal Reklamcılık ile İlgili Görüşlerinin Analizi. (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi)

United Nations. (2021). Tax Implications Of The Digital Economy: Selected Issues For Possible UN Committee Consideration. United Nations Department of Economic and Social Affairs.

Uygun, E. (2024). Vergi Suçları ve Diğer Mali Suçlarla Mücadelede Kurumlar Arası İş Birliği ve Bilgi Paylaşımı Türkiye Örneği. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 7(2), 110-138.

Van Apeldoorn, L. (2018). BEPS, tax sovereignty and global justice. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 21(4), 478-499.

Varnalı, T. ve Kete, H. (2024). Dijital Ekonomi ve Vergilendirme Trendler ve Zorluklar. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 11(36), 47-68.

VATCalc. (2022). Digital Services Taxes: Global DST Tracker – Nigeria. VATCalc. Erişim tarihi: Mayıs 2025, <https://www.vatcalc.com/global/digital-services-taxes-dst-global-tracker/>

VATCalc. (2023). Digital Services Taxes: Global DST Tracker. VATCalc. Eriim tarihi: Mayıs 2025, <https://www.vatcalc.com/global/digital-services-taxes-dst-global-tracker/>

Vergil H. ve etintaş H. (2003). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin Tahmini. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 15-30.

Yalama, G. . ve Gümüş, E. (2013). Vergi Kaçırma Eğilimini Etkileyen Faktörler: Eskişehir'den Bulgular. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(20), 77-97.

Yavuz, M. S. (2019). Ekonomide Dijital Dönüşüm Blockchain Teknolojisi ve Uygulama Alanları zerine Bir İnceleme. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 15-29.

Yayman, D. (2022). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi: Seçilmiş Bazı lke Uygulamaları. *Maliye Dergisi*, 183, 114–141.

Yayman, D. ve Gümüş, D. (2021). Kayıt Dışı Ekonomide Dijital Ekonominin Etkisi Türkiye'nin Kalkınma Planları zelinde Bir Değerlendirme. *Scientific Journal of Finance and Financial Law Studies*, 1(1), 1-24.

Yıldıran., M. (2023). Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü ve Vergi Kaybı (2005-2023). *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 12(34), 335-351.

Yıldız, S. (2024). Dijital Ekonomi ve Dijital Ekonominin Vergilemeye Etkisi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 12(2), 123-134.

Yüce, O. (2024). Kripto Varlıkların Vergilendirilmesinin Merkezindeki Sorun Anonim Mimari. *Maliye Dergisi*, 186, 195-219.

Yüksel, F. (2020). Kripto Varlıklar ve İfrs Kapsamında Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 13(2), 429-451.

Yücekaya, S. (2019). Gelişmekte Olan Ülkelerde Dijital Ekonomi Türkiye Örneği. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi)

Yüce, M. ve Akbulut, N. (2018). BEPS Eylemi Kapsamında Dijital Ekonominin Vergilendirilmesine İlişkin Alınan Önlemler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (68), 105-123.

Zıvalı, B. S. (2020). Dijital ekonominin vergilendirilmesi: Küresel ve ulusal çalışmalar (Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı). Bolu.

Zıvalı, B. S. ve Demirli, Y. (2022). Dijital Ekonominin Vergilendirmesinde Yaşanan Sorunlar OECD-AB Tedbirleri ve Ulusal Çözüm Arayışları. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1124-1141.

Xu, Y. (2021). The Destination Principle in International Trade in Services: The Chinese Experience. In R. F. van Brederode (Ed.), *Virtues and Fallacies of VAT: An Evaluation after 50 Years* (pp. 529–560). Kluwer Law International.